SELÇUK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI NO : 93
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ YAYINLARI NO 4

HRİSTİYAN GENEL KONSİLLERİ ve II. VATİKAN KONSİLİ

Prof. Dr. Mehmet AYDIN
İlâhiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

1991
KONYA

ISBN 975 - 448 - 056 - 7

Selçuk Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 7.3.1991 tarih ve 91/22 sayılı onayı ile 500 adet basılmıştır.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ 1991 - KONYA

ÖNSÖZ

"Hristiyan Genel Konsilleri ve II. Vatikan konsili" adı ile kaleme aldığım bu araştırma, ülkemiz açısından oldukça yeni sayılan bir çalışmadır. Bundan önce, Francis Dvornik tarafından yazılmış olan **"Konsiller Tarihini"** tercüme olarak Türk Tarih Kurumu yayınları arasında Türk fikir dünyasına sunmuştum.

Ancak tercüme olarak sunduğumuz bu eser, Hristiyanlığın Tarihi ve modern dünyadaki yeni tavrı bakımından oldukça önemli olan II. Vatikan konsili hakkında özet bilgi vermekteydi. Yakın bir zamandan beri Hristiyan dünya ile İslâm dünyası arasında başlatılan İslâm-Hristiyan diyaloğu toplantıları açısından resmi bir zemin vazifesi gören II. Vatikan konsili ve bu konsil üzerindeki değerlendirmeler, diyaloğun sağlam temellere oturtulması açısından çok önem taşımaktadır.

Bunun için özellikle bu çalışmada katolik dünyanın genel konsil olarak kabul ettiği konsilleri hızlı bir kuş bakışı ile sergiledikten sonra, sözü, II Vatikan konsiline getirmeye çalıştık ve üç yıl gibi bir zaman dilimi içinde iki papanın gayretleri ile tamamlanabilen bu konsil'de alınan kararları kısada olsa aktarmaya gayret ettik.

II. Vatikan konsili, hem hristiyan dünya hem de İslâm dünyası açısından dikkatle takip edilmesi gereken bir konsildir. Bu konsil, Batı açısından, katolik Hristiyanlığın, çağdaş dünya proplemleri karşısında kendini bir hesaba çekmesi olayıdır. Belki de buna, XVI. yüzyıl reformuna karşı, bir karşı reform karakteri de verenler çıkabilir. Fakat işin aslında modern çağda kilisenin kendini hesaba çekmesi olayı yatmaktadır. **II. Vatikan konsilinin** islâm dünyası ile ilgili yönü ise, Hristiyan kilise tarihinde ilk defa **"İslâmiyet"** katolik kilisesinin resmi bir toplantısında **"Din"** olarak kabul edilerek, diyaloğa girilebilecek dinlerin arasına alınmıştır. Aslında bu, katolik Hristiyanlığın bir dışa açılma olayıdır. Bu belki de başka inanç mensupları ile yanyana yaşayan Hristiyanlara bir nefes aldırma politikasının bir sonucu olmuştur.

II.Vatikan Konsilinde israrla üzerinde durulan inanç hürriyeti konusu, çağımızın çok önemli sosyal proplemlerinden birini teşkil etmektedir. Dünyada, müslümanlığından dolayı işkence ve zulüm altında yaşayan insanların da durumlarını kilise dikkate aldığı gün, gerçek anlamda bir İslâm-Hristiyan diyaloğundan belki bahsedilebilecektir.

Bunun için **II. Vatikan Konsilinde** kurulan **"Hristiyan olmayanlar sekreteryası"** bu açıdan oldukça önem taşımaktadır. Dinler arası diyaloğa yönelen bu sekreteryanın faaliyetleri, ancak **II. Vatikan Konsilinin** bu dışa açılma ve vicdan hürriyeti konusundaki faaliyetleri ile aydınlığa kavuşacaktır.

İşte sunduğumuz bu kitap, bidayetten beri kilise bünyesinde meydana gelen evrensel boyutlu dini proplemlerin çözümü için toplanan konsillerden ve XX. yüzyılın en önemli katolik kilisesi faaliyeti olarak değerlendirebileceğimiz II. Vatikan konsilinden bahsederek kısa bir kilise tarihi sunmaktadır.

Bu kitabın öncelikle sahanın uzmanlarına, sonra da Türk entellektüellerine yararlı olacağı kanaatindeyim.

Konya, 1991

Prof. Dr. Mehmet AYDIN

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

HIRİSTİYAN KONSİLLERİNE GENEL BİR BAKIŞ 1

I. BÖLÜM

ANTİKİTE KONSİLLERİ 12

1. I. İZNİK KONSİLİ (325) 13
2. I. İSTANBUL KONSİLİ (381) 14
3. EFES KONSİLİ (431) 15
4. KADIKÖY KONSİLİ (451) 18
5. İSTANBUL KONSİLİ (553) 19
6. III. İSTANBUL KONSİLİ (680-681) 20
7. II. İZNİK KONSİLİ (787) 22
8. IV. İSTANBUL KONSİLİ (869-870) 24

II. BÖLÜM

ORTAÇAĞ KONSİLLERİ 26

9. I. LATRAN KONSİLİ (1123) 28
10. II. LATRAN KONSİLİ (1139) 29
11. III. LATRAN KONSİLİ (1179) 29
12. IV LATRAN KONSİLİ (1215) 30
13. I. LYON KONSİLİ (1245) 31
14. II. LYON KONSİLİ (1274) 33
15. VİYANA KONSİLİ (1311-1312) 34

III. BÖLÜM

XV. YÜZYIL KONSİLLERİ 37

16. KONSTANS (Constance) KONSİLİ (1414-1418) 38
17. BÂLE FERRARE, FLORENCE KONSİLLERİ (1431-1442) 40

IV. BÖLÜM

REFORM DEVRİ KONSİLLERİ 45

18. V. LATRAN KONSİLİ (1512-1517) 46
19. TRENTE KONSİLİ (1545-1563) 47

V. BÖLÜM 51

XIX VE XX. YÜZYIL KONSİLLERİ

20. I. VATİKAN KONSİLİ (1869?1870) 51
21. II. VATİKAN KONSİLİ (1962-1965) 56
I - KİLİSE KONUSUNDAKİ DOĞMATİK YASA (Lumen Gentium) 63
1. KİLİSENİN SIRRI 63
2. ALLAH'IN CEMAATI 63
3. PİSKOPOSLUK 63
4. LAİKLER 64
5. KUTSALLIĞA ÇAĞRI 64
6. DİNDARLAR 65
7. YÜRÜYEN BİR CEMAAT 65
8. BAKİRE MERYEM 66
II - İMANIN KAYNAKLARI YASASI (Dei Verbum) 66
1. İNCİL VAHYİ 67
2. TAM VAHİY OLAN İSA 67
3. VAHYİN İNTİKALİ 67
4. GELENEK VE KUTSAL KİTAP 68
5. KİLİSE VE ÖĞRETME YETKİSİ 68
6. KÜTSAL KİTABIN İLHAMI VE ONUN YORUMU 68
7. ESKİ AHİT 69
8. YENİ AHİD 69
9. KİLİSE HAYATINDA KÜTSAL KİTAP 69
III - DUA VE KİLİSE LİTURJİSİ (Sacrosanctum Concilium) 70
1. LİTURJİ 70
2. LİTURJİNİN ISLAHI 70
3. HRİSTİYAN CEMAATİN AKTİF İŞTİRAKİ 70
4. LİTURJİ DİLİ 71
5. PİSKOPOSLUK VE PAROİSSES 71
6. EVHARİSTİYA SIRRI 71
7. DİĞER SAKRAMENTLER 72
8. ŞÜKRAN DUASI 72
9. MÜZİK VE KUTSAL SANATLAR 72
10. TAKVİM 72
IV - PİSKOPOSLAR (Christus Dominus) 73

1. EVRENSEL KİLİSEDE PİSKOPOSLAR 73
2. PİSKOPOSLAR VE VATİKAN 73
3. PİSKOPOSLAR VE ÖZEL KİLİSELER 73
4. PİSKOPOSUN YARDIMCILARI 74
5. PİSKOPOSLUK DİN GÖREVLİLERİ VE DİNDARLAR 74
V - RAHİPLER (Optatam Totius) 75
1. RAHİPLERİN FORMASYONU 75
2. SEMİNERLER 75
3. MANEVİ FORMASYON 75
4. SEMİNER DERSLERİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ 76
5. PASTORAL FORMASYON 76
6. DAİMİ FORMSYON 76
7. KİLİSE MİSYONUNDA PRESBYTERAT 76
8. RAHİPLERİN ÖĞRETME YETKİSİ 77
9. RAHİPLERİN HAYATI 77
10 BEKARLIK 77
VI - DİNDAR GRUPLAR (Perfectae Caritatis) 77
1. DİNİ HAYATA UYGUN YENİLİK 77
2. MANEVİ HAYATIN ÖNCELİĞİ 78
3. MURAKABE VE HAVARİLİK 78
4. İFFET - FAKİRLİK VE İTAAT 78
VII - HRİSTİYAN EĞİTİMİ VE LAİKLERİN HAVARİLİĞİ (Optatam Totius Ecclesiae Apostolicam Actuositatem) 79
1. HRİSTİYAN EĞİTİMİ VE SORUMLULARI 79
2. OKULLAR VE KATOLİK OKULU 79
3. KATOLİK ÜNİVERSİTELERİ 79
4. LAİKLERİN HAVARİLİĞİ (APOSTOLAT) 80
VIII - MİSYONERLİK FAALİYETLERİ (Ad Gentes) 80
IX - ÖKÜMENİZM : HRİSTİYAN BİRLİĞİ (Unitatis Redintegratio) 81
1. ÖKÜMENİZMİN KATOLİK PRENSİPLERİ 81
2. DOĞU KİLİSELERİ 82
3. BATIDA AYRI KİLİSELER 82
4. ÖKÜMENİK TEŞEBBÜSLER 82

X - HRİSTİYANLIK DIŞI DİNLER VE İNANMAYANLAR (Nostra Aetate) 83
1. KİLİSE VE DİNLER 83
2. HİNDUİZM VE BUDİZM 83
3. İSLÂMİYET 84
4. YAHUDİLİK 84
5. ATEİZM : ŞEKİLLERİ, NEDENLERİ VE HRİSTİYANLARIN SORUMLULUĞU 85
XI - KİLİSE VE DÜNYA (Gaudium et spes) 85
1. BUGÜNÜN DÜNYASINDA İNSANIN DURUMU 85
2. KİLİSE VE İNSANÎ DURUM 86
3. İNSAN CEMAATİ 86
4. KİLİSE VE DÜNYANIN KARŞILIKLI İLİŞKİLER 87
5. EVLENMENİN VE AİLENİN DEĞERİ 87
6. KÜLTÜRÜN GELİŞMESİ 88
7. EKONOMİK VE SOSYAL HAYAT 89
8. POLİTİK CEMAAT HAYATI 89
9. BARIŞI KORUMAK VE MİLLETLER CEMİYETİNİN GELİŞMESİ 90
10. SOSYAL HABERLEŞME VASITALARI 90
11. PASTORAL EĞİTİM 91
XII - DİNÎ HÜRRİYET (Dignitatis Humanae) 91
1. HÜRRİYET VE HAKİKAT 91
2. KİŞİLER - AİLELER VE GRUPLAR 92
3. HÜRRİYET VE İMAN 93
VI. **BÖLÜM**
SONUÇ 94
II. VATİKAN KONSİLİNDEN SONRAKİ GELİŞMELER VE GENEL DEĞERLENDİRME
77
KAYNAKLAR 99

GİRİŞ .

HRİSTİYAN KONSİLLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Dinlerin tarihin'de her dinin, inanç, pratik ve sosyal hayatla ilgili problemlerini çözmek ve mensuplarını karşılaştıkları güçlükler karşısında rahatlamak üzere giriştikleri birtakım faaliyetleri vardır. Girişilen bu faaliyetler, belli düzeydeki din sorumlularının müzakereleri ile gerçekleşir. Hıristiyanlıkta bu çeşit müzakere meclislerine, **Konsil** adı verilir. Kilise Tarihi içinde konsillerin çok önemli rolü olmuştur. Bu açıdan **"kilise hayatının ortaya koyduğu tüm problemleri çözmek ve tartışmak üzere bir araya gelen piskoposlara veya yüksek düzeydeki din adamları kuruluna' konsil adı verilir"** (1). Hıristiyan konsillerinde tartışılan problemler ya doktrinel mahiyette olur veya Hıristiyan disiplini ile ilgili olur (2). Bugün **konsile**, piskoposlardan oluşan bir toplantı gözüyle bakılmaktadır. Aslında konsil, bir kilise yönetimidir. Bazı hıristiyan ilâhiyatçıları konsilin tarihini, milâdi 50 yılına doğru Kudüs'te Havarilerin yaptıkları toplantıya kadar götürürler (3). Bu ilk konsil mahiyetindeki toplantıda Hristiyanların, yahudi şeriati kurallarına riayeti konusu tartışılmıştı. Şüphesiz bu açıdan Kudüs top-lantısının çok özel bir karakteri vardır. Çünkü Yahudi-Hıristiyan çizgi ile paulcu hıristiyan çizginin ayrıldıkları nokta burada başlamıştır (4).

Hıristiyan konsilleri konusundaki dökümanların doğruladığı ilk piskoposlar toplantısı, hemen hemen II. asrın ikinci yarısına kadar çıkmaktadır. **SİNOD** veya **KONSİL** olarak adlandırılan bu piskoposlar kurulu, genelde birtakım dini ve sosyal şartlar tarafından meydana getirilmiştir. Bu şartların ortaya koyduğu problemler; bazan mahalli kadroların çözemeyeceği boyutlara ulaşmıştır. İşte o zaman, Bölge veya Eyaletin (province) kilise şefleri devreye girerek ortaya çıkan problemler konusundaki tecrübelerini toplu halde belirtmişlerdir. Bu durumda toplanan meclislere **Bölge** veya **Eyalet** Konsilleri adını verebiliriz. Bu konsillerin daha çok Küçük Asya'da toplandığını ve müfrit mistik **Montan** tarafından ortaya konan doktrinle meşgul olunduğunu biliyoruz (5). Bu konsilin havari konsilleriyle ve Roma taşra konsilleriyle ilgisi yoktur (6). Bu tür Hıristiyan konsil toplantıları **II. asrın** sonunda çok fazla dikkat çekmezken **III. asır**dan itibaren özellikle Su-

---

1- L. Bouyer, Dictionnaire Théologique, 1963, s.153.
2- Marguerite-Marie Thiollier, Dictionnaire, des Religions, Verviers, (Belgique), 1982, s.81.
3- René Metz, Histoire des Conciles, Paris, 1964, s.5.
4- Francis Dvornik, Histoire des Conciles, Paris, 1961, s.11.
5- René Metz, s.5.
6- Encylopedie de la foi, Paris, 1965, I, s.211.

riye'de, İtalya'da, Afrika'da dikkat çekmeye başlamıştır. Artık **III. asırda konsil**, iyi organize edilmiş bir müessese olarak ortaya çıkıyordu. Bu da, muhtelif metropoller arasındaki kuruluşların iştiraki sonucu meydana geliyordu (7). Meselâ, **256 yılında** Kartaca'da (Cartage) toplanan konsilde Cyprien, seksenyedi Afrikalı piskoposu, itizal problemleri konusunda bir karar vermek üzere bir araya getirmişti (8). **IV. asrın** başında İspanya ve Gaule'de, konsil toplanan merkezler arasına dahil olmuştur. Bazan bu toplantılar, eyalet çevresini aşarak bir ülkenin bütün piskoposlarını bir araya getirir. Böyle bir toplantıda, imparatorluğun doğu ve batı kısmının tüm piskoposları temsil edilir. İşte **264**'de ve **268**'de **Antakya**'da ve 314'de **Arles**'da toplanan konsillerde durum böyle olmuştur. Aslında bu toplantılar, daha sonraki yıllarda toplanacak olan **Millî Konsiller** ve **Genel Konsillerin** öncüleri olarak kabul edilir (9). Çünkü bir imparatorluk konsili toplantısına doğru ilk adım **314 yılında** İmparator **Constantin** tarafından atılmıştı. **Constántin**, Arles'da diğer problemlerle birlikte **Donatisme** problemi ile meşgul olmak üzere Batılı piskoposları **Arles**'e davet etmişti. Donat, 311 yılında Kartaca piskoposu olmuştu. Fakat 314 yılında Arles Konsili ile aforoz edilmişti. Çünkü Donat ve taraftarları, baskı altında Hıristiyanlıktan dönenlerin bir daha hıristiyanlığa kabul edilemiyecekleri görüşündeydiler (10).

Daha sonraki yıllarda **"Konsiller Tarihi"** açısından tarih yapacak olaylara şahit oluyoruz. Doğu'da patlak veren **Arien** ihtilafı İznik'te birinci genel (ökümenik) konsilin toplanmasına yol açmıştı. Bu vesile ile 325'de iki yüzden fazla piskopos İznik'te (Nicée) bir araya gelmişti. Bu konsile bütün kilise piskoposları davet edilmişti. Bundan dolayı bu konsil ilk genel konsil(ökümenik) olarak kabul edilmiştir (11). Bu konsil'de imparator tarafından davet edilmiş, Hıristiyan olarak imparatorun dışardan yönetimi ve bunun kararları imparatorluk kanunları olarak ilân edilmiştir (12).

Hıristiyan konsilleri konusunda buraya kadar yaptığımız açıklamalardan sonra konsilleri iki önemli kategoride toplayabiliriz :

1. Özel Konsiller

2. Genel Konsiller

1. Özel Konsiller de kendi aralarında ikiye ayrılır :

a. Millî Konsiller : Sadece muayyen bir ülkenin dini problemini

7- a.g.e. I, s.211
8- a.g.e. I, s.211.
9- René Metz, s.6
10- Dictionnaire des Religions, s.114.
11- René Metz, s.6; encyclopedie de la foi, I, s.211; Dictionnaire des Religions, s:81.
12- Encyclopedie de la foi, I, s.211.

çözmek üzere, o ülke piskoposlarının yaptığı toplantıya verilen addır.

b. Bölge Konsilleri : Bir eyaletteki dini problemin çözüme ulaştırılması için o eyalet piskoposlarının yaptığı toplantı, Bölge Konsillerini meydana getirir. Bölge konsilini sık sık toplamak mümkün değildir. Her yirmi yılda bir Başpiskoposluğun davetiyle bir konsil toplanabilir (13). Özel konsillerin aldığı kararlar sadece o ülkeye veya eyalete hitap eder. Ancak papanın tasdikinden geçmesi şarttır (14).

2. Genel konsillere ökümenik konsiller de denir. Bu konsilde kilisenin bütün temsilcileri bulunur. Genel Konsiller, papa tarafından davet edilerek toplanır. Bizzat papa veya temsilcileri tarafından yönetilir. Ökümenik konsil kararlarının geçerli olabilmesi için bu kararların papa tarafından tasdik edilmesi gerekir (Kilise Hukuku: 222-229).

Ancak kilise tarihinde hangi konsilin ökümenik konsil olup olmadığı konusu kesin çizgilerle belirtilmiş değildir (15). Bunun için bu gün de birçok katolik yazarlar şu veya bu konsilin ökümenik konsil olarak kabul edilmesinde teraddüt göstermektedir (16). Şüphesiz bu tereddütler **oecumenicité** mefhumunun iyi bir tarifinin yapılmamasından kaynaklanmaktadır. **Oecumenisme** (oikoumenos) mefhumu, belli bir ölçüde evrenselliği gösterir (17). Fakat yine de evrensellik'te bir izafiyet söz konusudur. Çünkü ökünemizm kavramının tarih boyunca aldığı anlam durmadan değişmiştir. Ancak ökümenizm, konsillerle ilgili olarak düşünüldüğünde, ökümenizm'in anlaşılması için bir takım işaretlerin verilmesi gerekecektir (18). Belki o vakit, herhangi bir konsilin diğerine göre üstün olmasının nedenini daha kolay anlayabileceğiz. Bunun için ökümenik kelimesinin üzerinde biraz durmamız gerecektir.

Çağımızda **ökümenik konsil**, Roma Katolik Kilisesi'nin dahili bir işi olarak görülmektedir. Bu demektir ki, **ökümenik konsil**, sadece katolik kilisesi mensuplarını ilgilendirir. Fakat bu derece önemli bir hadiseye, diğer hıristiyan kliseleri nasıl ilgisiz kalabilir. **II. Vatikan Konsili** münasebetiyle, **1959**'dan bu yana bu nokta üzerinde bir hayli durulmuştur. Fakat yine de bir **genel konsil** (ökümenik) bütün hıristiyan kiliseleri temsilcilerinin bir toplantısı anlamına gelmez. **Ökümenik Konsil**, sadece, papanın otoritesine boyun eğen piskoposları ve

---

13- Dictionnaire Théologique, s.153. (Bk. Kilise Kanunu:283).
14- Dictionnaire des Religions, s.81.
15- Dictionnaire Théologique, s.153.
16- René Metz, s.9
17- Dictionnaire des Religions, s.275.
18- René Metz, s.9; Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris, 1938, III, s.640-641; Karl Rahner, Herbert Vorgrimler, Petit Dictionnaire de Théologie Catholique Paris, 1969, s.84.

delegeleri bir araya getirir. Diğer kiliseler bu toplantıda sadece **"gözlemci"** lerle temsil edilir (19).

Katolik Kilisesine göre, **ökümenik konsil**, yeryüzüne dağılmış tüm mahalli kiliselerin temsil edildiği yerdir. Fakat, bakışlar, Roma Katolik Kilisesi'nin hudutları ötesine veya bütün vaftiz olanlara çevrildiğinde **ökümenik karakter** veya **evrensel karakter** kendini göstermez (20). Bunun için önce, ökümenizmin, zamanımızda nasıl kavrandığını görmemiz gerekir. Şüphesiz bunun için Katolik Kilisesinin bir konsilinin ökümenik tavsife mazhar olması için taşıyacağı şartları belirtmek gerekir. Ökümenik Konsilin tarifi, 1917 yılında yürürlüğe giren kilise hukukunda yer almaktadır. Bu tarif, kilise hukukunun 222-229 kararlarında şu ifadelerle yapılmıştır : **"Papa tarafından davet edilmiş ve onun tarafından başkanlık edilmiş bir toplantıdır. Böyle bir toplantı,, Evrensel Katolik Kilisesinin yüksek düzeydeki temsilcilerini ve piskoposları bir araya getirir. Sadece bu şartları yerine getiren bir toplantı, ökümenik konsil tarifine uygun düşer "** (21).

Eğer kilise hukukunun belirttiği bu kriteri, geçmişin kilise toplantılarına uygularsak sonuç bu açıdan hayal kırıcı olacaktır. Çünkü, kilisenin birçok büyük konsilleri, bu ölçünün içine girmiyecektir. Zira bu konsiller, papa tarafından değil, imparator tarafından davet edilmişlerdir. Öyleyse, ökümenik konsilin ölçüsü, papa tarafından davet edilme olayı değildir. Pek tabiiki bu konsile iştirak eden piskoposların sayısı da bu konuda ölçü olamaz. Çünkü bazı özel konsiller, ökümenik olarak kabul edilen konsillerde bulunanlardan daha çok iştirakçiyi bir araya getirmişlerdir. Meselâ, **359**'da **Rimini**'de toplanan konsilde dörtyüzden fazla piskopos vardı. Oysa **431**'de toplanan **Efes**'de ikiyüz ve **381**'de toplanan **İstanbul**'da yüzelli piskopos mevcuttu. Buna rağmen **Rimini Konsili**, Ökümenik konsiller arasında sayılmazken; Efes ve I. İstanbul Konsilleri ökümenik konsiller olarak kabul edilmektedir (22).

Bir konsilin ökümenik olma kriterini temsilcilerdeki evrensellik'te aramamak gerekir. Meselâ, bu ölçü, **381**'de İstanbul'da toplanan **I. İstanbul Konsili**'ne uymaz. İmparator Théodose, bu konsile Roma İmparatorluğunun sadece doğu kısmının piskoposlarını davet etmiştir. Buna rağmen bu konsil, ökümenik konsiller arasında bulunmaktadır (23). Aslında bu konsil, bir doğu piskoposları konsilidir. Diğer taraftan aynı yılda, İtalya'nın **Aquilé** kentinde de bir Batı konsili to-

---

19- René Metz, s.10

20- René Metz, s.11.

21- René Metz, s.12; Petit Dictionnaire de Théologie catholique, s.83: Encyclopedie de la foi,I,s.215-217.

22- René Metz, Histoire des Conciles, s.13; Encyclopedie de la foi,I,s.216.

23- a.g.e. s.13

planmıştır. Bununla beraber, **İstanbul Konsili**, ökümenik konsil kabul edilirken, **Aquilé** ökümenik kabul edilmez.

Görülüyor ki, geçmişteki konsiller konusunda ökümeniklik oldukça müphem bir mefhumdur. Yani, ökümenikliğin tam bir ölçüsü yoktur. Çağımızdaki ökümeniklik kavramından hareket edilerek, konsilleri bir tasnife tabi tutacak olursak; geçmişin birçok meşhur konsillerini **ökümenik** konsillerin dışında bırakmak zorunda kalırız. Aslında, **ökümenik konsil** ismi de bu tür toplantıları belirtmek için her zaman kullanılmış değildir. Bunun yanında, **Genel Konsil**, **Prensipal Konsil** veya **Üniversel Konsil** tabirleri de kullanılmıştır (24).

Ökümenik Konsil ismi ilk defa **382** yılında İstanbul'da toplanan piskoposların, papa **Damase**'in etrafında **Roma**'da toplanan piskoposlara hitaben yazdıkları mektupta görülmektedir. V. Yüzyıl tarihçisi **Théodaret**'in metnini bize kadar intikal ettirdiği bu mektubun içinde Doğu piskoposları, bir yıl önce yani **381**'de İstanbul'ta doplanan konsile ökümenik konsil adını vermişlerdir (25). Yine **VI.** ve **VII.** yüzyıldan itibaren İspanyol dökümantasyonlarının içinde **"Prensipal Konsil"** isminin kullanıldığı görülür. Ancak XI. yüzyıldan itibaren konsil dökümanlarının, **"Evrensel Konsil"** veya **"Genel Konsil"** tabirlerini kullandıklarını görüyoruz. Aslında **"Genel Konsil"** ismi münhasıran bu tür konsillere tahsis edilmemiştir. Diğer yandan **XVI.** yüzyılda toplanan (1545-1563) **Trente Konsili "Sinod ökünemik ve Genel "** olmak üzere çift isimle adlandırılmıştır (26).

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler ışığında anlaşılıyorki **ökümenik** ve **özel konsil** tasnifleri, belli bir kritere göre yapılmamıştır. Böylece **ökümenik konsil** kavramının hıristiyan geleneği içinde teşekkül ettiğine şahit oluyoruz. Bu durumda **"Genel konsillerin"** kilisece anlamı ve pozisyonu, bizzat onların tarihlerinden, geçerli olan gelenek ve göreneklerden, aktüel hukuktan, kilisenin doğmatik doktrininden hareketle çıkarılabilir. Pek tabiiki bunu araştırırken Tanrısal Hukuk üzerine kurulmuş olan kilise hiyerarşisinin yapısı, temel hareket noktası olarak ele alınmalıdır. Bu yapı, aynı vücudun başı ile azaları arasındaki bağ gibi düşünülmelidir. Burada papa baştır, piskoposlar onda birleşmiş olan uzuvlardır. Fakat rahipler ve lâiklerde belli bir şekilde bu bünyeye iştirak ederler. Genel Konsil'de, baş ve azalar, Kutsal - Ruhun yardımı ile **"Aedificatio Corporis Christi"** yi meydana getirmek için toplanmış-lardır (27). Genel Konsil'de toplanan piskoposlar, papanın başkanlığı altında yine papa ile birtakım kararlar müzakere ederler ve kararlar alırlar. Katolik doktrine ve kilise hukukuna göre (kanun: 228), bun-

---

24- René Metz, s.14.
25- René Metz, s.14.
26- René Metz, s.14.
27- Encyclopedie de la foi, I, s.215.

lar, kilisenin yüce iktidarını icra ederler ve iman konusunda yanılmaz oldukları için konsilde bir iman kararı alabilirler. Aslında her iki konsil türünde de konsil piskoposları, havariler cemaatinin halefleri olarak kabul edilirler. Piskoposların normal öğretme yetkileri ve havarilerin halefleri olma gibi iki eleman, konsil dışında da kabul edilse bile; bir **Genel Konsil** (ökümenik) daha açık bir şekilde kilise birliğini göstermeye ve onların, mahalli kiliselerinin ve piskoposlar plüralizminin daha çok farkına varmaya imkan vermektedir (28). **I. Vatikan Konsilinin** (1869- 1870), **De Fide Catholica** yasası açıkça şöyle demektedir: **"İşte, Dinin kutsal-doğmalarının derinlikle, genişçe belirlendiği; Kilise disiplininin yenilendiği ve daha sağlam bir şekilde tesis edildiği, başla uzuvlar arasındaki bağların sıkıştığı, İsa'nın tüm bedeninin arttığı yer konsillerdir"** (29). Fakat bu tarif sadece genel konsillere uygulanmıştır. Genel konsillerin doğmatik kararlarının **"yanılmaz"** olduğunu kilise hukukunun **1323** nolu kanunu belirtmektedir (30).

Genelde tüm piskoposların **"Papa"** ile münasebeti, papanın, Apostolik toplulukla olan ilişkisi gibidir. Çünkü İncil'de şöyle denmiştir: **"Göklerin melekûtu anahtarlarını sana vereceğim; yeryüzünde bağlıyacağın her şey göklerde bağlanmış olur ve yeryüzünde çözeceğin her şey göklerde çözülmüş olur"** (31). Böylece aynı iktidar, kollektif olarak her piskopos topluluğuna, ferdî olarak da onun şefine tevdi edilmiştir.

Fakat şu soru ortaçağdan beri hep sorulmuştur. Üstünlük kimindir? Papa'nın mı? Konsil'in mi? Bu soruya cevap verebilmek için papanın yetkisi ile, Genel konsillerin yetkisini ayırmak gerekir. Piskopos, konsillerde yeğane kanun koyucudur (32). Çünkü piskoposluğun bütün rahipleri, görevlerini ondan almaktadırlar. Genel Konsilin otoritesi ise, piskoposluğun şefi olan papa ile müşterek toplanma üzerine dayanmaktadır. Böylece toplanan piskoposlar, öğretme yetkileriyle iman ve evrensel kilise disiplini ile ilgili sorunları tartışıyorlar ve kararlaştırıyorlardı. Çünkü o yetkiye **Kutsal - Ruh** tarafından sahip olmuşlardı. Çünkü Resûllerin İşleri'nde şöyle deniyordu: **"Kendinize ve Rabbin kendi kanı ile edindiği Kilişeyi gütmek için, Ruhü'l - Kudüs'ün sizi içinde nazır ettiği bütün sürüye dikkat edin"** (33). Böylece onlar, havarilerin halefiydiler. İşte evrensel kilise üzerindeki yüce güç, bu birlik üzerinde

---

28- Karl Rahner-Herbert Vorgrimler, petit Dictionnaire de Théologie Catholique, Paris, 1969, s.83-84.
29- Mansi, cilt, 51, s.31-32; Dictionnaire Théologique, s.154.
30- Dictionnaire Théologique, s.154.
31- Matta, XVI, 19; XVIII, 18.
32- kilise Hukuku: 362.
33- Resullerin İşleri, XX,28.

durmaktadır. Bu papanın tam olarak yargılama yetkisiyle (kanun:218), iptal edilmemiştir. Bu durumda **"Piskoposlar Kuruluna"** yüce kudretin depozitesi gözüyle bakılmalıdır. Bunu, 228 nolu kilise hukuku, papanın şahsında birliğini ve yüce bağımsız otoritesini bulduğu genel konsile tevdi etmiştir. Yinede papanın gücü azalmış değildir (34).

Ortaçağın sonunda oluşan **"Konsil teorisi"** başa ve azalara muhalefet ederek, bir kırılma icra ediyordu. Fakat, konsilde, piskoposların, sadece papanın vekilleri olarak davranmaları şeklindeki anlayış desteklenmez. Çünkü onlar, papanın vekilleri değillerdir. Eğer onlar, papanın vekilleri olarak kabul edilirse, yine söz konusu olan sadece baş olacaktır. Bu durumda genel konsillere ihtiyaç kalmayacaktı.

Papa, genel konsil toplama hakkına ve onu idareye, onun programını ve çalışma organizasyonunu ve kararlarının tasvibine ve evrensel kiliseyi teşekkül ettirme yetkisine ister şahsen, isterse vekilleri vasıtasıyle sahip olsun, bizzat papanın konsile başkanlık etmesiyle(erken ortaçağın konsillerinde ve V. Latran Konsilii'nde olduğu gibi) veya vekilleri vasıtasıyle (I. Vatikan Konsili) konsili yönetmesi arasında, prensip itibariyle fark yoktur. Tartışılacak problemleri, sadece papanın teklif etmesi (Kanun: 226), konsil başkanlığına boyun eğme hakkını ortadan kaldırmaz. Başkanlığın görevi, esas olarak oturumları organize etmektir. Çünkü, konsil babaları tarafından tartışılacak konular üzerindeki yüce ka-rar, bir programın teşkilini veya muntazaman icrasını mümkün kılar. Yine, **Trente (1545-1563) Konsili**'nde reddedilen papanın öneri hakkı, **I. Vatikan (1869-1870) Konsili**'nde papa tarafından tayin edilen bir heyete verilmiştir (35). Diğer taraftan konsil kararlarını papanın onaylaması ve onlara kanun kuvvetini vermesi ise **Antikite**'de çok az icra edilmiştir. Fakat ortaçağ sonu papaları (**I. lyon Konsili)** (1245) ve **II. Lyon Konsili** (1274), **Viyana Konsili** (1311-1312) kendilerinde, sadece konsil kararlarına nihaî şekli verme yetkilerini değil, onlarda değişiklik hakkını bile görmüşlerdir. (36) Buna rağmen Papa **IV. Pie Trente** Konsili kararları kendisine onaylanmak üzere sunulduğunda herhangi bir değişiklik yapma konusunda çekimser kalmıştı. Papanın huzurunda icra edilen son genel konsiller. **(V. Latran Konsili)** (1512- 1517) ve **I. Vatikan konsili** (1869-1870) papalara **Sacro approbante concilio** maddesiyle, pontifikal yasa formunu tevdi etmiştir. Aslında bu formül, genel konsillerin yüce kudreti hakkında olan **228** nolu kilise yasasının muhtevasına uygundur. Piskoposlar, genel konsillerde, havarilerin halefleri olarak hareket ederler ve havariliğin

---

34- Encyclopedie de la foi, I, s.215.
35- Encyclopedie de la foi, I, s.215.
36- Encyclopedie de la foi, I, s.216.

azaları olduğu gibi temsil ettikleri piskoposluğun ve lâik hıristiyanların iman tanıkları olarak hareket ederler. Kilisenin eğitim ve diğer faaliyetleriyle ilgili açık kanaatleri belirtirler.

İlk sekiz genel konsil (**iznik Konsili - 325**; **I. İstanbul Konsili - 381**; **Efes Konsili - 431**; **Kadıköy Konsili - 451**; **II. İstanbul Konsili - 553**; **III. İstanbul Konsili- 680-681**; **II. İznik Konsili - 787**; **IV. İstanbul Konsili - 869- 870** (37) başlıca görevlerinin imanı belirlemek, kilise içinde hayat organizasyonu konusunda karar vermek olduğuna inanmışlardır (38). **III. İstanbul Konsili** ve **I. Vatikan Konsili** hariç, bütün genel konsiller, hem iman hem de disiplin konusunda karar neşretmişlerdir. Yine de ortaçağ konsillerinde (**I. Latran Konsili - 1123**; **II. Latran Konsili - 1139**; **III. Latran Konsili-1179**) iman konusundaki kararlar, disiplinle ilgili kararlara öncelikle yerini bırakmıştır. Eski genel konsillerin iman konusundaki kararları, devirlerinin hatalarını lânetliyorlar ve onlara karşı kilisenin bilinçli katolik imanını belirliyorlardı. Böylece, genel konsillerin disiplin kararları ve çok sayıda özel konsiller ilk bin yıl boyunca tüm kilise teşkilatının temeli olmuştur. İşte papalık kararları, piskopos kararları gibi başka unsurlar da ihtiva eden, konsil kararlarının derlenmesinden kilise hukuku ortaya çıkmıştır. Fakat, hem iman kararlarının hem de disiplinle ilgili kararların, oy kullanma yetkisinde olan konsil babalarının tasvibine ihtiyacı vardı (39).

I. Vatikan Konsili'ne kadar **"İman ile ilgili"** kararlarda oybirliği gerekli iken; disiplinle ilgili kararlarda çoğunlukla iktifa ediliyordu. Genel konsillerin disiplinle ilgili kararlarının kilise hayatı için önemi, herşeyden önce, kilisenin muzdarip olduğu kötülükler, her ülkenin kiliselerinin farklı durumlarından ve kendi icraatlarına uygun şartlar yaratmaktan daha iyi tanınmıştır (40). Yinede farklı durumlar her kiliseyi ilgilendiren kararların hazırlanması için ciddi güçlükler ortaya koymuştur. Konsile iştirak eden milletlerle **konkordato** (Concordats) yapmaktan ibaret olan **Konstanse** (Constance) Konsilin'de (1414 - 1418) tercih edilen çözüm (41) daha sonraki konsillerde taklit edilmemiştir.

Trente Konsili'nin reformist tesiri, muhtelif ülkelerin piskoposları tarafından konsile takdim edilen reformist düşüncelerle, Roma meclis geleneği arasındaki yararlı uzlaşmadan kaynaklanıyordu. Bu konsilin kararlarına itaat ettirmek için, Almanya'da aniden meydana gelen güçlükler, kısmen bu konsilin son toplantısında Alman piskoposlarının olmayışlarına bağlıydı. İşte o sırada, büyük reform proje-

---

37- René Metz, Histoire des Conciles, s.15.
38- Encyclopedie de la foi, I, s.216.
39- a.g.e., I, s.217
40- a.g.e., I, s.217.
41- Encyclopedie de la foi, I, s.217; René Metz, s.50; Francis Dvornik, Histoire des conciles, s.87.

sine **Kardinal Morone**'un yönetimi altında karar verilmişti (42).

Genel Konsillere, lâiklerin iştiraki konusuda zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Ancak, birçok genel konsile lâiklerin iştirak ettiği de tarihen bilinmektedir. Meselâ, İmparator **Constantin**, ilk **İznik Konsili'ni (M.325)** lâtince bir nutukla açmıştı. Bu konsilde, dış organizasyonu imparatoruk görevlileri sağlıyordu (43). Erken ortaçağ genel konsilleri, **(I.Latran-1123; II. Latran-1139; III. Latran-1179; IV. Latran -1215; I. Lyon-1245; II.Lyon-1274; Viyana Konsili- 1311-1312)** XV. yüzyılın reformatör konsilleri **(Constance Konsili-1414-1418; Bâle-Ferrare Florance Konsili-1431-1442; V. Latran-1512-15177 ve Trente Konsili 1545-1563)**, bir takım lâik prenslerin konsil oturumlarına iştirak ettiklerine veya orada temsil edildiklerine şahit olmuşlardır. Eski genel konsillerde, Roma İmparatorlarının rolü, sadece dış organizasyonla *sınırlıydı. Ortaçağ ve Trente Konsili'nde ise* **lâikler**, Lâdinî güçlerin temsilcileri olarak rol oynamışlardır. Çünkü halk düzeyinde ve müşterek ihtiyaçları ilgilendiren işlerde onların yardımı hıristiyanlık için gerekli görünüyordu (44). Lâikler konusunda katolik kilisesinin kanaati şöyledir: **"Konsilde, teolojik ve kilise ile ilgili konularda rey hakları olmayan uzman rahiplerin yanında, kendilerini ilgilendiren konularda açıklama yapmak üzere lâiklerin dinlenmesinde hiçbir sakınca yoktur"** (45).

Genel konsiller, iman ve disiplin konusunda kilise birliğinin muhafaza ve temsil edildiği yerdir. Kilise birliğinin esas unsurları, iman vaazında ve başla uzuvlar arasındaki ilişkideki birlikte aranmalıdır. İşte genel konsiller, daima bunları gerçekleştirme teşebbüsünde bulunmuş fakat her zaman başarılı olamamıştır. Konsiller tarihinde I. Konsilin **(M. 325 İznik Konsili)** ve IV. Konsilin **(Kadıköy Konsili- M. 451)** kavgalarla yapıldığını görüyoruz. **1054**'deki **Lâtin Kilisesi** ile **Rum-Ortodoks Kilisesi**'nin bölünmesi ve XVI. yüzyıldaki ayrılıkları, hep onları önleyecek **"genel konsiller"** in yapılmadığı için ortaya çıktığını düşünen hıristiyan ilâhiyatçıları vardır. Bizce bu yanlıştır. Çünkü ihtilaflar, sadece dini kökenli değil, aynı zamanda siyasi kökenli ihtilaflardır. Nitekim **II. Lyon Konsili**'nde (1274) ve **Ferrare-Florence Konsillerinde** (1427-1439; 1439-1441) Rum-Ortadoks Kilisesi ile birlik kurulmuşsada bu daha fazla devam etmemiştir. Çünkü her iki konsilde de birlik, politik nedenlerle sağlanmış, **Rum-Ortodoks Kilisesi** bünyesinde mevcut olan mukavemetler ortadan kaldırılamamıştır. **Trente Konsili** (1545-1563) ise, bir birlik konsili değildi.

42- Encyclopedie de la foi, I, s.217.
43- Encyclopedie de la foi, I, s.217.
44- a.g.e.,I,s.217.
45- a.g.e., I, s.217.

Çünkü, konsil toplandığı vakit, bölünme olayı kilisede gerçekleşmişti. Alman protestanlarıyle yapılan antlaşmalar (1551-1552) otorite ve genel konsillerin teşkili ile ilgili temel anlayışın her iki kampta ayrı olduğunu ortaya koymuştu. Diğer taraftan **Papa IX. Pie**'nin I. Vatikan Konsili (1869-1870) arefesinde, protestanlara yaptığı birleşme çağrısı, redle sonuçlanmıştı.

Görüldüğü gibi genel konsiller, hiçbir zaman kilise tarihinde bir dönüm noktası teşkil etmemiştir. Çünkü onların hiçbiri ihtilalci değildir. Genel konsiller, devrin şartlarının onlara empoze ettiği ihtiyaçlara, pastoral ve saserdotal bir çözüm getirmek için toplanmışlardır (46).

Buraya kadar yaptığımız açıklamalardan çıkan sonuca göre, genel konsiller olarak bilinen konsillerin tespitinde kesin kurallar yoktur. Genel konsillerin tespiti, tarih içinde geleneklerin ışığında oluşmuştur. Katolik kilise tarihinde yirmi bir genel konsil (ökümenik) dikkatimizi çeker. Bu konsilleri beş ana bölüm altında sıralayabiliriz :

I. Antikite Konsilleri :

1- I. İznik Konsili (M.325)

2- I. İstanbul Konsili (M.381)

3- Efes Konsili (M.431)

4- Kadıköy Konsili (M. 451)

5- II. İstanbul Konsili (M.553)

6- III. İstanbul Konsili (M.680-681)

7- II. İznik Konsili (M.787)

8- IV. İstanbul Konsili (M.869-870)

II. Ortaçağ Konsilleri :

1- I. Latran Konsili (1123)

2- II. Latran Konsili i(1139)

3- III. Latran Konsili (1179)

4- IV. Latran Konisili (1215)

5- I. Lyon Konsili (1245)

6- II. Lyon Konsili (1274)

46- Encyclopedie de la foi, I, s.217; H. Küng, Structures de l' Eglise, Paris, 1963; R. Laurentin, L'enjeu du Concile, Paris, 1962; O. Rousseau, le prochain concile et l'Unité de L' Eglise in: İrénikon 32(1959), 309-333.

7- Viyana Konsili (1311-1312)

III. XV. Yüzyıl Konsilleri :

1- Konstans Konsili (1414-1418)

2- Bâle -Ferrare- Florence Konsilleri (1431-1442).

IV. Reform Devri Konsilleri :

1- V. Latran Konsili (1512-1517)

2- Trente Konsili (1545-1563)

V. XIX. ve XX. Yüzyıl Konsilleri :

1- I. Vatikan konsili (1869-1870)

2- II. Vatikan Konsili (1962-1965)

I. BÖLÜM

ANTİKİTE KONSİLLERİ :

Bilindiği gibi Hz. İsa, Hristiyanlığın ilk mesajlarını doğduğu bölge olan Filistin Topraklarında sunmaya başlamıştır. Roma imparatorluğunun hakimiyeti altında bulunan bu bölgede doğan Hıristiyanlık, Hz. İsa'nın havarileri tarafından imparatorluğun en uzak hudutlarına kadar götürülmüştür. Hz. İsa, devrin kültürlü kadrosuna birçok yeni düşünce konusu sunmuştu. Fakat insan düşüncesi, bu yeni dinin takdim ettiği prensipleri daha da derinleştirmeye yöneldikçe, bir takım güçlüklerle karşılaşıyordu. Hristiyan kaynaklarına göre Nazareth'li İsa, ilk müntesiplerine kendini, hem Allah hem de insan olarak takdim etmişti. Bu inancın gereği olarak şöyle bir proplem ortaya çıkmıştı:

"Bir tek Allah inancı ile, böyle bir ifade nasıl bağdaşacaktı". Diğer taraftan aynı insanda insan ve Tanrı unsurları nasıl uzlaşacaktı? " işte bu safhada Yunan felsefesinin inceliklerine alışmış olan elit bir tabaka, hıristiyanlığı benimsemiş ve hıristiyanlığın iman unsurlarını akılcı bir dille açıklamaya teşebbüs etmişti. Ancak bu kolay olmayacaktı. Nitekim kısa zaman sonra, incilin doktrinel muhtevasını felsefi terimlerle ifade tarzında, ayrılıklar kendini göstermişti. Pek tabiiki yola böyle çıkınca bu ihtilaflar kaçınılmazdı. Fakat bu ayrılıkların mensupları daima küçük gruplar olmaktan öteye geçememişlerdir. Bunun için bunlar, büyük kitle hıristiyanlığının yanında i'tizal durumuna düşmüşlerdir. Fakat bu i'tizal grupları, zaman zamanda kilise birliğini bozacak boyutlara ulaşmışlardır. Bu duruma, özellikle IV. miladi asrın başından itibaren şahid oluyoruz. Bu dönemde doktrinel tartışmalar, halkın önünde yapılıyordu. Böylece gruplar ve karşı gruplar oluşuyordu. Bunun için de kilisenin dahili bütünlüğü tehlikeye düşüyordu.

İşte bundan dolayı Antikite dediğimiz dönemde bu Hristiyan birliğini sağlamak üzere bir takım konsillerin toplandığını görüyoruz. Bu konsillere, doğrudan doğruya **"Doktrin Konsilleri"** adını verebiliriz. Bugün bile bu devir konsillerinin iman ve disiplin kararlarından katolik kilisesi bir takım yasama konuları çıkarmaktadır. Ama yine de, Antikite Konsillerinin disiplin konsilleri olduğunu söylemeye imkan yoktur. Çünkü bu konsiller, doktrinel ayrılıkları bertaraf ederek kilisede iman birliğini sağlamaya yönelmişlerdir (47). Kilise tarihinde, Antikite Konsilleri olarak bilinen bu konsilleri, şöyle sıralayabiliriz:

47- René Metz, Histoire des Conciles, Paris, 1968, s.18-19,

1. I. İZNİK KONSİLİ (325) :

Hristiyan kilise tarihinde Antikite'nin en önemli proplemi **"Teslis"** konusunda kendini göstermişti. İlk i'tizal hareketi olan **Donatist**'lerden sonra, kendini gösteren bu i'tizal hareketi'de yine Afrika kökenliydi. Bu hareket kilise bütünlüğünü bozma yönünden son derece önemliydi. Çünkü bu i'tizal hareketi, Hristiyanlarca kutsal kabul edilen **"Kutsal Teslise"** hücum ediyordu. İlk hristiyanların teolojik tasavvuruna arz edilen ilk iş **BABA-OĞUL-KUTSAL RUH** unsurlarının ilişkilerini daha açık bir şekilde belirlemek olacaktı. Fakat, çok tanrıcılığın hâkim olduğu pağan bir muhitte yaşayan Hrisitiyan ilâhiyatçıları için bu, oldukça zor bir işti (48). II. ve III. asrın bazı ilâhiyatçıları **"Allah'ın Birliği'**ni belirtmek isteyerek, teslisin ikinci uknumunu (oğul) birinciye bağlamışlardı. Onlara göre bu birliğin izahı için, ya oğulun Tanrılığını küçültmek veya yegane ve tek olan Allah'ın aynısı olmayan üç tezahürün varlığını kabul etmek gerekecekti. Şüphesiz Roma, bu hataları şiddetle mahalli konsillerle red etmişti. Ancak İskenderiyye Kilisesi rahiplerinden **Arius**, bu hatalara diyalektik bir formül kazandırınca; Roma'nın mahalli reaksiyonları, kifayetsiz kalmıştı. **Arius**, kesin olarak **oğul**'u babaya bağlıyordu. Ona göre **oğul**, babanın bir yaratmasıydı. Böylece **oğul**, önceden ezeli olarak mevcut değildi. Bunun için **oğul**'a ancak dolaylı olarak Allah diyebiliriz diyordu. Çünkü ona göre **oğul** iradesiyle, Baba ile birleşmişti. **Arius** doktrini, ilk defa, M. 318 veya 320'de (49), mısır konsilinde, İskenderiyye piskoposu **Alexandre** tarafından mahkum edilmişti. Fakat **Arius,** doktrinini inatla müdafaa etmiş ve hatta **"Thalia Ou le banquet spritiuel"** adı ile bir de savunma kaleme almıştı. Tam bu sırada Constantin, Roma imparatorluğunun doğu kesimini de hakimiyetine almıştı. Bunun için **Arius'**un bu bölgede sebep olduğu i'tizal, Constantin'in dikkatini çekmişti. **Arius'**un sebep olduğu çalkantının büyümesinden endişe eden Constantin, Küçük Asya'nın İznik şehrinde bir konsil toplamaya karar vermişti. İşte tarihin ilk genel konsili olacak olan bu konsil M. 325 yılında İznik'te toplanmıştır. Bu konsilde teslisin çok önemli iki ünsuru olan **BABA** ve **OĞUL**'un tabiatı problemi tartışılmış ve neticede konsilde **Homoousios** kelimesi önerilmiştir. Bu kelime, katolik doktrinde **OĞUL'un Baba ile ilişkisini** en açık şekilde ifade ediyordu. Yani, **Baba ile**

48- Francis Dvornik, Histoire des Conciles, paris, 1961, s.16; Karl Rahner, Herbert Vorgrimler, petit Dictionnaire de Théologie catholique, paris, 1969, s.85.

49- Bu toplatının tarihi üzerinde ihtilaf edilmiştir. Bazı kaynaklar 320 tarihini göstermiştir. Bk. René Metz, Histoire des Conciles, s.20; Francis Dvornik, s.16; Dictionnaire de Théologie Catholique, III, s.670.

oğul aynı tabiatı taşıyordu. Böylece her ikisi de aynı cevherdendi (50). Bu formül, Hristiyan **Kredo (credo)** suna sokulmuş ve yüksek sesle okunmuştur. Bu kredo, hâlâ bugün Hristiyanlığın en kutsal sembollerinden birini teşkil etmektedir. Hatta Constantin şöyle diyordu: **"Göğün bu lutfunu ve oldukça kutsal olan emri, kabul etmeye hazır olun. Çünkü, piskoposların kutsal konsiiinde karar verilen herşey, Allah'ın iradesine atfedilmelidir "** (51).

Böylece Tarihe **i. Genel Konsil** olarak geçecek olan **I. İznik Konsili, "Baba ile oğulun ayrı cevherden olduğunu " iddia eden Arius'u, aforoz ederek resmi kilise imanını yukarıdaki şekilde" ortaya koymuştu** (52).

2. I. İSTANBUL KONSİLİ (381) :

Milâdi 325'de I. İznik konsiiinde aforoz edilen **Arius** ve taraftarları ise, görüşlerini yaymaktan geri kalmıyorlardı. **Arius** ve taraftarları İznik konsilinden sonra teslim bayrağını çekmemişler, bilakis propagandaya dahada çok hız vermişlerdi. Böylece, Mısır, bu itikadi mücadelenin ortasında daima güncelliğini IV. yüzyıl boyunca korumuştur. Konstantin, başlangıçtaki Arianizme karşı takındığı sert tavrı terk ederek, zamanla, Hristiyanlıkla Arianizm arasında bir uzlaşma teşebbüsüne yönelmiştir. Böylece Konstantin, **oğul**'un sadece Babaya benzediğini iddia eden yarı Aryenler'e **(Semi-ariens)** destek olmuş oluyordu. Her halde yüzseksen derecelik bu dönüşün sebebi, dinî olmaktan çok politikti. Bu tavrı ile imparator, imparatorluğun en önemli eyaleti olan MISIR'ı, pasifize etmek istiyordu. Bunun için de burası, İznik Credo kararını hafifletmeye uygundu (53). Belki bunda aryenlerin kabul ettikleri politik felsefenin de rolü olmuş olabilir. Bu politik felsefeye göre, yeryüzündeki imparatorluk, ebedî kral Tanrı tarafından yönetilen semavi imparatorluğun bir yankısıydı. Böylece **OĞUL**'da ulûhiyet iddia eden Hristiyanlar, Semavi monarşinin bir imajı olan yeryüzü monarşisini tehlikeye koyuyorlardı. Bu monarşi, Allah'ın yeryüzünde temsilcisi olan yalnız bir imparator

---

50- René Metz, s.22; Francis Dvornik, s.17; G. Dumeige, Histoire des conciles Oecuméniques, Paris, 1962; B. Botte, H. Marot, Y.Congar, A. Dupront, Le concile et les conciles Contribution à l' histoire, de la vie Conciliaire de l' eglise, Chevetogne 1960, s.348; G. Welter, Histoire des sectes chretiennes, Paris, 1950, s.48-56; Histoire de L' Eglise III. cilt, (Bloud- Gay), 1964, s.81-94;

51- Francis Dvornik , s.20

52- Bu konuda Bk. Prof. Dr. Mehmet Aydın, Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış. Ank Üniv. İlâhiyat Fak. Dergisi. Cilt, XXVII. Ankara 1985, s.123-124.

53- Francis Dvornik, s.21.

tarafından yönetilmelidir. İşte Konstantin, böyle bir politik pelsefenin izahı karşısında etkilenmiş olabilir. Oğlu Konstans ise tamamen bu düşünceye katılmıştır. Onun aryenlere gösterdiği sempati sayesinde bu i'tizal hareketi yavaş yavaş doğuda yayılmıştır. **II. Konstans** (350-361) zamanında ise bu i'tizal hareketi, Batı'ya sıçramıştı. Ancak zamanla Aryenler sayısız mezheplere bölünmüşlerdi. Bu durum ise, onların pozisyonunu zayıflatmıştı. Nihayet, 361'de imparator **Konstans**'ın ve 378'de de doğu imparatoru **Valens**'in ölümünden sonra imparatorluk desteğinden mahrum kalınca da azınlığa düşmüşlerdi. Aryen itizaline karşı, Grek babalarından **Bazil, Nazianzeli Grégoire, Nysse'li Grégoire ve aziz Athanas** yazdıkları teolojik eserlerle mücadele vermişlerdir. Bunlar, Aryanizme karşı, **"Üç uknumda yalnız bir Tanrısal cevher"** formülünü ileri sürmüşlerdir. Aryanizm, uzun müddet kiliseyi meşgul ettikten sonra miladi **VI** ve **VII.** asırlarda yeniden katolik Hristiyan doktrinini benimsemişlerdir.

Hristiyan kilisesi aryen i'tizali ile uğraşırken, bir başka i'tizal haraketi daha ortaya çıkmıştı. Bu i'tizal, **kutsal ruhun,** teslisin ikinci uknumunun bir yaratığı olduğunu iddia ediyordu. Bu i'tizal hareketinin belli başlı propagandacısı İstanbul piskoposu **Macédoine** olmuştu. Bu i'tizal hareketi için Roma birçok mahalli konsil toplamıştı. İmparator, büyük **Théodos (1379-395),** İmparatorluğun tüm doğu kısmının piskoposlarını bir konsilde toplamayı böylece **Arius** ve onun mensuplarını veya kutsal-ruhun, tanrısal tabiatını kabul etmeyen bu yeni i'tizalin mensuplarını mahkum ederek kilisenin zaferini göstermeye karar vermişti. **Macedoine'**nın i'tizali, özellikle doğuda yayıldığı için bu konsil 381'de İstanbul'da toplanacaktı. Gelen piskoposların hepsi doğu piskoposlarıydı. Bu I. İstanbul konsilinde (381), Macédoine'nın i'tizali şiddetle reddedilmiş ve İznik credosun'a kutsal-ruhun Tanrısal- Tabiatını belirten ifadeler konulmuştu. Bu ifadeler hâlâ **Credo**'da okunmaktadır. Bu **Credo**'ya genelde İznik-İstanbul Credosu adı verilmiştir.

Görüldüğü gibi 381'de İstanbul'da yapılan bu konsil esasında bir genel konsil değildi. Bu konsilin genel karakteri, kutsal-Ruhla ilgili kararına ve bu kararın İznik kredosuna dahil edilmesi olayına bağlıdır (54).

54- René Metz, Histoire des Conciles, s.14; Francis, Dvornik, s.24; Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış, s.126; Dictionnaire des Religions, s.81; H. Jedin, Bréve histoire des conciles, Almancadan Fransıcaya çeviren, A.Vidick, Paris, 1960, s.214; Doç. Dr. Mehmet Aydın, Hristiyanlıkta Teslis Doktrini ve Hristiyan i'tizalleri, İlahiyat Fak. Dergisi. Ankara, 1982, Clt V, s.149; Dictionnaire de théologie catholique, III. s.671; Histoire de l' Eglise, (Bloud- Gay), III, s.285-291.

3- EFES KONSİLİ (431)

Teslise bağlı olarak, kilise birliğini ve ortadoks Hristiyan imanını tehlikeye sokan yeni bir tehlike V. yüzyılın başında kendini göstermişti. Bu yeni tehlike, teslisin üç uknumu olan **Baba-Oğul - Ruhu'l - Kudüs'ün** karşılıklı ilişkilerini değil, bizzat İsa'nın şahsiyetini hedef alıyordu. Buna göre, **"Teslisin ikinci unsuru olan oğul, (İsa) ; insanî tabiatiyle, Tesliste nasıl bir birleşme yapabiliyordu? "**

Bilindiği gibi daha önce **Aryenler** tarafından ortaya atılan doktrine göre, **Aryenler,** oğulun sadece tanrısallığını inkar etmiyorlar aynı zamanda İsa'nın (bedenleşmiş kelâm) ruhsuz birbedene büründüğünü söylüyorlardı. 381 konsili ile reddedilen bu görüş, daha sonra Suriye piskoposu, **Apollinaire**'le ikinci bir şekil kazanmıştı. Buna göre Yunan Filozofu Platon'un tesiriyle insandaki ruh, akli ve hayvani ruh olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Böylece İsa'daki kelam (söz) veya Allah'ın oğlu, aklî ruhla aynıydı. Çok fazla bir başarı sağlayamayan bu doktrin, bazi ilâhiyatçıları; İsa'da insani ve Tanrısal tabiatların birleşmesi doktrinini daha açık hale getirmelerine sebep oldu. Bu asırda, Doğu kilisesi bünyesinde iki teolojik okul dikkati çekiyordu: **İskenderiyye Ekolu, Antakya Ekolu. İskenderiyye, İsa'nın Tanrısal Tabiatı üzerinde israr ediyordu.** Bu ekolun temsilcileri, oğulun bedenleşmesinden sonra, ikitabiatın tam olarak birleşmesinden bahsediyorlardı. **Antakya Ekolu** ise, İskenderiyye ekolunun ifadelerinde bir tehlike görüyorlardı. Buna göre, **insanî tabiat, ilâhi tabiat** tarafından yutulmuş oluyordu. Antakya ilâhiyatçılarından **Diodore** ve **Theodore** İsa'nın beşeri tabiatı üzerinde israr ettiklerinden ve bedenleşmiş kelime olan İsa'da aynı tabiatın varlığını ileri sürdüklerinden ana doktrinden uzaklaşmakla itham olundular. Pek tabiiki böyle bir düşüncenin mantıki sonucunda, İsa'nın annesi olan Meryem'in, Allah annesi değil, İsa'nın annesi olabileceğinin kabul edilmesi yatıyordu. Derhal Antakya İlâhiyatçılarının görüşlerine ve bu görüşleri yayan vaizlere karşı, bir karşı mücadele açılmıştı. Halk bunları lânetliyordu. Ancak, devrin İstanbul piskoposu **Nestorius**'da Antakya ilâhiyatçılarını destekler bir tavır göstermişti (55). Bu durumda İskenderiyyeli **Cyrille,** derhal **Nestrorius'un** karşısına çıkmış ve **Nestorius**'un öğretilerinin yalnız ortodoks katolik imanına bir saldırı değil; aynı zamanda kilise hiyerarşisi içinde Antakya'ya üstünlük atfederek bir defa daha İstanbul'u aşağılatmak konusunu görüyordu. Neticede **Nestorius'la Cyrille** arasındaki çatışma şiddetlenmişti. Devrin Papa'sı olan **I. Celestin** de **Nestorius'**un öğretilerini reddetmişti. Fakat **Nestorius**'un adamları bu durumu şiddetle protesto ederek, passif kalmamışlardı. Bunun üzerine imparator **II. Thedose**'da

---

55- Francis Dvornik, s.27; René Metz, s.25; Dictionnaire de Théologie Catholique, III. s. 642; 671.

bu konunun aydınlatılması için **431**'de Efes'de bir genel konsil toplamaya karar vermişti.

İstanbul ile İskenderiyye arasında sürüp giden rekabet yüzünden konsil oturumları çalkantılı geçmişti. Antakya piskoposu **Jean, Nestorius**a tam olarak katılmamakla birlikte İstanbul'a sempati duyuyordu. Papa'nın temsilcisi olan **Cyrille, Nestoriusun** afarozunu çabucak elde etmek için, Antakyalıların ve papalık delegelerinin gelmesini beklemeden konsili, yüz elli üç piskoposla açmıştı. Konsil babaları, katolik imanını, İsa'nın tek **kişilikli** , **iki tabiatlı** olduğu şeklinde belirterek **Nestorius'u** mahkum etmişlerdir. Daha sonra **Efes'e** gelen papa'lık deleğeleri de **Cyrille**'in görüşüne iştirak etmişlerdir. Neticede **Nestorius** görevden alınarak Antakya manastırına gönderilmiş ve 451 yılında da sürgünde ölmüştür. **İskenderiyye** ile **Antakya** arasında kısmi bir sukunet meydana gelmişse de, geçmişteki acılar, bu sukuneti uzun müddet devam ettirmemiştir. İşte doğu kilisesinin en önemli iki merkezi ve iki ekolu arasındaki bu rekabet sadece Efes'te ve Efes sonrasında olan ateşli tartışmaları değil, İsa'nın tabiatını ilgilendiren tariflerin sonraki gelişmesini de açıklamaktadır.

Suryanice bir metin içinde **"Doktrini"** günümüze kadar gelen **Nestorius'un** durumu, ilâhiyatçıları meşgul etmiştir. Birçok ilâhiyatçı, Nestorius'un öğretisinin başlangıçta ortodoks olduğunu ancak onun, görüşünü açıklarken **heterodoxe** anlama yorumlanması kolay bir terminoloji kullandığını ileri sürmüşlerdir. **Nestori** hareketi kısa zamanda Roma topraklarında kaybolmuştur. Çok sayıda **Nestori mensubu, İran'a göç ederek orada bir patriklik kurmuşlardır. Roma İmparatorluğunun rakibi olan** Pers imparatorları **Nestorileri** korumuşlar ve Nestorilik İran'da güçlenmiştir. Neticede burada tesis ettikleri misyonerlik faaliyetleri ile **Nestoriliği** Hindistan'a ve Çin'e kadar yaymışlardır. Bugün Nestorilerin çoğunlukta olduğ bölgeler **Suriye, Kıbrıs, Irak** bölgeleridir. Vaktiyle Nestori olan **"Keldani Hristiyanları"** şimdi Roma'da toplanmış bulunuyorlar. Bunların patrikleri **Bağdat**'ta ikamet etmektedir **(56)**.

Efes Konsili, İskenderiyye'nin, İstanbul ve Antakya üzerindeki zaferini sembolize ediyordu. Böylece Mısır piskoposlarının prestiji çok yükselmişti. Fakat Antakya ekolunun yanlış doktrini ile mücadeleyi çok ileriye götüren İskenderiyye ilâhiyatçıları, bedenleşmiş oğulun ilâhi tabiatı üzerinde fazlaca durmuşlardı. Böylece ilâhi tabiat bu noktada İsa'nın insani tabiatını yutuyordu. Pek tabiiki neticede **"Allah'ın oğlu "** sadece ilâhi tabiata sahip bulunuyordu. İsa'nın biricik tabiatı doktrinini savunan **monofizitlik** (monophysisme), Mısır'da çabucak populer hale gelmişti. Yunan felsefesinin etkisinde, Antakya ilâhiyatçılarından daha fazla kalan iskenderiyye ilâhiyatçılarına Monofizitlik fazlaca cazip gelmişti. Yeni Ef-

---

56- Francis Dvornik, s.29 Dipnot 1.

latuncu felsefe, insanın tanrılaşması için kişisel bir ahlâki disiplinin gerekli olduğunu söylüyordu (57).

İşte bu düşünce birçok hırıstiyan düşünürünü etkilemişti. Böylece, insan şekli altında ilâhlaşılacaktı. Netice olarak, bedenleşmiş kelime, (**kelam**), gerçek hayatın kaynağıydı. İsa'daki insani tabiat ise, Tanrısallığa kadar yükselmişti. Hatta onunla iyice birleşmişti. Böylece, bedenleşmiş kelâmın (söz) insanî tabiatının, ilâhi tabiat tarafından yutulması doktrini, niçin iskenderiyyeli ve diğer ilâhiyatçılara cazip geldiğinin sebebi de anlaşılmış oluyordu. **Belki de, Mısır halkının insanı, krallarına, tanrısal karakter veren antik paganizmin inancı ile dolu idi** (58).

Monofizitlik ile ortodoks Hristiyanlık arasındaki ilk çatışma, **patrik FLAVİEN'in,** monofizitliğin yorumcularından biri olan **EUTYCHES**'i sapık olarak mahkum ettiği zaman İstanbul'da olmuştu. **Flavien,** kararını **Papa I. Leon'a da** bildirmişti. Oysa monofizit doktrin İstanbul'da büyük başarı kazanmış, **EUTYCHES** ve arkadaşları sarayda dostluklar elde etmişlerdi. Böylece, **II. Theodose'dan** yeni bir genel konsil toplamayı da sağlamışlardı. Bu konsil 449'da Efes'de toplanmıştı. Papa **I. Leon** ise, İstanbul patriğine gönderdiği uzun bir doğmatik mektupda monofizitliğe hucum ediyor ve İsa'da iki tabiatın varlığını kabul eden doktrini hararetle savunuyordu.

Fakat yinede İskenderiyye patriği **Dioscore** bir grup fanatik rahiple konsilde *insiyatifi ele geçirmişti.* Neticede Papa'nın delegeleri reddedilmişti. Ayrıca, **Flavien** ve diğer yüksek ortodoks temsilcileri de görevden alınmışlardı.

4- KADIKÖY KONSİLİ (451) :

M. 449'da Efes'de toplanan konsilin zaferi çok kısa sürmüştü. Papa I. Léon, bu konsilin aldığı kararları protesto etmiş ve bu konsili **"haydutlar sinodu"** olarak adlandırmıştı. Ayrıca, İmparatordan da ortodoks imanı belirlemek üzere yeni bir konsil toplamasını talep etmişti. Fakat bu konsilin toplanabilmesi için imparatorun ölümünü beklemek gerecekti. Daha sonra tahta geçen imparatorun kız kardeşi **pulchérie** *ve kocası* **Marcien döneminde (450-457)**, yeni bir konsil toplamak için çalışmalar yapılmaya başlanmıştı. Yeni imparator, bu konsili İstanbul-**KADIKÖY**'de toplamaya karar vermişti.

Bu konsile altıyüz civarında piskopos katılmıştı. Bunların sadece beşi Batıdan gelmişti. Diğerleri doğu bölgesi piskoposlarıydı. Konsil üyeleri **449** 'da yapılan Efes konsilinin kararlarını mahkum etmişler ve **Dioscore**'u da görevden

---

57- a.g.e., s.30

58- Francis Dvornik, s.31.

almışlardı. Ayrıca I. Leon'un gönderdiği doğmatik mektubu okunmuş ve oy birliği ile onun, resmi ortodoks katolik inancını ifade ettiği kabul edilmişti. Neticede yeni bir iman formülü hazırlanmıştı. Bu formül konsilin altıncı oturumunda kabul edilerek yürürlüğe girmişti. Bu iman formülünün metni şöyle idi : **"Hepimiz ittifakla bir tek ve biricik oğul İsa'yı kabul ediyoruz. Ve yine onun, birtek şahısta birleşmiş iki tabiatını kabul ediyoruz. Bu tabiatlar, kendi arasında birleşmemiş, bölünmemiş, ayrılmamış ve değişikliğe uğramamıştır."** (59).

Böylece Kadıköy konsilinde Monofizik temayüle çok büyük bir darbe vurulmuş oluyordu. Bununla birlikte Monofizit çalkantı, Mısır'da devam etmişti. Pek tabiiki bunda milli ve politik rekabetlerde etkili olmuştu. İstanbul'u kendilerine rakip gören Mısır kıptileri, Monofizitliği, *kendileri için* ***milli bir din*** olarak kabul etmişlerdir. İşte bunun için **"Kadıköy konsili'** taraftarlarını **"Melkitler"** yani, **"İmparator taraftarları"** olarak adlandırdılar. Kısa bir müddet, İskenderiyye, Antakya, Kudüs, monofizit temayüllü piskoposlarca işgal edilmişti. Fakat devrin imparatoru **I. Léon (457-474)** bu duruma son vermişti. Daha sonra gelen imparator **Zenon (479-491)** ' da Kadıköy konsil kararlarını yürürlükte tutmuştu. Ancak monfizitlerle de bir uzlaşmaya teşebbüs etmişti. Fakat bu sağlanamamıştı. İstanbul kilisesi ile İskenderiyye monofizitliği arasında girişilen uzlaşma teşebbüsleri ancak **I. Justin'in (518-527)** saltanatı sırasında gerçekleşebilmişti. Bu da, yeğeni, **Justinien'in** ve Papa **Hormisdas (519-523)** 'ın İnsiyatifleri ile elde edilmişti. Papa tarafından doğu piskoposlarına imzalanmak üzere gönderilen **"uzlaşma mektubu",** sadece Kadıköy konsili kararlarını bütün Hristiyanlara mecbur etmiyor,ayrıca İsa-Mesih'in saint Pierre'e vaadleri üzerine kurulmuş olan Roma kilisesinin, iman konusundaki ruchaniyetini de açıkça belirtiyordu.

5- İSTANBUL KONSİLİ (553):

527-565 yılları arasında imparatorluk yapan **Justinien** , Ortodoks Hristiyan imanının savunuculuğunu yapmayı kendine vazife bilmişti. İlâhiyatı ve bu konudaki tartışmaları seven **Justinien,** Hıristiyan topluluğunu, iman birliği içinde tutmak amacını güdüyordu. Hatta bu amaçla bazı ruhbanlar tarafndan ileri sürülen şu formülü **Justinien** benimsemişti. :

"Teslisin unsurlarından biri çarmıha gerildi" (533). Fakat devrin papa'sı **II. Jean,** bu formülün, Havarilerin öğretisi ile bağdaşmadığını ileri

---

59- Francis Dvornik, s.32, Dictionnaire de Théologie Catholigue, III, s.671; Histoire des l'Eglise, (Bloud- Gay, Editeurs, 1964), III, s.228-240.

sürerek reddetmişti.

Monofizitleri kazanma ümidi ile benimsediği bu formül tutmayınca **Justinien,** bu defa Antakya ilâhiyat ekolunun meşhur üstadlarının eserlerini lânetlemeyi ve böylece İskenderiyye'lileri kazanmaya teşebbüs etmişti. Bunun için **"üç bölüm"** adı verilen aşağıdaki noktaları mahkum eden bir ferman neşretmişti :

I. Nestorius'un üstadı Mopsueste'li Theodore'un eserleri ve şahsı

II. Cyr'li Theodoret'nin aziz cyrill'e ve Efes Konsiline karşı olan yazıları.

III. Edesse'li İbas'ın Theodoru savunan ve aziz cyrille'in itirazlarını reddeden mektubu. Fakat, ilâhiyat sahasına bu kadar açık mudahale, **Justinien** aleyhine bir protesto fırtınası koparmıştı. Aslında **Justinien** aleyhindeki bu muhalefetin gerçek nedeni, imparatorun; bu mahkumiyeti Sinod taplamadan ve referandumla piskoposlara danışmadan vermiş olmasıydı. Çünkü onun bu tavrı ile, gelenek, açıkça ihlal edilmişti. Nihayet **Justinien** muhalefete boyun eğmek zorunda kalmış ve İstanbul'da bir konsil toplamıştır. Papa **Vigile,** İstanbul'a kadar gelmesine rağmen durumun nezaketinden dolayı konsile katılmamıştı. Böylece konsil, **553**'de İstanbul'da papa olmadan toplanmıştı. Konsilin beşinci ve altıncı oturumlarında mevcut olan yüz altmış beş piskopos, yukarıda bahsettiğimiz **"Üç bölüm"** *ü aforoz etmiş ve onların savunucularını* görevden alma ve aforozla tehdit etmişlerdir. Çok sayıda Batılı piskoposun muhalefetiyle papa, bu son kararı yasaklamış ve daha sonra, imparator taraftarlarının baskısı altında **8 aralık 553**'de İstanbul konsili kararını kabul etmiştir. Ancak, olayların derin bir etüdünü yaptıktan sonra, ertesi yıl **23 Şubat 554'de "Aforozun"** Kadıköy konsili kararlarını çürütmediği kanaatına varmıştır. Böylece papa, 553 İstanbul Konsilini **beşinci Genel Konsil** olarak kabul ederek **" ÜÇ BÖLÜM"** ün afarozunu tasvip etmiştir. Ağır hasta olarak çıktığı Roma'ya dönüş yolculuğunda da ölmüştür (60).

6. III. İSTANBUL KONSİLİ (680-681) :

Sasanî İmparatorluğunun **Suriye ve Filistini** işgal etmesi, Bizans İmparatoru Heraklius'u (610-641), birgün bu bölgedeki Monofizit Hristiyanlığın, Sasanilerle birleşmesi endişesine sevketmişti. İşte bu endişe, **Heraklius'u** ve İstanbul **patriği serge'i** bir defa daha onları ortodoks Hristiyanlığa getirme

---

60- René Metz, s.30-31; Francis Dvornik, s.39; dictionnaire de théologie Catholique, III, s.671; Histoire de l' Eglise (Bloud-Gay), IV, s.472-475.

teşebbüsüne sevketmişti. Böyle bir hedefe ise, ancak Monofizitliğe verilecek bir tavizle varılabilirdi. Bu amaçla **Serge** 619'da bir doktrin önermişti... Buna göre **İsa, bedenleştikten sonra, insani ve ilâhi olarak ne iki iradeye ne de iki enerjiye sahipti...** Monofizitliğe açık bir taviz olan bu doktrin, ılımlı monofizitleri İstanbul kilisesine yaklaştırmıştı.

Ayrıca İstanbul patriği **Serge,** papa **Honorius'**a teolojik fikirlerini büyük bir ustalıkla teşhir ettiği bir de mektup göndermişti. Şahsen İsa'nın iki irade sahibi olduğuna inanan **Honorius,** patriğin mektubundaki mahareti farketmeden onu genel olarak tasvip etmiş ve bununla beraber İsa'da bir ve iki enerji bulunduğundan bahsedilmesinden sakınılması gerektiğini belirtmişti. Tek enerjiyi **(Mono-Energisme)** kabul etmeyen bu beyanat, bir tek iradeye veya **Monothelisme** inanmaya açık görünüyordu. **Heraklius'**da 638'de Monofizitleri daha çok tatmin için, **serge** tarafından kompoze edilen bir iman **ECHTESSE**'ini yayınlamıştı. Bu karar, bedenleşmiş kelimeye sadece bir irade atfediyordu. **Echtesse,** doğuda genel olarak kabul edilmişti.

Fakat ortodoks hıristiyan imanında yapılan bu yenilik, beklenen sonucu meydana getirmemişti. Bizansın doğu sınırları, İslâm orduları tarafından işgal edilmiş ve **Kristolojik tartışmaların neden olduğu bölünme, müslümanların bu bölgedeki yayılmalarını kolaylaştırmıştı.** Nedicede, 637'de Antakya patrikliği islâm hakimiyetinin altına girmiş ve bir yıl sonra aynı akibete Kudüs uğramıştır. 642 'de ise, mısır monofizitleri, müslümanları kurtarıcılar olarak karşılamışlardır.

Diğer yandan **Heraklius'un Echtèse'i** Batıda büyük bir nefret uyandırmıştı. Papa **Honorius'**dan sonra gelen bütün papalar, **Herakliusun Echtèse**'ini reddetmişlerdi. Fakat bu durum imparatora İtalya'yı kaybetme korkusunu vermişti. Bunun üzerine imparator **II. Constant,** yeniden **Echtése'i** hatırlatmış ve yayınladığı bir deklarasyonda İsa'daki iradeler konusunun tartışmasını yasaklamıştır (648). Papa **I. Martin, TYPE** diye adlandırılan bu deklarasyonu reddetmiş ve **Latran'** da bir sinodda, İsa'nın iki iradeli ve iki enerjili olduğuna dayanan sahih iman doktrinini açıkça belirtmiş ve i'tizal yanlılarını aforoz etmiştir. Fakat imparator polislerince tutuklanarak, İstanbul'a gönderilmiş, hırpalanarak **Crine'e** sürgün edilmiştir.

Ancak bu tip davalar, İtalya'da sadece hoşnutsuzluğun artmasına neden olmuş ve imparator IV. Constantin, doğacak tehlikeyi sezmişti. O, daha önce, imparatorluğun doğu eyaletlerini kesin olarak kaybetmişti. Şimdi ise, Batının ve kilisenin sakinleştirilmesi gerekli görünüyordu. Buna ise, ancak yeni bir genel konsil toplamakla ulaşabilecekti.

Böylece altıncı genel konsil, yani **III. İstanbul konsili**, Kasım 680, Eylül

681'de İmparatorluk sarayındaki kuppeli salonda toplanmıştı. bu konsile, **Concilium Trullanum** adı bu salondan dolayı verilmiştir. Bu konsilde bütün **Monothélisme** (İsa'da tek bir iradeye inanma) savunucuları mahkum edilmişler ve Kadıköy iman formülü aşağıdaki sözlerle tamamlanmıştır: **"İsa'da bölünmeyen ayrılmayan ve birbirine karışmayan iki iradeyi ve iki tabii enerjiyi kabul ediyoruz. İki irade, insanî irade gibi, Tanrısal iradey takip eder ve ona tabi olur."**

Artık **Honorius'un,** İstanbul patriğine gönderdiği mektuplar, iman konusunda otorite olarak kabul edilmiyecekti. Papa **Agathon**'un haleti **II. LEON** altıncı konsili genel konsil olarak tanımış ve imparatorda yazmış olduğu mektubunda **Honorius'u** i'tizalin yayılmasını durduramıyarak görevini yapamadığı için kınamıştı. Bu kınama, Romalı piskoposların imzaladıkları ve ezberledikleri **"İMAN FORMULU İÇİNDE"** XI. *asırda hâlâ mevcuttu. Fakat beşinci ve altıncı genel* konsillerde hiçbir disiplin kararı oylanmamıştı.

Bunun için **Justinien,** aynı salonda 692'de yeni bir konsil toplamaya karar vermişti (61). Bu konsile **İkinci Trullien** konsili veya **Quinisexte** (Synodusquinisexta) konsili adı verilmişti. Çünkü bu konsil Beşinci ve altıncı genel konsilleri tamamlıyordu. Bu konsilin diğer bir özelliği'de Doğu kilisesinin disiplin proplemleriyle meşgul olmasıydı. Bu konsilde, daha önce kabul edilen Kadıköy kilisesinin yirmi sekiz kararı, yeniden kabul edilmiştir.

Doğu ortadoksluğu bu konsili, **beşinci ve altıncı** genel konsillerin bir tamamlayıcısı olarak görür. Meşhur kilise hukukçusu **Gratinin** de ...atı bu merkezdedir (62).

7- II. İZNİK KONSİLİ (787) :

Doğu ve Batı kiliseleri arasındaki mesafe, **İCONOCLASTE** (Tasvir v put düşmanı) denen kavgalar sırasında daha çok açılmıştı. Bu doktrinel savaşa imparator **III. LEON (717-741)** direkt müdahale etmişti. İmparator 726 tarihindeki fermanı ile, Hristiyanları; azizlerin resimlerine tapınmaya karşı koruyordu. **III. LEON**, Müslüman Arapların ilerlemesini İstanbul kapılarında durdurmayı başarmıştı. Fakat şimdi imparatorluğun tahıl anbarı olan küçük Asya'da, imparatorluk, güçlü ve dindar bir düşmanın karşısında bulunuyordu. Bu bölge halkının büyük bir çoğunluğu, dini şeylerin resmedilmesine karşıydı. Bölge Hrisitiyanlarının bu fikre sahip olmasında müslümanların payı çok büyüktü. İşte imparator **III. LEON,** bu fikirlerin galip geldiği **İSAURİE**'de büyümüştü. Putperestlik ola-

---

61- Francis Dvornik, s.43.

62- a.g.e., s.43, Dictionnaire de théologie III, s.671, Histoire de l' Eglise, V, s.186-199.

rak kabul ettiği tasvirler kültüne olan muhalefeti, muhtemelen onun aldığı ilk eğitimden ileri geliyordu. Bu konudaki onun tavrı, çok büyük karışıklığa sebep olmasına rağmen **III. LEON,** ikinci bir fermanla, İsa-Mesihin, Azizlerin bütün resimlerini ve tasvir kültünü yasaklıyordu. Ayrıca imparator, doktrinel sahaya müdahalesini haklı göstermek için; **Papa II. Grégoire'**a, imparatorun rahiplik karakterine işaret ederek, aldığı kararı bildirmişti. Mukabil cevabında papa, bu fikri pek benimsemediğini ima etmişti.

İmparator, tasvir yanlısı **Germain'**in yerine bir ikonoklaste patrik atamıştı. **III. Grégoire'**ın (731-741) **"Tasvir düşmanlarını Aforozuna"** cevap olarak da Bizans'a bağlı olan **Calabre** ve **Sicilya'daki** piskoposlukların gelirlerine el koymuştu. Neticede, **İllyrie'yi** ve **Thessalanique** papalık naibliğini de İstanbul patrikliğine bağlamıştı. Doğu kilisesi ile Batı kilisesinin ayrılmasında bu son tedbirin çok rolu olmuştu. Çünkü bu tavır, kilise içinde İstanbul'un mevkiini takviye ediyor; doğu ile Batıyı biribirine bağlayan **İllyrie'**deki köprünün son kemerini de yıkıyordu **(63)**.

III. LEON'un halefi **V. Constantin (741-775)** bu durumu biraz daha ileri götürmüştü. 754'de İstanbul'da bir konsil toplamış ve çoğunluğu imparatorluğun doğu kesiminden olan üç yüz otuz sekiz piskopos, bu konsilde hazır bulunmuştur. Bu konsilde **Anti ikonoklastlar** lanetlenmişti. Bu konsile bütün partrikler katılmadığı halde bu konsil, **yedinci genel konsil** olarak ilan edilmiştir. **V. Konstantin'in** halefi **IV. Léon'**un karısı olan dul **imparatoriçe İRENE,** küçük oğlu adına vekalet ettiği (780-790) saltanat döneminde ortodoks Hristiyanlık, ancak zafere ulaşabilmişti. Ayrıca, **Patrik TARASE'**ın desteği ile ve papa **I. Hadrien'in** rızası ile imparatoriçe İstanbul'da bir konsil toplamıştı. Fakat bu konsil, **"Tasvir kıranlar'** tarafından dağıtılmıştı. Fakat imparatoriçe konsili bir yıl sonra (787) de İzniğe nakletmişti. Sekiz oturum sonunda imparatorluğun Batı Bölgelerinden gelen üçyüz elli piskopos, **ikonoklast** konsillerin kararlarını mahkum etmiş, tasvirler kültünde tebcil edilen resimlerin, tasvir ettiği şahıslar olduğunu ilan etmiş ve ibadete lâyık olanın yalnız Allah olduğu belirtilmiştir.

II. İznik konsili olan **yedinci genel konsilin** kararları, papa tarafından onaylanmış ve Doğu da bu kararları tasvip etmiştir. Ancak Batı bu konsili, çok sonra tanımıştır.

Tasvir çekişmesi Bizans sanatında çok sayıda iz bırakmıştır. Fakat hiçbir Bizans sanatçısı **Baba Allah'**ı tasvir etme cesaretini gösterememişti. Aynı şekilde VIII. Asırdan itibaren Bizansta artık heykeller yoktu. Heykeltraşlar sadece Alt- ka

---

63- Francis Dvornik, s.45.

bartmalar yapıyordu. Tasvir düşmanlarının yenilgisi Bizans sanatının karakteristiği haline gelen İsa'nın ve azizlerin tasvirlerinin yapılmasını ve ikon imalatını cesaretlendirmişti. Hristiyanlık içinde görülen put düşmanlığı şeklindeki i'tizal üzerinde kazanılan bu zafer, hâlâ bugün ortodoks kiliselerde, kilisenin son kısmını mihraptan ayıran **ikonostase'**la (Azizlerin portreleriyle süslenmiş pano) gösterilmiştir.

Yine de tasvir düşmanlığı Bizansta tamamen silinmemiştir. Bu fikir, Bizans toplumunun etkili çevrelerinde daima üstünlüğünü göstermiştir (64).

8. IV. İSTANBUL KONSİLİ (869-870):

Tasvirin lehinde ve aleyhindeki sürtüşmelerin biraz olsun dindiği ve nisbeten bir sukûnet dönemine girildiği dönemin patriği olan **Patrik METHODE,** tüm ılımlı politikasına rağmen bazı **Stoudios manastırı** keşişlerini, aforoz etmek zorunda kalmıştı. Bu karar ise, kilise çevrelerinde, ılımlılarla, aşırılar arasındaki gerilimi artırmış, Methode'un ölümü üzerine imparatoriçe **THEODORA,** geleneksel prosedür olan konsile patriklik için adayını önerme âdetini terk ederek aziz **ignace**'ı İstanbul patrikliğine atamıştır (65).

Kilise çevreleri yeni patrikte bir sulh ümidi umuyorlardı. Fakat beklenen olmamıştı. **İgnace** hem **Methode**'un ılımlı politikasını terketmişti hem de aşırılarla birleşmişti. Bizanstaki politik atmosferde değişmeye yüz tutmuştu. **THEODORA'**nın ihtiraslı kardeşi **BARDAS** yeğeni, **III. Michel**'le gizli bir antlaşma yaparak, imparatoriçe'nin başbakanı **THEOCTİSTE'**den kurtulmakla işe başlamıştı. Daha sonra da ılımlıların desteği ile **THEODORA**'nın vekaletini de kaldırmıştı. Ayrıca **Patrik İGNACE,** Bardas'ın düşmanları tarafından desteklendiği içinde; bir adaya sürgün edilmişti. Fakat **İgnace,** kiliseyi kurtarmak için patriklikten feragat etmişti. İmparatorluk üniversitesinde felsefe profesörü olan **Photius,**patrikliğe seçilmişti. Yeni patriğin seçilmesiyle elde edilen sukûnet sadece iki ay kadar sürmüştü. Çünkü eski **partik ignace**'ın taraftarları hiçbir zaman rahat durmamışlardı. **Photius,** anlaşmazlığı gidermek için bir **Sinod** toplamıştı. Fakat **Sinod ,** bir kargaşa ile sona ermişti. **Photius** ise, devamlı tefrikayı körüklemek için **ignace**'ın adını ileri süren düşmanlarına mani olmak için, yeni bir konsil toplamıştır. Bu Sinodda, İgnace'ın patrikliğinin gayri meşruluğu ve onun seçiminin yasal olmadığı belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi **İGNACE** tarafından sürdürülen uzlaşmaz politika, **"Tasvir Düşmanlığının"** yaşayan muhalefetini artırmış ve **ikonoklazm'**ın uyanmasının önüne geçmiştir. **"Tasvirler kültü"** bir Sinod tarafından kabul

64- Francis Dvornik, s.43-48, René Metz, s.33-35; Dictionnaire de theologie Catholique, Paris, 1938, III. 662-671.
65- Francis Dvornik, s.48.

edilmediği için, imparator Michel, Tasvir düşmanlığını mahkum edecek yeni bir Konsil'in İstanbul'da toplanmasına karar vermiş ve papa **I. NİCOLAS'dan (858-867)** konsile delege göndermesini rica etmiştir.

İstanbul patriği **photius 867** yılına kadar sessiz kalmıştı. Bu tarihte, Bizans tarafından Hristiyan yapılmış olan ve fakat 864'de Roma hakimiyetine giren Bulgaristan'da papalık misyonerleri faaliyet halindeydiler. İşte O zaman **Photius,** doğu patriklerini bir Sinodda toplamış orada, Roma'nın Bulgaristan'a mudahalesinden şikayet ederek, Lâtin misyonerlerinin Grek patriklerini mahkum ettiklerini ve Kutsal-Ruhun Babadan ve Oğul'dan **(Filioque)** çıktığını vaaz ettiklerini açıklamıştı.

İmparator Michel ve yardımcısı Basile'in başkanlık yaptığı konsil, Roma'nın ve Papa **I. Nicolas'ın** politikasını mahkum etmişti. Ayrıca, Batı imparatoru **II. Louis'ye** bir elçi gönderilerek **Papa I. Nicolas'ı** görevinden aldığı takdirde kendisinin imparator vasfının tanınacağı teklif edilmişti (66).

Fakat konsilden hemen sonra **I. Basile, III. Michel'i** öldürünce, Batı imparatoruna gönderilen elçiler, yolda yakalanmışlar ve **I. Basile,** Roma'nın desteğini sağlamak için yeniden **İgnace'ı** patriklik makamına getirmiş ve Papa **II. Handrien**'den yeni bir konsil için deleğe göndermesini talep etmiştir. Papa ise, Roma'da yaptığı bir Sinod'da, seleflerinin **photius'a** karşı oldukları bütün kararları tasdik etmiş ve konsil babalarına imzalatmak üzere yeni konsile **(IV. İstanbul Konsili 869-870)** Üç kişilik bir deleğe göndermişti.

Papanın bu şekildeki tavrı, Bizans imparatorunu ve piskoposları kendinden uzaklaştırmıştı. Sekizinci genel konsil olacak olan bu konsilin ilk oturumu sadece on iki piskopos tarafından takip edilmiş **(5 Ekim 869)** ve son oturumda ise **(28 Şubat 870)** yüz iki piskopos hazır bulunmuştu. Bu konsilde, imparatorun ısrarı üzerine **photius'a** da savunma hakkı verilmişti. Kendisini savunmasına rağmen, **photius** bu konsilde afaroz edilmiştir.

Fakat kilise ricalinin çoğu **photius'a** bağlı kaldığı için **ignace** patrikliğin yönetiminde ciddi zorluklarla karşılaşmıştı. Üstelik bir de **Papa VIII. Jeanla,** Bulgaristan'daki Bizans haklarını savunarak mücadeleye girişmişti.

Neticede, Bulgar şefi **BORİS** , Roma'dan ayrılmıştı. Aslında **İgnace'ın** savunduğu haklar, 870 konsilinde Romalı papalık delegelerinin protestosuna rağmen, Doğulu patriklerce kabul edilmiş haklardı (67).

Diğer taraftan **IV. İstanbul Konsili** (869-870), Doğu kilisesi Genel Konsilleri listesinde yer almaz.

66- Francis Dvornik, s.52; René Metz, s.36-37.

67- Francis Dvornik s.53, Bu konu için Bak: Prof. Dr. Mehmet Aydın Hristiyanlıkta Teslis Doktrini, s.147. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi V.

II. BÖLÜM

ORTAÇAĞ KONSİLLERİ :

Roma ile İstanbul arasında kurulan barış uzun zaman devam etmişse de, zaman zaman sarsıntıya uğramıştır. İstanbul kilisesi, devamlı X. yüzyıla kadar, Romayı disiplin suçları konusunda yüksek mahkeme olarak kabul etmiştir.

Fakat iki kilise arasındaki bu barış her geçen gün biraz daha bozulmuştur. Saksonyalı, **I. OTTON (962)** ve halefleri, Batı imparatorluğunu yeniden canlandırmak için harekete geçtiklerinde, papa'ları kendileri seçmişler, Bizansın Roma'daki nufuzuna'da son vermişlerdir. Bu hareket iki kilise arasındaki uçurumu iyice açmıştır. Diğer yandan Batıda, kilise organizasyonu içine Alman karakterinin dahil edilmesi de olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Çünkü Cermenlerin, Romalılardan ve Greklerden tamamen ayrı bir anlayışı vardı. Onlar, kiliseleri, kurucularının mülkiyeti olarak görmeye devam ederek, onların rahiplerini kendilerinin tayin etmesi gerektiğini söylüyorlardı. Bundan dolayı da Batı kilisesi içinde bir takım yolsuzluklar kendini göstermişti. Din istismarcılığı, lâiklere belge verilmesi, rahiplerin evlenmesi X. yüzyılda Batı kilisesinin maruz kaldığı acı sonuçlar olmuştu.

Diğer yandan Doğudan-Batıya geçen bir saserdotal krallık fikri ve Roma-Bizans Teokrasisi ile bütünleşen Jermen ideolojisi, Batılı prenslere; kiliselere ve onların mülklerine el koymaya yardım etmiştir. Bu hareketin Batıdaki konsil uygulamaları üzerinde tesiri, oldukça büyük olmuştur. Böylece, piskoposlar konsili, hükümdarların başkanlık ettiği milli meclislere dönüşmüştür. Şüphesiz böyle bir mecliste, sadece kilise işleri değil; devletin menfaatleri de tartışılacaktı. Böylece, milli menfaat yavaş yavaş evrensel kilise menfaatına üstün gelecekti.

Batı kiliselerinin milli kiliseler haline gelmesini önlemek için, **Lorainli ve Bourgogne**'lı Reformistler, Papalık otoritesini savunmuşlar, Roma'nın üstünlüğünü iyice belirgin hale getirmişlerdir. Bu üstünlük şuuru **IX. LEON (1049-1054)** zamanında tam olarak kendini göstermiştir. Fakat **Léon,** Doğu'yu bir çırpıda yok etmek istemiyordu. Çünkü, Güney İtalya'yı işgal eden müşterek düşman **NORMAND**'a karşı, Doğu ile ittifak yapmak istiyordu. Bunun için de **Papa,** İstanbul'a bir elçi göndermişti **(68)**.

Fakat tüm bu faaliyetler, Roma ile İstanbul arasında bir yakınlaşma meydana

---

68- Francis Dvornik, s, 59; Ortaçağda kilise ile ilgili faaliyetler için bak: Ludwig Hertlıngl, Histoire de l' Eglise, Fransızcaya çev. Henriette Buordeau-petit, (Maison Mame), France, 1962, s, 251-282

getireceği yerde; tam bir kopmaya yol açmıştı. Roma delegesinin başkanı kardinal **Humbert 1054** yılında Ayasofya **(Sainte-Sophie)** nın mihrabına koyduğu aforoz bülteninde, Bizanslılara, tüm piskoposların direkt olarak en büyük şef olan, papa'nın otoritesinin altında bulunduklarını ilan ederek, İstanbul Rum Kilisesini İ'tizalle suçlamıştır. Çünkü İstanbul kilisesi, din adamlarına evlenme izni veriyor ve **Kredo'larının** içine **Filioque** (Kutsal Ruhun oğuldan da çıktığını kabul etme) meselesini koymuyorlardı. Böyle bir tutumla Bizans Kilisesi Bizans adetleri ve kilise tarihi konusunda, Roma kilisesine göre yanlış yoldaydı. Aslında Bizans Kilisesinin bağımsızlığını, inkar anlamına gelen bu ithamlardan, Doğulu Hristiyanlar, kırılmışlar neticede **1054** mudahalesi, sadece İstanbul patriğinin şahsına yöneltilmiş bir hareket olmasına rağmen; Doğu kilisesi ile Batı kilisesini ayıran bir sınır çizgisi olmuştur **(69)**.

XI. yüzyıl reformatörleri olarak tanınan **Lorainli** ve **Bourgogne'lu** reformistlerin Roma lehindeki faaliyetleri, Batı Hristiyanlığının gelişmesi üzerinde çok yararlı olmuştur. Böylece papalığın prestijinin artmasının, konsil üzerinde de tesiri olmuştur. III. Asırdan beri papa'lar, ancak ciddi bir proplem kendini gösterdiği zaman; Din adamlarını ve piskoposları bir Sinodda topluyorlardı. Papalık, Franklarla ittifak yaptığı zaman; bu toplantılar da krallar ve Frank piskoposları da hazır bulunmaya başlamışlardı. Fakat **Carolingien imparatorluğunun** çökmesi, papa'lara yeniden hürriyet sağlamıştı. Bu durum, **I. Nicolas** tarafından toplanan konsillerde net olarak görülmektedir.

VIII. Grégoire, "Dictatus Papae" da reform programını açıklamıştır. Buna göre, O, imparatorlardan kiliseye mudahale haklarından vazgeçmelerini sağlıyor ve tebalarını kötü hükümdarlara bağlamaktan kurtarıyordu. Ayrıca, manevi iktidarın, maddi iktidar üzerindeki üstünlüğü, Roma'ya geri veriliyor ve bunlar arasında genel konsil toplama imtizayı da bulunuyordu. Kilise Reformu için **Grégoire'ın** gösterdiği çaba onu; sadece İtalya'dan gelecek olan piskoposlar ve kilise yöneticilerini değil; aynı zamanda Fransa'dan, Almanya'dan, İspanya'dan Polonya'dan, Bohêm'den ve diğer ülkelerden gelecek olan kilise adamlarını da konsiller de toplamaya sevketmiştir. Bunun için, bu ülkelerden çok sayıda kimse, gittikçe evrensel bir karakter alacak olan bu konsillere iştirak etmişlerdir.

Bu şartlar da Grégoire'ın, 1083 yılında tüm Hristiyan Batıdan gelecek delegelerin iştirak edeceği bir genel konsil toplayacak olan ilk papa olmasında şaşılacak bir durum yoktur. Fakat **IV. Henri** Romayı işgal ettiği için bu düşünce gerçekleşemedi. Ancak yinede ortaçağda Batıda birçok genel konsil toplanmıştır. Bu konsilleri şöylece sıralayabiliriz :

69- Francis Dvornik, s.59-60.

9. I. LATRAN KONSİLİ (1123):

Grégoire'dan sonra gelen papa'lar zamanında, Roma Sinod'ları, Roma dışında toplanmaya devam etmiştir. Çünkü Roma, imparatorun adayı **karşı papa** olan **III. Clément** tarafından işgal edilmişti. Roma dışında toplanan sinodların en meşhurları, **CİERMONT ve PİACENZA** konsilleri olmuştu.

II. URBAİN, "Kutsal Toprakları" kurtarmak için Haçlı savaşına halkı davet etmişti. Onun davetinin Fransız şövalyelerince kabul edilmesi, papalığın, Batı Hristiyanlığının tartışmasız şefi olduğunu isbat eder. Yine Papa'nın, Rumları, Türklere karşı yardıma çağırması, Doğu Hristiyanlığı ile Batı Hristiyanlığının birleşmesine matuf hareketlerdi.

1112 yılında yapılan Latran Konsilin'de papa **II. PASKAL,** bir yıl önce imparator **V. Henri**'ye verdiği imtiyazı iptal etmeye zorlanmıştı.

Bu imtiyaz, imparatorun, piskoposluk ve manastır makamlarına aday olanlara, takdise başlamadan önce, yüzük ve asâ ile yetki vermesiydi. 1116'da toplanan **LATRAN** sinodu, bunu daha açık bir şekilde gösterir. Bu sinod'a, piskopos manastır başkanı ve senyör olmak üzere dörtyüz yirmi yedi kişi katılmış ve **V. Henri'yi** afaroz etmiştir. İşte bu durum, 1122'de Worms konkordato antlaşması ile sonuçlanmıştır (70). Artık imparator **V. Henri,** yüzükle ve âsâ ile yetki vermekten vazgeçiyor, sadece adaya vereceği imtiyazlar ve arazi nedeniyle aday karşısındaki metbu haklarının bir sembolu olan bir krallık âsâsı takdimle yetiniyordu. İmparatorlukla devam eden bu konudaki kavga böylece sonuca bağlanınca, Batı Hristiyanlığının teskinini göstermek için papa, bu antlaşmayı onaylayacak bir genel konsil toplamaya karar vermiştir.

İşte bu konsil, 18-27 Mart tarihleri arasında 1123 yılında **LATRAN**'da toplanmıştır. Bu konsile, Batı'nın her yanından gelen üçyüzden fazla piskoposun ve çok sayıda manastır başkanının iştirak ettiği tahmin edilir. Ancak bu konsilden, sadece yirmi beş kadar karar ele geçmiştir. Bu kararlardan bazıları, din istismarını yasaklar ve haçlı seferlerine katılanlara ve onların ailelerine imtiyazlar verir. Papa **II. CALİXTE,** bu konsille sadece, öncekinden daha önemli olan bir Batı konsili toplamak niyetindeydi. Fakat bu konsil, kilise ile lâik iktidar arasındaki ilişkilerde yeni bir devir açtığı ve Batının her yanından çok sayıda delege geldiği için, bu konsile **"Genel Karakter"** atfedilmiş ve Batılı Kilise hukukçuları bu konsili **"Dokuzuncu Genel Konsil"** olarak kabul etmişlerdir (71).

70- René Metz, s.38, Bu konuda ayrıcı bak: Dictionnaire de theologie Catholique, III. s.672.

71- René Metz, s.38-39, Francis Dvornik, s.62; Dictionnaire de théologie Catholique, III. s.672.

10- II. LATRAN KONSİLİ (1139) :

1130 tarihinde papa **II. HONORİUS**'un ölümü üzerine bir kısım kardinaller, kardinal **Grégoire papareschi'**yi papa olarak seçmişler ve **II. İnnocent** adını almıştır. Aradan çok geçmeden bir başka kardinaller fraksiyonu ise, kardinal **Pierre Pierlone'u** papa olarak seçmiş ve **II. Anaclet** adını almıştır. Roma, **II. Anaclet'e** bağlı kalmıştı. Bunun üzerine **II. İnnocent** Fransa'ya sığınmak zorunda kalmıştı. İngiltere ve Fransa kralları **II. İnnocent'ı** desteklemişler; ve Alman Kralı **LOTHAİRE**'de aynı şeyi yaparak **II. İnnocent'ı** Roma'ya getirmiştir. **II. İnnocent'a, Lothaire,** imparatorluk tacı giydirmiştir. Diğer Papa **II. Anaclet 25 Ocak 1138** de ölünce bu tefrika kendiliğinden sona ermişti. Fakat bu **II. İnnocent'ı** tatmin etmedi. Çünkü O, bu ihtilafı resmi bir toplantıda lanetlemek istiyordu. Bunun için O, 1139 yılının başında bir konsil toplamıştı. Bu konsil, 3 Nisan 1139'da çalışmalarına başlamıştı. Konsile iştirak hayret vericiydi. Konsile iştirak edenlerin sayısı hakkında kaynaklar 500 ile 1000 delege arasında durmaktadır (72).

Papa **II. İnnocent** konsili çok sert bir nutukla açmıştı. Rakibi olan **II. Anaclet,** taraftarlarına acımısızca hucum etmişti. Konsilde sadece **II. Anclet** taraftarları afaroz edilmemiş; ayrıca devrin dikkat çekici yolsuzlukları da lanetlenmiştir. Yine bu konsilde, *bazı yanlış doktrinler de lânetlenmiştir.* Meselâ, kilisenin her türlü mülkiyet hakkına sahip olmasını yasaklayan **Armand**'un doktrini bunlar *arasındadır. II. Latran konsili 8 Nisan 1139'da tamamlanmıştır.*

11- III. LATRAN KONSİLİ (1179) :

Daha önce **I. Latran** konsilinin uyandırdığı ümitlere rağmen, lâik iktidarla dini iktidar arasındaki mücadele, **I. Frédérik Barberrousse**'un saltanatı altında yeniden başlamıştı. Bu imparator, charlemagne tarafından başlatılmış olan krallık téokrasisi geleneğini yeniden canlandırmış, lâik iktidarın kutsal menşeini ve onun dinî iktidar üzerindeki üstünlüğünü ihtirasla savunmuştur. Neticede, Alman kilisesi üzerine mutlak olarak el koymuş ve Jermen prenslerine rağmen krallık rejimini oturtmuştur. Fakat yine de, onun, Lombardie'de ve İtalya'nın geri kalan bölgelerinde imparatorluk otoritesini yeniden kurmak için giriştiği teşebbüsler, papalığın ve Lombardes şehirlerinin gösterdiği mukavemet önünde başarısız kalmıştı. İmparator, **Papa III. Alexandre (1159-1181)** 'in muhalefetini kırmak için; üst üste **"Üç Karşı papa"** seçmeyi boşuna denemişti. Çünkü neti-

---

72- René Metz, s.40.

cede **Lombarde** cephesi tarafından mağlub edilerek İtalya üzerindeki iddialarından vazgeçmiş, tayin ettiği son **karşı-papa**'yı terketmiş ve müsadere ettiği kilise mallarını iade etmişti.

Böylece 1177 yılında **Venedik'te** yapılan sulh antlaşması, **"XI. Genel Konsil"** olarak kabul edilen ve Batı kilisesinin yeni bir genel konsili olan **III. Latran Konsili** ile onaylanmıştı.

III. Latran Konsili raporlarının bir kısmı bugün elimizdedir. Bu konsile çoğunluğunu, İtalyanların teşkil ettiği; fakat Fransa'dan, Almanya'dan, İspanya'dan, İngiltere'den, İskoçya'dan, İrlanda'dan ve yakın lâtin doğudan iki yüz doksanbir piskopos iştirak etmiştir.

5-19 Mart 1179'da toplanan bu konsilde kabul edilen yirmi yediden fazla karar, hâlâ bugün kanun değerindedir. Aynı anda iki papanın seçiminin meydana gelmemesi için, **II. Nicolas** tarafından kabul edilen kaide, 1059 Roma Konsilinde tamamlanmış ve papayı seçme hakkı kutsal kurula **(Sacré Collége)** tahsis edilmiş ve ayrıca, seçimin geçerli olması içinde oyların üçte ikisinin gerekli olduğunu belirtmiştir. Diğer bir karar da ise, **"Piskoposluk takdisinin"** bir kimseye otuz yaşından önce verilemiyeceğini belirtir ki bu karar hâlâ yürürlüktedir. Yine bu konsilde kabul edilen çok sayıda disiplin kararlarından başka, haçlı seferlerine iştirak edenleri koruyan birkaç da tedbir onaylanmıştır. Neticede **Catharisme** ve diğer i'tizaller mahkum edilmiş ve onları itaata zorlayan askeri mudahale haçlı bir karakter kazanmıştır.

III. Latran Konsili, konsil fikrinin gelişmesinde belli bir devreyi gösterir.

Bu konsil önceki konsillerden daha titiz bir şekilde hazırlanmıştır. Roma Sinodlarının kaybolması, papalar tarafından davet edilen genel konsillerin önemini artırmıştır. Bu üç Latran Konsili, papalık davetlerinde **"Genel Konsiller"** olarak adlandırılmasına rağmen, onlar, sadece **III. İnnocent'**ın 1215, **"Eski Usulle"** topladığı gerçek anlamdaki genel konsil olan dördüncü Latran konsiline kadar ki devrenin ilk merhalesini teşkil ederler.

12- IV. LATRAN KONSİLİ (1215) :

Papa **III. İnnocent** dönemi (1198-1216) Ortaçağ papalık tarihinde çok önemli bir yer tutar. Özellikle **III. İnnocent**, IV. Latran Konsili ile çok büyük bir şöhrete ulaşmıştır. Çünkü bu konsil, Doğunun ilk genel konsillerine benzeyen bir görünüm arzeder. Papa **III. İnnocent,** Batının tüm piskoposlarını şahsen veya temsilcisi ile bu konsile iştirak etmelerini emretmekle yetinmemiş; yakın doğunun latin piskoposlarını, Ermenileri, Maronitleri; sapık duruma düşmüş olan Rumları, büyük tarikat liderlerini, Hristiyan lâik iktidarın temsilcilerini de davet

etmiştir. Ayrıca, "**İmanın ve geleneklerin saflaştırılması ve yeni bir Haçlı Seferi"** gibi konuların müzakere edilmesi de bütün Hristiyanları ilgilendiriyordu. Diğer taraftan böyle bir konsilde ilk defa temsil edilen, **Bohéme, Polonya, Macaristan, Livonie ve Esthonie** gibi ülkelerde bu konsile temsilci göndermişti.)

Fakat Papa **III. İnnocent'ın** tüm çabaları, Greklerin bu konsile katılmasını sağlayamamıştı. Sadece doğunun latin patrikleri bu konsilde temsil edilmişti. **IV. Latran Konsili**, 1- Kasım 1215'de açılmıştı. Konsil tarafından kabul edilen yetmiş karardan sadece ikisi, Grek problemini ele alıyordu. Dört kararda Lâtinlerin; Grekler tarafından yeniden vaftiz edilmelerini yasaklıyordu. Beşinci karar, dördüncü ve beşinci genel konsillerin papadan sonra İstanbul patrikliğine verdikleri rütbeyi, tasdik ediyordu. 1204 den itibaren **İstanbul,** Lâtin haçlıları tarafından işgal edilince;.İstanbul patrikliği de Lâtinlerin eline geçmişti.

Her katoliği yıllık günah çıkarmaya ve paskalya ayinine iştirak etmeye mecbur tutan karar ise daima yürürlükte kalmıştır. Diğer kararlar ise, piskoposlukların tatili sırasında takip edilecek prosedürü belirtiyor, ilâhiyatta üstad olanları ve vaazları her şehrin kilisesine bağlama zarureti üzerinde israr ediyor, ayrıca, evliliğin geçerliğindeki engelleri sınırlandırıyordu. Aslında Avrupa politik gelişmesini düzenleyen bu kararlar, papa **III. İnnocent'ın** saltanatı sırasında kilisenin yararlandığı parlak prestiji açıklamaktadır.

Özellikle bir nokta üzerinde bu konsil ilk genel konsiller örneğini takip etmiştir. Bu konsilin ilk kararı, **Albigoiş'** lı ve **Vaudois**'lı, i'tizallere karşı aldığı iman ikrarıdır. Bu ikrar, Teslis konusundaki kilise doktrinini ve Sakramentleri hatırlatıyor ve ilk defa **ekmek** ve **şarabın** isa'nın bedeni ve kanına dönüşmesi olan **"Transsubstantiation"** sonunda, kilise müeyyidesini veriyordu.

Üç oturumda tamamlanan bu konsil, **30 Kasım 1215'de sona ermişti. Bugüne intikal eden vesikalara göre, bu konsil çok itina ile hazırlanmıştır. Bu vesikalar, hemen hemen dini hayatla ilgilidir** (73).

13- I. LYON KONSİLİ (1245):

IV. Henri'nin en büyük amacı Roma- Akdeniz imparatorluğunu gerçekleştirmekti. Onun âni ölümü üzerine yerine oğlu **II. Frédéric** geçmişti. İtalyayı Sicilya ile ve Almanya ile birleştirmek ve İtalya'da mutlakiyetçi bir rejim tesis etmek için **II. Frédéric**'in giriştiği teşebbüsler yeniden papalık devletinin varlığını tehdit etmeye başlamıştı. Bunun için papa **IV. Grégoire** ise, **Lom-**

73- René Metz, s.43; Francis Dvornik, s.65,66; Dictionnaire de Théologie Catholique, III, s.672; Ludwig, Hertling, Histoire de l' Eglise, s.238; J. Hefele, Histoire des Conciles Paris, 1907-1921, T.I-VIII. (16 cilt).

bardes'larla ittifaklar yapmış ve manevi otoritesini kullanarak **II. Frédéric'i** aforoz etmiş ve müttefik olan şehirleri imparatora karşı ayaklandırmıştır. Almanya'da imparator aleyhine başlatılan kampanya başarısızlıkla sonuçlanmış; Batı Hristiyanlığını bir genel konsile davet, başarıya götürecek gibi görünmüştür. Fakat **1240**'da toplanması kararlaştırılan konsil, tahakkuk etmemiştir. Çünkü İmparator, mensuplarının bu konsile katılmasını yasak etmiştir.

Yine de Papa, **Frédéric**'in iddialarını kesin olarak kıran bir genel konsil çağrısı yapmıştı. **Frédéric**, Papa IV. İnnocent'ın, IX. Grégoire'ın enerjik politikasını takip etmeye hazırlandığını öğrenince papayı izole etmiş ve ikametgahını ordusu ile kuşatmıştır. Fakat papa, buna rağmen doğduğu şehir olan **Gênes'e** ulaşmayı başarmış ve oradan **LYON'** da bir genel konsil toplama çağrısında bulunmuştur.

İmparatorun aleyhte çabalarına rağmen; yüz elli civarında piskopos, özellikle Fransa'dan, İspanya'dan ve İngiltere'den, İtalya'dan, Almanya'dan gelerek **LYON'da 28 Haziran 1245'**te toplandılar.

Açış nutkunda papa, din adamlarının ahlâken gevşekliğinden, 1244'de Kudüsün Müslümanlar tarafından işgalinden sonraki tehditkâr durumundan, Greklerin İstanbul'a doğru ilerlemelerinin latin imparatorluğu için ortaya koyduğu tehlikeden, Macaristanı tahrip eden Moğol istilasından ve i'tizalle suçlanan **II. Frédéric**'den bahsetmişti.

Konsil babaları bu konuları muzakereye koymuşlardı. Onlar, kilise hukuk prosedürü reformunu kabul etmişlerdi. Diğer kararlar, Moğol istilasına karşı savunma hedefini güdüyordu. Ve kutsal yerlerin yeniden fethine yönelikti. Ayrıca, vuku bulan yolsuzlukları cezalandırmak amacıyla, birkaç da disiplin kararları alınmıştı.

17 Temmuzdaki üçüncü oturum sırasında konsil, yirmi iki kararda önerilen bütün tedbirleri müeyyidelemiş ve imparatorun davasının soruşturulmasını sürdürmüştür. **II. Frédéric**, ruhban sınıfına karşı yalan söylemekle, kutsal şeylere saygısızlıkla, gaddarlıkla itham edilmiş ve sapıklığından şüphelenilen biri olarak itham edilmiştir. Böylece papa, yeniden imparatorun aforozunu ve görevinden alınmasını önermişti.

İşte bu sert tedbir, ortaçağ papalığının en büyük zaferlerinden birini gösteriyordu.

Batılı kilise hukukçularının konsil listesinde on üçüncü genel konsil olan birinci LYON konsili, Batı kilise hukuku tarihi içinde oldukça önemli bir rol oynar **(74)**.

74- Francis Dvornik, s.66-67, Dictionnaire de Théologie Catholique III, s.672; Histoire des conciles oecumeniques, G. Dimeige yönetiminde, Paris, 1962-1967, s.1966, VIII. cilt.

14- II. LYON KONSİLİ (1274) :

Durmadan devam eden konsil toplantılarına rağmen, papalık ve lâik iktidar arasındaki çekişmeler, diğer yandan **İstanbul kilisesi** ile bir türlü gerçekleşemiyen birlik, papalığın sabit proplemi olmaya devam ediyordu. **Lâtin kilisesi** ile **Grek kilisesi** arasındaki bu sürtüşme, 1204'de İstanbul'un haçlılar tarafından ele geçirilmesiyle ve Lâtin imparatorluğunun kurulmasıyle sona ermişti. Ayrıca, Lâtinler tarafından İstanbul'da işlenen canavarlıklar ve Grek mabetlerinde icra edilen saygısızlıklar, Latinlerle-Grekler arasındaki çukuru daha da derinleştirmişti. İşte bu olay, III. İnnocent'ın ve haleflerinin kilise birliği lehinde gösterdikleri tüm çabanın, başarısızlığını ortaya kor. Bu başarısızlıklardan yılmayan Grégoire, politik ortamın müsait olduğu bir zaman, bir defa daha kiliseleri birleştirmeyi denemişti. Fakat, uğradıkları bozgunun şokundan kurtulan Grekler, İznikteki üstlerinden, Lâtinlere karşı taarruza geçmişler ve 1261'de İstanbul yeniden imparator VIII. Michel Paléologue tarafından geri alınmıştır. Ancak Sicilya ve güney İtalya'da hakimiyet kuran Charles d' Anjou'nun İstanbul'u tehdit etmesi karşısında VIII. Michel, Roma ile muzakerelere başlamak zorunda kalmış ve bir takım vaadlerde bulunmuştu.

Fakat X. Grégoire, basit vaadlerle yetinmeyip, İmparator VIII. Michel'e kiliseler birliği için ilk adımı atmazsa; Charles ve müttefiklerini Greklere karşı, frenliyemiyeceğini de duyurmuştu. Böylece sıkıştırılmış olan Michel Paléologue, konsile bir delege göndermeyi kabul etmiş ve toplantı perspektifini Grek hiyerarşisinin bazı üyelerine benimsetmişti.

Papa yine en uygun konsil yeri olarak LYON'u seçmişti. Konsile davet mektupları, 1273 nisanında, batı hiyerarşilerine, manastırlara, prenslere gönderilmişti. Ayrıca imparator Michel ve İstanbul patriğinden başka, Ermeni Katolikosu ve Moğol Hanları da konsile davet edilmişlerdi.

Konsile gelenlerin toplam sayısı, bini aşıyordu. 7 mayıs 1274'de konsilin açılış nutkunda papa, belli başlı muzakere konularının, yeni bir haçlı seferi düzenleme, Rumlarla birleşme ve kilise reformu olduğunu bildirmişti. Konsilin birinci ve ikinci oturumları, Haçlı seferlerinin teşkiline tahsis edilmişti. Haçlı seferlerini Finanse etmek için papa, altı yıl boyunca yüksek rutbeli papazların gelirlerinin onda birini almayı sağlamıştır. Bizans imparatorluğundan konsile gelen temsilciler, ancak 24 Haziran'da Lyon'a gelebilmişlerdir. Bu heyetin içinde, eski patrik Germain, İznik Metropoliti Théophane, adalet bakanı Géorge Acropolite'de vardı, papa tarafından icra edilen ayin'de İznik Kredosu Filioque ile okunmuştu. Ayrıca bu, Rumlara; geçmişte olduğu gibi Kredo'nun kendilerine has tercümesini kullanarak bu konuda es geçmeye imkan veriyordu. Böylece 6 Temmuzdaki dördüncü oturum sırasında uzun tartışmalar yapmaksızın acilen kiliseler

arasındaki birlik ilan edilmişti. İmparatorun temsilcileri, Roma'nın önceliğini, **Filioque**'u Araf ve yedi Sakrament inançlarını kabul eden bir **"İman ikrarı"** imzalamışlardı. 16 ve 17 Temmuzda yapılan beşinci ve altıncı oturumlar, kilise reformunu ilgilendiren tartışmalara tahsis edilmişti. Alınan en önemli kararlardan birisi, papalık seçim usülünü düzenleyen ikinci karardı. Bu karar, X. Grégoire'ın seçiminden önce olduğu gibi uzun fasılalardan sakınmak için, Papa'nın ölümünden sonra 10 gün içinde kardinallerin, dış dünyadan tamamen ayrı (conclave) bir yerde, yeni papayı seçmek için toplanmalarını ön görüyordu. Seçim, üç gün içinde gerçekleşmezse, kardinallerin yiyecekleri tedrici şekilde azalacaktı. Beş gün sonra, kardinaller, sadece ekmek ve su ile besleneceklerdir. Bütün konklav (conclave) boyunca seçmenler, kilise gelirlerinden hiçbir şey alamıyacaklardır. İşte bu usul, çok az bir değişiklikle, çağdaş papalık seçimlerinde de aynen geçerlidir.

Öldükten sonra kilise tarafından kutsallaştıran X. Grégoire kilise reformu üzerinde samimiyetle durmuştur. Bu konsil'de ayrıca, otuz bir de disiplin kararı oylanmıştı. Yirmi üçüncü karar, şehirlerde lâik papaz sınıfının karşısına **"Dilenci Tarikatlarını"** çıkaran rekabet problemini ele alıyordu.

Daha önce, dördüncü Latran konsilinde olduğu gibi, bazı politik proplemlerin II. Lyon Konsilinde çözülmesi olayı, bir defa daha XIII. yüzyılda, papalığın prestijini açıklamaktadır. Bu konsilde alınan çok önemli kararlar yerine getirilememişdi. Çünkü Grégoire'ın itina ile hazırladığı, Haçlı seferleri zamanında hedefine ulaşamamış ve AKKON, Türklerin eline geçmişti.

Diğer taraftan, İstanbul kilisesi ile birleşme olayı da tahakkuk etmemişti. Çünkü X. Grégoire'ın haleflerinin ölçüsüz istekleri, Greklerin milli duygusunu rencide etmişti (75).

15- VİYANA KONSİLİ (1311-1312):

Almanya'da ve Sicilya'da Hohenstaufen hanedanlığının düşüşü, imparatorun oldukça parlak ünvanını ortadan kaldırıyordu. O zamana kadar Roma imparatorluğuna bağlı olan politik Evrensellik fikrini gerçekleştirmeye, görünüşte yalnız papalık galibiyetli görülüyordu. Ancak, papa'nın teokratik iddiaları, Fransa kralı tarafından protesto edilmişti. Fransa kralları monarşi idarelerini sağlamlaştırmışlar ve çok iyi organize edilen bir devletin sağlam temellerini atmışlardır. Böylece Fransa, Saint Louis (1226-1270) ile ortaçağ tarihinde altın çağa ulaşıyordu. Louis'nin kardeşi Charles Papa'nın elinden Sicilya tacını kabul ettikten sonra, Lâtin impara-

---

75- Francis Dvornik, s.71-76; René Metz, s.45-46; Histoire des Conciles Oecumenique, G. Dumeige, VIII, s. 1966; Dictionnaire de Thélogie catholique, III, s.672.

torluğunun doğusunda bir Rönessansın büyük projesini tasarlama cür'etini gösteriyordu.

Aslında Batıda Fransa'nın üstünlüğü, Güzel Philippe devrinde (1258-1314) kendini göstermişti. Bunun için VIII. Boniface'ın Papazlara empoze ettiği yasaklara IV. Phlippe, mukavemet ettiği zaman, Fransız kamu oyu tarafından desteklenmişti. Boniface'ın halefi, IX. Benoit (1303-1304) 'nın Philippe'e verdiği tavizler kafi gelmemiş, Benoit'nin ölümü üzerine Fransız asıllı V. Clément (1305-1314) nın papa olmasını sağlamıştı. Ayrıca, Philippe V. Clément'ı devamlı VIII. Boniface aleyhine dava açmakla tehdit ediyordu. Boniface'ın aleyhine dava açma korkusu, V. Clément'ı, çok güçlü bir şövalye tarikatı olan TEMPLİER'yi kaldırma gibi çok parlak bir tavizi krala vermeye götürmüştü. Şüphesiz, Philippe, Fransa'da kendi pozisyonu için bu tarikatta bir tehdit görüyordu. Çünkü TEMPLİER tarikatı, ekonomik yönden zengindi ve gerektiği zaman da onbeş bin şövalyeyi toplayabiliyordu. Diğer yandan Templier'liler papa'yı destekliyorlardı. Böylece, tarikatın gayri menkullerini musadere, krallığın bitmeyen mali problemlerini de, tatmin edici bir şekilde çözecekti.

Philippe, Templier tarikatı mensuplarına karşı giriştiği hareketi haklı göstermek için, onların putperest ve gayrı ahlaki pratikler icra ettikleri şeklindeki halk dedikodularını ileri sürmüştü. Bu dedikodular, Templierslilerin esrarlı toplantılarından kaynaklanıyordu. Neticede Philippe, bu dedikoduların Engizisyona kadar götürülmesine izin vermiş ve Engizisyonun isteği üzerine bütün Templiers mensuplarını tutuklatmıştı. İşkence altında onların yaptıkları itirafları, papaya takdim eden Philippe, Templiers tarikatının kaldırılması için papayı tahrik etmişti. Tehlikeyi hisseden papa, Templier'lilerin tutuklanması için yazılı karar çıkartmış ve onlar için yapılan ithamları incelemek üzere özel bir mahkeme tayin etmişti. Ayrıca, papa, philippe'in VIII. Bonniface'ın manevi şahsına karşı dava açma tehdidine bir çare bulmak için Viyana'da bir konsil toplamaya razı olmuştu.

Fakat mahkemenin yaptığı araştırmanın yavaşlığı nedeniyle papa, konsili 1 Ekim 1311'e kadar ertelemişti. Viyana konsiline, İtalyan, Fransız, Alman, İspanyol, İngiliz ve İrlandalı birçok yüksek rutbeli din adamı iştirak etmişti. İşte bu durum, bu konsile genel konsil (Oecumenique) karakteri veriyordu. Papa, konsilde konuşulacak en ciddi konuların, Templier proplemi, doğmatik problemler, kilise reformu ve Filistin'in yeniden fethi meseleleri olduğunu ilan etmişti. Fakat Templier'liler konusndaki proplem kolayca çözülmemişti. Çünkü aleyhte yeterince delil yoktu. Ancak krallığın baskısı ile V. Clémen bir uzlaşma getirmişti. Bu da, Apostolik fazilet ve kilisenin genel menfaatleri nedeniyle Templier tarikatını mahkum değil; sadece geçici olarak kaldırmayı ilan eden bir ferman neşretmişti. 3 Nisan 1312'de konsilin ikinci oturumunda kabul edilen ferman, okunmuştu. Böylece, tarikatın önemli malları Saint Jean tarikatına devredilecek veya yeni dini

milisler kurulmasında kullanılacaktı. Fakat yine de kral, musadere edilen malların büyük bir kısmını ele geçirmişti.

Böylece, XII. yüzyılın başında **"Mabedin fakir Askerleri" (Pauvres soldats du Temple"** adı ile kurulan tarikat tarihe karışıyordu. Bu tarikatın (Templier) kuruluş gayesi, Kudüs'e gelen hacıların güvenliğini sağlamak ve kutsal yerleri korumaktı. Ancak tarikat kısa zamanda Batıda çok büyük ilerlemeler kaydederek, krallıkları bile tehdit edecek hale gelmişti.

Viyana konsilinde, yeni haçlı seferleri düzenleme fikri cazip görünmekle birlikte tatbikat safhasına çıkarılamadı. Çünkü Haçlı seferlerinin fazla cazibesi kalmamıştı.

Yine Viyana konsilinde çözüm bekleyen olaylardan birisi de **"Frére Mineur Tarikatı"** ile ilgiliydi. Bunun çözülmesi içinde papa, bir komisyon kurmuştu. Bu komisyon raporu 6 Mayıstaki üçüncü ve son oturumda okunmuş ve papa tarafından da benimsenmişti. Bu kararda **"Fakirlik Andına"** verilen anlâm, Mineur tarikatının çoğunluğunun verdiği anlama uygun düşüyordu. Fakat yine de pratik de kurala çok sert bir riayet tavsiye edilmiş ve Olivis'e atfedilen üç doktrin, hiç isim zikredilmeksizin mahkum edilmiştir.

Oturumda alınan onbirinci karar özellikle çok önemliydi. Buna göre, belli başlı üniversitelerde, ibranice, Yunanca, Arapça ve Kildanice kürsüleri kurulmasına karar verilmişti. Aslında bu fikir Raymand Lulle'den geliyordu. Onun için, Arapları Hristiyan yapmanın en iyi yolu Arapça eğitimiydi. Fakat, doğu dilleri professörü kıtlığı nedeniyle bu kararın pratikte pek faydası olmadı. Ancak böyle bir kararın bu konsilde kabul edilmesi, Batıdaki misyonerlik fikrinin ilerlemiş olduğunu göstermektedir. İşte bu misyonerlik ruhu sayesinde Fransiskenler, Asya'nın göbeğine kadar nufüz etmişlerdi.

Fakat beklenen yine olmamıştı (76).

76- René Metz, s.46-49; Francis Dvornik, s.76-81; Histoire des Conciles, J. Leclerc, Vienne (1311-1312), Cilt IX, s. 1964; Dictionnaire de théologie Catholique, III, s.672.

III. BÖLÜM

XV. YÜZYIL KONSİLLERİ :

Roma'nın merkeziyetçi politikası, tarihde, kaygı verici sonuçlara götürmüştü. V. Clément'in halefi olan XXII.Jean'ın (1316-1334) papalığı sırasında da Roma merkeziyetçiliğinin kötü sonuçları hâlâ ortadaydı. Yeni papa, mevcut olan Roma merkeziyetçiliğini tamamlamış ve kilise ünvanlarını tevdi ederek papazlık imtiyazını, bütün Batıya yaymıştı. Böylece O, bütün hristiyanların teb'ası bulunduğu, hukuki güce ve devlet başkanının mali haklarına tamamen bağlı, bir hiyerarşi tarafından yönetilen bir çeşit mutlak bir devlet meydana getiriyordu. Romanın ekonomik yönden güçlenmesi, onun manen zaafa uğramasına yol açmıştı. Hatta bu, bazı muhalefetlere de yol açtı. Meselâ, mutlak manada fakir olması gereken manastır hayatı içinde Roma'nın dünya görüşünün pek yeri yoktu. Neticede İngiliz fransiskeni ve meşhur filozof Guillaume d' Occam, Papa XXII. Jean'ın en azılı düşmanlarından biri olmuştu. Diğer taraftan Naples kralının yardımı ile Lambardie de ve orta İtalya'da politik otoritesini yeniden kurmayı amaçlayan papa'ya Alman Kralı IV. Louis şiddetle muarızdı. Çünkü IV. Louis aforozla tehdit edilmişti.

Fakat Hristiyan Batı dünyasında politik ve idéolojik atmosferin değişmesi Roma'da Louis'nin imparator olarak kabulunu doğurmuştu. Bu durum, papanın değil, papalığa isyan etmiş olan Roma halkının bir zorlaması olmuştu. Fakat papa, Fransa'nın yardımları ile Louis'ye üstün gelmişti. Ancak, şimdi asi imparator IV. Louis'yi azlederek, mustakbel Bohéme kralı IV. Charles'i seçme işi, papa Jean'ın ikinci halefi olan VI. Clément'a düşüyordu. İmparator IV. Charles, en azından geçici olarak V. Urbain'in, Roma'ya dönüşünü hazırlamıştı. Fakat imparator, Batı ayrılığının başladığı 1378 yılında ölmüştü. VI. Urbain'in mağrur tavrından şoke olan birkaç kardinal, seçimi Roma halkının baskısı altında yapılmış olan VI. Urbain'in seçiminin geçersiz olduğunu ilan etmişler ve Avignon'da oturan VII. Clément'ı yeni papa olarak seçmişlerdir.

1415 yılına kadar devam eden Batının ayrılma dönemin de, konsilleri, papanın üstünde ilân eden **"Konsil Teorisi"** formüle edilmişti. Aslında **"Konsil Teorisi'nin"** temeli, ortaçağın Lonca kavramıdır. Buna göre Lonca şefi, Loncanın, her bir üyesini temsil eden iktidarın yürütücüsüdür. Bu şef yok olduğunda veya bütün üyeler adına görevini yapmaktan geri kaldığında, yetkili iktidar, Lonca üyelerine geri tevdi edilmektedir. Papa'nın şahsında ve dünyevi iktidarda bedenleşen manevi otoritenin en hararetli savunucuları bile; Lonca'ları yöneten bu ortaçağ prensiplerini kabul ediyorlar ve tereddütsüz onları, kilisede uyguluyor-

lardı. III. İnnocent'ın hocası olan Huggacia bile aynı şekilde bir papanın şahsen yanılabileceğini ve kilise için aynı şeyin olamıyacağını söylüyordu. Huggacio, neden bu sözle Roma kilsesini değilde Evrensel kiliseyi kastediyordu. Çünkü sadece bir konsil tarafından temsil edilen kilise, bir papanın hatasını ilân etme yetkisine sahipti. İşte **"Konsil Teorisinin"** kaynağı buralarda yatıyordu. Buna göre, bir konsil ve papa, tek başına olan papaya karşı üstündü.

İşte bu muhakemeden hareketle, mutlak iktidarın mü'minler cemaatı ile oluşan kileseye, Allah tarafından tevdi edilmesini anlamak, zor bir işi değildi. Mü'minler cemaatı bu iktidarı, kardinallerin seçtiği papaya transfer edeceklerdi. Yine de papa, hataya düşer veya yetkisini kilise aleyhinde kullanırsa; cemaatın, bu transferi iptal yetkisi olacaktı. Şüphesiz bu prensip kabul edilince, geriye **"iktidarı geri alma"** olayının kardinallere mi yoksa mü'minleri temsil eden bir konsile mi ait olduğu meselesi kalıyordu.

işte ilk defa **"Papa'nın mutlak iktidarı"** söz konusu edilmiş oluyordu. Böylece, kral philippe, papa **VIII. Bonniface**, IV. Louis ise papa XXII. Jean aleyhine konsile baş vurmuşlardı. Böylece **"Konsillerin üstünlüğü"** konusu kendini gösteriyordu. Artık papanın işine son verme yetkisi kardinallerden kaldırılıyor ve bu iş **"genel konsilde temsil edilen mü'minlere tevdi ediliyordu"** Neticede 1409'da **Avignon**'un **III. Benoit**'sına ve Roma'nın **Grégoire**'ına karşı itaattan çıkan on üç kardınal, **Pise**'de bir konsil toplama çağrısında bulunmuşlardı. Fakat bu konsile katılmayı reddeden her iki papa'da birer karşı konsil çağrısında bulunmuşlardı. Oysa **Pise** konsilinde ise her iki papa'da görevden azledilmiş ve konsil, kardinallere yeni bir papa seçme yetkisi vermişti. Yeni papa, **V. Alexandre**, bir yıl sonra ölünce, yerine ihtiraslı bir adam olan **Balthazar Cossa** seçilmiş ve **XXIII. Jean**, adını almıştır. Ancak **Avignon** ve **Roma**'da bulunan her iki papa da istifa etmeyi reddetikleri için, Hristiyanlık dünyası görülmemiş bir tefrika içine düşmüş bulunuyordu. Pise'de seçilen yeni papa, etrafına çok sayıda taraftar toplarken; **III. Benoit**, İspanya ve İskkoçya tarafından tanınıyor; **XII. Grégoire** ise, Almanya Naples, Venedik ve Rimini dükü tarafından destekleniyordu.

İşte batı Hristiyanlığının içine düştüğü bu krizden kurtulması için bir dizi konsil toplaması gerekecekti. XV. yüzyıl konsilleri adını verdiğimiz bu konsilleri şöylece sıralayabiliriz:

16- KONSTANS (Constance) KONSİLİ (1414-1418):

Batı Hristiyanlığını, içine düştüğü tefrikadan sadece kilisenin koruyucusu olan imparator **Sigismond** (1410-1437)'un kurtarabileceği imajı toplumda yayılmaya başlamıştı. Fakat devir, silah zoruyla kiliseyi sukûna kavuşturma zamanı

değildi. Bunun için **Sigismond** bu amaca, ancak **"Konsil Teorisi"** ni kullanarak ulaşmak istemişti. Bunun için O, kendisine itaat şartı olarak XXIII. Jean'a Constance'da bir konsil toplamasını emretmişti. **Sigismond** derhal 1413'de konsil davetini ilan etmiş ve kısa bir zaman sonrada **Papa XXIII. Jean** onu takip etmişti. Bu konsili, **Pise** konsilinin bir devamı olarak gören papa, Constance'da çoğunlukta olan İtalyan Piskoposlarınca yeniden seçilmeyi ümit ediyordu. Constance Konsili, 5 Kasım 1414'de açılmıştı. İtalyan asıllı olmayan papazlar, oylamanın adam sayısına göre değil de, Üniversite'de kullanılan prosedüre göre yapılmasını talep etmişlerdi. Böylece, bu ruhani meclis, beş millete ayrılmıştı:

1- **Almanlar** 2- **Fransızlar** 3- **İngilizler** 4- **İtalyanlar** 5- **İspanyollar**.

Böylece yeniden papa seçilme ümidini kaybeden papa **XXIII. Jean**, dostu olan **tyrol** dükünün yanına sığınmıştı. Onun niyeti, ortadan kaybolarak konsili berteraf etmekti. Fakat onun taktiği, konsil babalarının constance'ı terkini yasaklayan enerjik **Sigismond**'un müdahalesiyle bozulmuştu. Papa **XXIII. Jean**'ın kaybolma politikası, konsil teorisini resmen kabul ettirmiş ve konsil azaları tarafından onun işlerliğini sağlamıştır. Paris Üniversitesi rektörü 23 Martta yaptığı nutkunda böyle bir tedbire teşebbüs etmiş ve konsil 6 Nisan'da oylanan **SACROSANTA** kararında bunu teyid etmiştir. Bu kararda konsil, İsa'dan gelen tam bir yargılama yetkisi ile kendini, ökümenik olarak ilan ediyordu. Şüphesiz bundan bütün Hristiyanların ve bizzat Papa'nın, inanca, birliğe, kilise reformuna yönelik tüm konularda konsile, itaat zorunda oldukları sonucu çıkmaktadır.

İşte bu dönemde katolik dünya, meşru bir papa'ya sahip değildi. Bunun için konsil, kilise konusunda en yüksek otoriteyi temsil ettiğini iddia ediyordu. Ayrıca, Katolik imanı konusundaki kaygılarını göstermek içinde konsil babaları, İngiliz reformist **Wycliff**'in ve onun müntesibi olan çek **Jean Hus**'un sapık doktrinlerini aforoz etmişlerdi. Aşırı kilise reformisti olan **Wycliff** ölçüyü aşarak, kilise için mutlak anlamda fakirliği istiyor ve kilise mallarının devlet tarafından toplanmasını arzuluyordu. Ona göre **kilise**, **"Allah'ın iyi kullarının görünmez cemiyetidir"** İsa, kilisenin şefidir. Papalık, deccal tarafından ihdas edilmiştir. O'na göre imanın yegane kuralı, kitab-ı mukaddesdir.

Bu reformist doktrinler, 4 Mayıs 1415'de mahkum edilmiş ve konsil tüm dikkatini bu doktrinler ve **Jean Hus**'un kişiliği üzerinde toplamıştır. **Hus**, baskı altında olmasına rağmen, Constance'da vaazlar vermiş ve tutuklanmıştı. Sapık eğitim ithamlarına karşı gösterdiği sık sık protestolar karşısında **Hus**'un, çoğu defa muhtevalarını düşünmeksizin eserlerinden çıkarılan otuz kadar tezin herbirine hangi ölçüde inandığı belki sorulabilir. Fakat O, itham edildiği sapık(hérétique) doktirinlerin yürürlükten kaldırılmasını israrlı şekilde reddetmiş ve kendisi de inatçı bir sapık olarak mahkum edilmiş ve 1415'de yakılarak öldürülmüştü. Aynı

âkibet, 1416'da **Hus**'un arkadaşı **Jérome de Prague**'ı da bekliyordu. Böylece sapık doktrinleri mahkum eden konsil, genel bir saygı kazanmıştı. Fakat **Jean Hus**'un öldürülmesi, Orta Avrupa'da uzun yıllar kilise sulhunu sarsacak yeni bir fırtınayıda bereberinde getirmişti.

Papa **XXIII. Jean**'ın görevden alınmasından sonra, Temmuz 1415'de **XII. Grégoire**'ın konsili meşrulaştıran fermanı neşredilerek; iradi olarak görevden çekilmesi, mevcut tefrikanın izalesini nisbeten kolaylaştırmıştır. Fakat **Avignon**'daki Papa XIII. Benoit, Fransızların desteğini kaybedince istifayı reddetmiş ve İspanya'da **Peniscolo**'ya sığınmıştı. Ancak 26 Temmuz 1417'de konsil tarafından görevden alınmıştır.

Alman ve İngiliz temsilciler ise yeni papa seçimine, kilise reformları üzerindeki kararlar oylandıktan sonra geçilmesi konusunda israr etmişlerdi. Bu konuda uzun muzakerelerden sonra ancak bir uzlaşmaya varılabilmişti. Beş karardan en mühim olan **Fréquens** 9 Ekim 1417'de yürürlüğe girmiş ve konsil teşkilatını papalığın muayyen kontrolu ile zenginleşmiş sürekli bir kurum haline getiriyordu. Yine gelecek konsil, beş yıl içinde toplanabilecek ve onu takib eden konsil ise yedi yıl sonra toplanacaktı. Daha sonra da her on yılda bir konsil toplanacaktı. Nihayet, kardinallerden ve altı milletin temsilcilerinden oluşan elli altı kişilik konsil kurulu **Konklave** halinde toplanmış, 11 Kasım 1417'de V. Martin'i papa seçmiştir.

Varılan bu sonuca rağmen yine de herkesin arzu ettiği kilise reformu ciddi olarak ele alınmış değildi. Mart 1418'de kırk üçüncü oturumda oylanan yedinci karar, sadece tefrikaya çare bulmakla yetinmiş ve ruhanilerin birkaç mali imtiyazını sınırlandırmıştır. Papa ise, kardinallerin seçimi, mali ve idari konularla ilgili hususlarda tavizler vererek her milletle kişisel konkordatolar imzalamıştı. Papa **V. Martin**'in otoritesi, son ve kırkbeşinci oturumun sonunda 22 Nisan 1418'de konsilin kapanışında ilan edilen konsil teorisinin yarattığı **Antipapa** atmosferine rağmen, önemli ölçüde artmıştı. O, resmen, konsil tarafından, kişisel çağrılarla ve konsil tehdidi ile alınan kararları tasvip etmemiş; böylece de dolaylı olarak konsil teorisini tel'in etmiştir (77).

17- BÂLE FERRARE, FLORENCE KONSİLLERİ (1431-1442)

Papalık, kilise içindeki mevkiini tedricen elde etmesine rağmen, konsilin papa'ya üstünlüğü meselesi birden sökülüp atılamamıştı. **Constance konsili**

77- Francis Dvornik, s.86-87; René Metz, s.50-53; Ludwig Hertling, Histoire de l' Eglise, s.300; Dictionnaire de Théologie Catholique, III, s.672.

kararlarına tam olarak mutabık olan **V. Martin**, 1431'de **Bâle**'de yeni bir konsil toplamaya mecbur kalmış ve tartışmaları yürütmek üzere kardinal **Julien Césarini**'yi başkan tayin etmiştir.

Ancak, Cesarini'nin konsile başkanlık etmesi, **V. Martin**'in halefi **IV. Eugéne** tarafından da tasdik edilmesine rağmen yeni papa, Césariniyi, Reform taraftarı olan **Hussites**'lere karşı savaşa delege olarak göndermeyi gerekli görmüş ve BALE'e hiçbir piskopos gelmediği halde konsili, 23 Haziran da açmak üzere temsilcilerini göndermekle yetinmişti. **Hussites**'lere karşı girişilen haçlı savaşı ise, felaketle sonuçlanmış, azkalsın tutuklanacak olan **Césarini**, **BALE**'e ancak Eylülde ulaşabilmişti. Ayrıca da **Hussites** temsilcilerini **Bâle**'e davet etmişti. Fakat **Bâle**'deki aşırı dedikodulardan cesareti kırılmış olan Papa **IV. Eugéne**, konsilin fesh edildiğini ilân etmişti. papa'nın Fesh fermanı, büyük bir üzüntü ile kabul edilmiştir. Fakat konsil babaları, Fesh kararının kabulünü reddetmişler ve konsil gündemine, papaya karşı, konsilin üstünlüğünü belirleyen **SACROSANTA** kararını yeniden getirmişlerdi. Böylece konsil, işlemeye devam etmiştir.

Konsil, **Hussites**'lerin ılımlı kesimiyle muzakerelere devam etmiş ve neticede onlara bazı tavizler vermiştir. Bu tavizler sonunda **COMPACTATA DE PRAGUE** denen kararın 4 Kasım 1433'de onlar tarafından kabul edilmesini sağlamıştır. Aslında BALE konsili için bu sonuç, çok büyük bir başarıyı temsil ediyordu. Bunun bir sonucu olarak Romadaki papa, daha önce çıkardığı konsili fesh fermanını iptal kararı almış ve **Bâle** konsilini meşru olarak kabul etmişti.

Hussites'lerle uzlaşma olayı bir yana bırakılırsa, konsilin kaygı verici konusunu kilise reformu teşkil ediyordu. Özellikle, ruhbanların hayatını, mahalli konsil teşkilatlarını, dinî merasimlerin kutlanmasını ilgilendiren çok sayıda karar oylanmıştı. Ayrıca, papaya baş vurma hakkı kısıtlanıyor ve papalıkça konulan vergiler de kaldırılıyordu. Pek tabiiki böyle bir tedbir, papaları gelirlerinden mahrum ediyor ve onları konsile bağımlı kılıyordu.

Bâle konsili, Türklerin, Sırbistan'da, Bulgaristan'da, Macaristan yakınlarında, Bizans topraklarında ilerlemelerinden kaygılanan **Sigismondun** çıkarlarına yeniden hizmet etmek için, rumlarla birleşmeyi ileriye götürmeye teşebbüs etmiştir. Ancak 1396'da **Nicopolis**'de maruz kaldığı **bozgun Sigismond'a Türklerin ne müthiş düşman olduğunu göstermiştir.** Bu durumda O, V. Martin tarafından başlatılan ve **IV. EUGENE** tarafından iyi bir şekilde sonuçlandırılan muzakerelere canlılık vermişti.

FERRARE (1437-1439): Her yandan Osmanlılar tarafından tehdit edilen imparator **VIII. Jean**, Batının yardımı olmadan, Bizans imparatorluğunun geri k lan kısmını ve hatta İstanbul'u bile kurtaramıyacağını düşünüyordu. Bu şart.a

altında edinilen tecrübeler; Rumların, ancak genel bir konsil tarafından kabul edilen bir kararla birleşmeye yanaşacaklarını göstermişti. Yapılacak konsilin yeri konusunda **Bâle** yetkilileri **IV. Eugéne**'le anlaşamamıştı. Konsil azalarının çoğunluğu **Avignon** veya **Bâle**'de konsilin toplanması taraftarıydılar. Césarini ve küçük bir azınlık ise, rumların isteklerine cevap vermek için bir İtalyan şehrini tercih eden Papa'nın yanında yer almışlardı. Konsil babalarının uyumsuzluğundan cesaret kazanan **IV. Eugéne**, Rum patriğini, imparatorunu ve yediyüz kişilik Rum delegesini, İtalya'ya getirmek üzere bir donanma kiralamış ve İstanbul'a göndermişti. Ancak **Bâle**'de aynı amaçla İstanbul'a birtakım gemiler göndermişti. İmparator, konsil yeri olarak **FERRARE**'yi teklif eden Papa'ya iştirak etmişti. Böylece papa, 18 Eylül 1437'de konsil toplantısını **BALE**'den Ferrare'ye nakletmişti. Konsil babaları arasında ihtilaf olmasına rağmen, konsil **Ferrare**'de 8 Ocak'da başlamış ve **Bâle** konsilinin meşru bir devamı olarak kabul edilmiştir.

Rum delegasyonu, başlarında imparator **VIII. Jean** paléologue (1425-1448), genel patrik **Joseph** ve diğer üç doğu patrikliğinin temsilcileri olduğu halde Mart ayında konsil yerine gelebilmişlerdi.

Konsilde çeşitli ilahiyat meseleleri tartışılmış ancak bir sonuca bağlanamamıştı. **KİEW** metropoliti **İsidore**'un konsile katılmasından sonra, Filioque'un kredoya ilave edilmesi tartışılmış ve bu konudada bir anlaşmaya varılamamıştır. Ferrareyi kasıp kavuran veba'dan dolayı da papa, 10 Ocak 1439'da Konsili **Florence**'ya nakletmişti.

FLORENCE (1439-1442): Roma kilisesi ile İstanbul kilisesi arasındaki birleşmeye engel olan "**Kutsal Ruh** (Esprit - Saint) 'un" çıktığı yer konusundaki doğmatik tartışmalar şubatta başlamış Haziran'a kadar devam etmiştir. Efesli piskopos **Marc**, bu konuda lâtin ilâhiyatçıların yaptıkları açıklamayı israrla reddediyordu. Ancak İznik metropoliti bilgin **Bessarion** ve diğer Rum yüksek papazlarının mudahalesiyle Rumlar, neticede bir formül kabul etmişlerdi. Buna göre, kutsal-Ruh (Esprit-Saint), tabiatı ve Cevheri içinde babadan ve oğuldan aynı anda çıkmıştır ve devamlı da ikisinden bir tek **Spiration**'la tek prensip olarak çıkmaktadır. Bu formülün kabulu, 10 Haziran da ölen patriğin ölümünden iki gün önce gerçekleşmişti. Ayrıca **Araf** ve **Evharistiya** konularında da ittifak sağlanmışdı. Nihayet belirtilmesi gereken son nokta, Roma **Apostolik kutsal merkezinin** ve Roma piskoposunun tüm dünyaya karşı manevi üstünlüğe sahip olduğu hususuydu. Bizzat Roma piskoposu(**papa**), **Havarilerin reisi, sen piyerin halefi olarak İsa'nın gerçek vekili, tüm kiliselerin şefi ve bütün hıristiyanların önderiydi. Sen piyerin şahsında Roma'daki Papa'ya İsa - Mesih tarafından, evrensel kiliseyi yönet-**

mek, idare etmek, onu korumak yetkisi verilmiştir. Bu durumu, genel konsil faaliyeflerinde ve kutsal kararlarda görebiliriz. İki kilise arasında kabul edilen bu birleşme kararı, 6 Temmuz 1439'da Rumlar ve Lâtin piskoposları tarafından imzalanmıştı.

Pek tabiiki bu durum, **IV. Eugène** için parlàk bir başarıyı temsil ediyordu. Bu, sadece onun **Bâle** konsiline karşı kazandığı üstünlüğü değil, kilise yasasının içine köklü değişiklikler sokmaya gayret gösteren konsilci hareketin ilerlemesini de durdurmuş oluyordu. Artık **Bâle** konsilinin asi üyeleri, konsilin papa üzerindeki üstünlüğünü boşuna tekrar ediyorlardı. Çünkü **IV. Eugéne**'nin hal' edilmesi ve karşı papa olarak **Savoi** dükü **V. Félix**'in seçilmiş olması, onların beklediği sonucu meydana getirmemişti. Çünkü **Eugéne** buna karşı, âsileri aforoz ederek kiliseleri birleştirme işine devam etmişti. Yine diğer taraftan 22 Kasım 1439'da Ermeni kilisesi Roma ile birleşme kararı almıştı. 4 şubat 1442'de Mısır kıptileri onları takip etmişti. Ayrıca, 1443 eylülünde konsilin Roma'ya nakledilmesinden sonra, 1445 Ağustosunda Süryani kilisesi ile de birleşme sağlanmıştı. Bu birleşme olayına, **kildani kilisesi** ve **Maronite kilisesi**'de katılmıştır. Ancak bu konsilin kapanış tarihi herşeye rağmen meçhul kalmıştır.

Bu arada **IV Eugéne**, papalıkla **Bâle** âsileri arasında mutereddit olan prenslerle ilişkiler kurmaya devam ediyordu. Böylece, konkordato imzalamalarıyle, **Aragonu, İskoçyayı, Alman prenslerini** ve **imparator III. Fréderic**'i elde etmişti. **Frédéric** 1448'de konsil azalarını Bâle'den kovmuş, konsil üyeleri de **Lausanne'a** intikal etmişlerdi. Fakat 1449'da papaların işten el çekmesinden sonra, **Bâle** konsilinin bu uzantısı, başarısız olarak dağılmıştır.

Diğer taraftan **IV. Eugéne**, İstanbul'un savunması için Rumlara yaptığı askeri yardım vaadlerini tabiiki unutmuyordu. **Bunun için O, imparatorun olmadığı bir anda Türklere karşı bir haçlı seferi düzenlemeye teşebbüs etmişti. Fakat 10 kasım 1444'de Hristiyan haçlı ordusu, Türklerden VARNA'da öldürücü bir darbe yemişti. Bu savaşta Kral Ladislas ve Cesarini öldürülmüştü.**

Diğer tarafdan Efesli **Marc**, Rum Katoliklerinin tehlikeli bir düşmanıydı. O, İstanbul'a, İmparatordan önce girmiş ve anti-katolik fikirlerini rahipler ve halk arasında yaymaya başlamıştı. Böylece, iki kilise arasındaki birliği imzalayıcılar arasında kaygı büyümüştü. Çünkü Batının İstanbul'a takviyeleri gelmiyordu. Bu arada papa, Yunanistan'a ve İstanbul'a Rum-Katoliklere yardım etmek için yeni kardinal olan **İSİDORE**'u göndermişti. Ancak arzu edilen netice elde edilememişti. Bununla beraber VIII. Jean'ın halefi olan XI. Constantin, birliğe boşuna bağlı kalmış ve Rum katoliklere boşuna cesaret vermişti. Çünkü Lâtinlerin kini, millete öylesine yerleşmişti ki, onun çabaları boşunaydı. **Böylece Batının yardımı**

anlamsız oldu ve Bizansın son imparatoru, Osmanlı imparatorluğunun başşehri olacak olan şehrin savunmasında öldürülmüştü. Yeni patrik Gennade scolarius, Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'a yerleştirilmiş ve 1484 Florence konsilinde ilân edilen birlik, İstanbul'da da toplanan bir konsille resmen geçersiz ilân edilmiştir (78).

78- Francis Dvornik, s.92-96; René Metz, s.53-56; H. Jedin, le Concile de Trente, Belgique, 1965 (Desclée), s. 13-34; Dictionnaire de Théologie Catholique, III. s. 672. Ludwig Hetrling l' Histoire de l' Eglise, s.278-283.

IV. BÖLÜM

REFORM DEVRİ KONSİLLERİ :

XV. yüzyıl konsilleri, Roma ve Bizans kiliselerinin birleşmesini ve kiliseye dayalı proplemlerin çözümünü sağlayamamıştı. Çünkü Rumlar, Batı konsil mefhumuna muhalif olan geleneksel konsil kavramı taraftarıydılar. Onlara göre bir konsilin genel konsil olabilmesi için, beş patrikliğin o konsilde temsil edilmesi gerekmektedir. Patriklerden ilki olan **Roma**, **Bâle** konsilinde temsil edilmemiştir. Üstelik, **Bâle** konsilinde sadece piskoposların rey hakkının olduğu konusuna da saygı gösterilmemiştir. İşte buna benzer birçok muşahede, Rumlara çok önemli tavizler veren **Bâle** konsili kararlarını etkilemiştir.

Bâle konsilinde, papalığın önemi, kilise hukukçuları, özellikle kardinal Torquemada tarafından ısrarla belirtilmiştir. Ancak papalar, kilisenin başı ve uzuvları içinde ivedi reform çağrılarını hesaba katmamışlardı. Rönesansın fikirleri, kardinaller meclisine ve Roma piskoposlar senatosuna varıncaya kadar nufuz etmişti. Bu arada, klasik Antikitenin hazinelerinin keşfi, Avrupa'nın kültürel gelişmesini harekete getirmişti. Rönesans düşüncesi, kilise hayatı içinde derin bir ahlâki çöküşü meydana getiren bir Hedonizm dalgasına yol açmıştı. Artık, Rönessansın papaları, kardinalleri ve piskoposları tarafından yapılacak bir reform, beklenemezdi. Bunun için yeni konsil çağrıları durmadan tekrar edilecekti.

İşte bunun için **II. Jules, V. Latran** (1512-1517) konsilini toplamaya zorlanmıştı. Aslında onun esas hedefi, Fransa kralı **XII. Louis**'nin ihtilalci teşebbüslerini başarısızlığa uğratmaktı. Bunun için önce 1511'de **Pise**'de, sonra da 1512'de **Milano**'da papa'ya karşı bir konsil daveti yapılmıştı. Fakat bir konsilin papa üzerinde teorik olarak üstünlüğünün yenilenmesi tehdidi olan bu davet, Jules'un halefi olan X. Léon tarafından çok çabuk bir şekilde ekarte edildi. Çünkü O, 1516 yılında XII. Louis'nin halefi olan I. François ile her ikisinin yararına olan ve Latran konsili tarafından tasvip edilen bir konkordato imzalamışlardı.

Yine gayretli reformistler tarafından kiliseyi reform etme şekli konusunda papaya sayısız tavsiyeler yapılmıştı. Bir anlamda karşı reform hareketlerini temsil eden bu dönem konsillerinin başında genel konsiller sırası içinde on sekizinci sırayı işgal eden V. Latran konsili gelir. Daha sonra aynı pareleldeki konsiller içinde sırayı Trente konsili alacaktır. Şimdi reform devri konsilleri olarak adlandırılan bu iki konsile bir göz atalım :

18- V. LATRAN KONSİLİ (1512-1517):

Papa **II. Jules**, 1503 yılında seçildiği zaman iki yıl içinde bir konsil toplamayı vadetmişti. Her zamanda bu vaadini gerçekleştirme yollarını aradı. Hatta konsilin açılış konuşmasını yapan kardinal Alexandre Farnèse bunu şöyle dile getirmişti: **"uzun zamandan beri arzu edilen bu konsili, Hristiyan prensleri arasındaki savaşlar ertelemiştir"**.

Gerçekten papa **II. Jules**, karşısında daima Fransız kralını bulmuştu. Bunun için İtalya'dan Fransızları uzaklaştırmak istiyordu. Çünkü Fransız Kralı **XII. Louis**, daima papa'nın karşısındaydı. Hatta **16 Mayıs 1511**'de dokuz kardinal bir genel konsil çağrısı imzalamışlardı. **XII. Louis**, derhal bunlara katılmıştı. Konsil yeri olarak da **Pise**, tesbit edilmişti.

Papa **II. Jules**, derhal buna reaksiyon göstermiş ve **16 Mayıs 1511** konsil davetinin geçersizliğini ilan ederek **19 Nisan 1512**'de Roma'da Latran sarayında bir konsil toplayacağını bildirmişti. **XII. Louis** desteğindeki dokuz kardinal tarafından Pise'de toplanan konsil, daha sonra **Milano**'ya, **Asti**'ye ve nihayet **Lyon**'a nakledilmiştir. Fakat Papa **II. Jules**'un resmi konsil daveti karşısında bu konsil tutunamamıştır. Papa tarafından 19 Nisan 1512'de toplanması düşünülen konsil, önce bir Mayıs'a daha sonra da üç Mayıs'a ertelenmiştir. 3 Mayıs 1512'de Latran kilisesinde resmen konsil açılmıştı. Bu maksatla orada 50.000 den fazla insan toplanmıştı. Konsilin ilk oturumu 10 Mayısta başlamıştı. Bu konsil, on iki oturumda tamamlanmıştı. Böylece, konsil beş yıl devam etmişti. Konsilin son oturumu, 16 Mart 1517'de tamamlanmıştı.

Latran konsilinin başlıca hedefi, Fransa kralı **XII. Louis**'nin desteğindeki **Pise konsilini** bertaraf etmekti. Buna da çabucak ulaşmıştı. Çünkü İngiltere, Aragon kralları ve imparator **Maximilien** papa **II. Jules**'un konsiline katılmışlardı. **II. Jules** 21 şubat 1513'de aniden ölünce yerine **X. Léon** papa olmuştu. Yeni papa Fransa ile olan düşmanlığa son vermiş ve Fransa **19 Aralık 1513**'de konsilin altıncı oturumuna katılmıştı. İşte yukarıda bahsettiğimiz konkordato (X. Léon ile I. François arasında akdedilen) Latran konsilinin **19 Aralık 1516**'da yapılan onbirinci oturumunda resmen kabul edilmiştir.

Latran konsili bir anlamda karşı Reform konsili olarak düşünülebilir. Bu konsilde, papalığın vergilendirme sistemini islah etmek, piskoposluk makamlarına lâyık piskoposları seçmek, dinî eğitim ve vaaz üzerinde israr etmek, dindarlık kredilerinin ve dini eserlerin sansürü gibi konular üzerinde dikkatle durulmuştur. Ancak yine de karşı reformun tahakkuk ettiğini söyleyemeyiz. Çünkü Papa **X. Léon**, reformist bir papa değildi. Sarayın şatafatı, himaye ettiği sanatkarlar ve çok pahalıya alınmış olan san'at hazineleri, manevi iktidarın hakim olduğu eski mutlu

çağın geri geldiği imajını uyandırıyordu.

Diğer taraftan, **Wycliff** ve **Jean Hus**'un aşırı öğretilerinin verdiği uyarılara dikkat edilmemişti. Bilakis onlar, kilise hayatındaki gerilemenin ve yanlış yolda olan bir reformun sorumlusu görülmüşlerdi. Temelde katolik olmalarına rağmen Hussite'lere, seçtikleri piskoposu takdis etme yetkisi bile verilmemişti. Bu arada II. Paul tarafından kral George Podebrad aforoz edilmiş ve yeni bir savaşla tehdit edilmiştir. Oysa savaşlar, dinî hedeflerine ulaşamamış sadece orta Avrupa'da papalığa karşı hıncı artırmıştı.

19- TRENTE KONSİLİ (1545-1563) :

Reform döneminin başlangıcında, gerek siyasi ve gerekse dinî sebeplerden dolayı papalık çok zarar görmüştü. Üstelik, bünyesinde reform kabul etmeyince papalığın durumu biraz daha sarsılmıştı. Çünkü, gerilemeyi durdurmak için hiçbir ciddi çaba, gösterilmemişti. Durum o kadar kötü idi ki ciddi bir sarsıntı, dinî otoritelerin vicdanını uyandırabilir ve onları aksiyona sevkedebilirdi. Fakat sarsıntı, çok köklü ve tehlikeli göründü ki onu önceden tahmin mümkün olmadı. Bu sarsıntının kahramanı Wittenberg üniversitesinde profesör olan rahip martin Luther'di (1483-1546).

Luther'in ihtilalci hareketi ile, daha önce görülen aynı türden gösteriler arasındaki yakın ilişki, Jean Hus'u harekete geçiren benzer olaylar sonucunda Martin Luther'in kilise ile açık savaşa girmesi olayı ile aydınlık kazanıyordu. Bu olayları, Roma Saint-pierre kilisesinin yapımı için enduljans vazındaki yolsuzluklar olarak gösterebiliriz. Reformist Hus'un eseri de Luther'in kışkırtması ile yayınlanmıştı. Luther, Eck ile yaptığı tartışmada Constance'da mahkum edilen Hus'un mahkumiyetinin haksız olduğunu ilân etmişti. Yine, iman konusunda yegane otorite'nin incil olduğunu beyan eden Wycliff'in sözü, Alman reformist Luther tarafından kabul edilmişti.

Luther'e göre sadece, Allah'ın vaadlerine mutlak bir iman, insanın kurtuluşunu sağlayabilecekti. İşte böyle bir yorumun mantıkî sonucu, kilisenin, insanın kurtuluşu veya kurtuluşa ulaşmak için vasıta olarak gerekli gördüğü ayin, takdis merasimleri, enduljans gibi hayır işleri ve takdis vasıtaları Luther'e anlamsız gibi görünmüştü. Luther, tüm hıristiyan müminlerini rahipler gibi görüyordu. İleri sürdüğü **"İnsan tabiatı doktrini"** insanın sadece imanla kurtuluşa erebileceği kanaatını doğruluyordu. Ancak onun bu kanaati, reform taraftarı ve Luther'in gayretlerini sempati ile takip eden çok sayıda hümanistin protestosuna sebep olmuştu.

Bu protestolara rağmen, mevcut sosyal düzensizlikler, Almanyanın dinî ve

politik hayatında papaz sınıfının müdahalesine karşı gösterilen milli tepki arzusu, asillerin kilise mülkiyetine el koyma temayülü, köklü bir reform gerektiği şeklindeki genel arzu sayesinde Luther'in doktrini yayılmaya devam etmişti. Bunun için her taraftan yeni bir konsile davet sesleri yükseliyordu. Luther'in kendisi de, Papanın elçisi ile kendisine verilen aforozu protesto ederek 1518'de ve 1520'de papaya baş vurarak daha iyi bilgi sahibi olmayı ve bir genel konsil toplamayı ümid ettiğini bildirmişti.

Papa **X. Léon**, **Luther**'in yazılarından özetlenen kırk bir tezi, sapık ve yanlış olarak aforoz etmiş olmasına karşılık bu aforoz bir konsil tarafından tasdik edilmedikçe kesinleşmiyordu. Ancak o devrin politik yelpazesi böyle bir konsilin toplanmasına elverişli değildi. Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya herbiri ayrı telden çalıyor, ayrı dini ve siyasi hedefler kolluyorlardı. Bunun için beklenen konsil toplanamamıştı.

II. Paul'un papalık makamına seçilişi sırasında (1534-1549) ise bir değişiklik olmuştu. O, imparatorun ve kamu oyunun baskılarına boyun eğerek 1537'de Mantoue'da bir genel konsil toplamıştı. Fakat bu konsil, aynı yıl Vicence'a nakledilmişti. Ancak 1539 yılında hiçbir çalışma yapmadan dağılmıştı. Ama bir konsil toplama zarureti ortada duruyordu. İşte bu beklenen konsil, 1542 yılında **TRENTE**'da gerçekleşmişti. Fakat politik şartlar konsilin açılışını üç yıl geçiktirmişti. Trente konsili 1545'de Aralık ayında açılabilmişti. İmparator, konsilde, doğmatik tartışmaların olmaması için çaba gösteriyordu. Ancak konsil, ilk işinin, sapık doktrinlerin mahkum edilmesi, katolik doğmaların tarifi olarak görüyordu. Ancak bunlardan sonra, köklü reformlara inanıyordu. Bu amaçla o, ahlâk ve entellektüel yönden yüksek din adamlarından meydana gelen ve ilk planda papalık mensuplarının reformunu hedef alan bir proğram hazırlamakla görevli kardinal CARAFA ve kardinal CONTARİNİ tarafından yönetilen bir reform topluluğu meydana getirmişti. Trente konsilinde, Reform ve doktrinlerle ilgili kararların açıkça yürütülmesi sonunda ittifakla karar verilmiş, constance ve Bâle konsilinde, konsillerin teşkili ve seyri konusunda alınan prensipler reddedilmişti. Oy verme hakkına ise, sadece kardinaller, piskoposlar, dini tarikat başkanları sahiptiler.

Konsil dikkatini hemen, protestanlar tarafından reddedilen temel öğretiler üzerine toplamıştı. Böylece, dördüncü oturumda, imanın kaynağı olarak incille birlikte, gelenekler de kabul edilmişti. İncilin latince tercümesi mevsuk kabul edilmişti. Daha sonra, **"Asli Suç'un"** katolik manada tarifi yapılmış ve yedinci oturumda, **"Manevi arınma"** olayı formüle edilmiştir. Manevi kurtuluşun yegane kaynağını İsa'nın liyakatlarından çıkaran Luther'in doktrinine karşı; ruhların kutsallaştırılmasını ilahi kutsallıkla gerçekleştirmek için ilâhi inayetle müşterek olan hür iradenin önemi üzerinde fazlaca durulmuştu. Daha sonra, sakramentler doktrini,

katolik manada incelenmiş ve yedinci oturum sırasında da iyice sağlama bağlanmıştır. İlâhiyat, özellikle kutsal kitap yorumunu ilgilendiren çok sayıda reform kararları, beşinci, altıncı yedinci oturumlara bırakılmıştı. Konsil sırasında ortaya çıkan bazı politik ve sağlık problemlerinden dolayı konsili **III. Paul**, 13 Eylül 1549'da askıya almıştı. Fakat iki ay sonra öldüğü için yeni papa **III. Jules** (1550-1555), imparatorun ısrarlarına boyun eğerek konsili, yeniden 14Kasım 1550'de toplantıya çağırmıştı.

Trente konsilinin bu ikinci devresinin altı oturumu (1 Mayıs 1551'den 28 nisan 1552'ye kadar) önceki oturumlardan çok farklıydı. Konsil babaları, Bologne'daki iki oturumda hazırlanan sakrametler üzerinde tartışmaya devam etmiş ve on üçüncü oturumda, Evharistiya'da İsa'nın hazır olması konusundaki kararları neşretmişlerdir. Yine onlar, **tövbe sakramenti ve son yağlama** (extrême Onction) konularında katolik doktrini belirlemişlerdir.

Protestan delegelerle yapılan tartışmalar ise 1551 ekiminden 1552 martına kadar hiçbir sonuç vermeden devam etmişti. Çünkü, protestan delegeler, daha önce konsil tarafından belirlenen bütün tartışma konularının yeniden ele alınması, konsilin papa üzerindeki üstünlüğü, papaya bağlılık konusunda konsil üyelerinin mutlak bağımsızlığı gibi konsil babaları tarafından kabul edilmeyen bir takım öneriler sunuyorlardı.

Ancak yeniden politik konjonktürdeki gelişmeler konsile ara vermişti. Bu aranın önce iki yıl olduğu tesbit edilmişti. Ancak, iki yıl değil, on yıl geçmişti. **V. Charles**, protestanlarla anlaşmak zorunda kalmış ve Augsbourg antlaşması (1555) katolik devletlerle protestan devletler arasındaki hukuk eşitliğini ve Teb'alara imparatorlarının dinini empoze eden **"Cujus regio illius et religio"** (Halkın dini, imparatorlarının dinidir) gibi bir prensibi, kesin olarak kabul etmişti.

IV. Pie (1559-1565) ise Habsbourg'lar karşısında tavır değiştirmiş; Philippe'ın iddialarını endişe ile takip ederek, katolik kilisesinin ve papalığın hamisi rolünü oynamıştır. Papa, ciddi bir reforma karşı değildi. Üstelik, kalvinizmin Fransa'da gelişmesi de, Fransa da katolikliği kurtaracak yegane vasıta olan konsilin, yeniden açılmasını ivedi hale getiriyordu. İşte bundan dolayı, **29 Kasım 1560** tarihli bülteni ile **IV. Pie, Trente konsilinin** üçüncü devresini açıyordu. Fakat hâlâ çok sayıda karışıklıklar, konsilin açılmasını geciktiriyordu. Yani, 29 kasım çağrısı konsilin toplanması için yetmemişti. Nihayet konsilin üçüncü devre oturumu 14 Temmuz 1563'de, konsil başkanı kardinal **Morone** tarafından açılmıştı. Bu oturumda, **Ordre sakramenti** ve hiyerarşi konusundaki katolik doktrini ilan edilmiş, kilise liyakatı sahiplerinin ikamet mecburiyeti karara bağlanmış, rahip sınıfının eğitimi için seminer düzenlenmesi kabul edilmiştir.

Morone, İmparatora, diğer prensliklere, Fransız piskoposluğuna, İtalyan piskoposlarına ve yüksek rütbeli din adamlarına bağlı olarak ileri sürülen çok sayıdaki reform isteklerini hale yola koymasını bilmiş ve bunun için konsilin tasvibine kırk iki madde sunmuştur. Bu maddelerin çoğu birer karşı reform özelliği taşıyordu.

Yirmi dördüncü oturum sırasında evlenmenin dinî karakterine işaret edilmişti. Bölge din adamının, iki şahit huzurunda icra ettiği evlenme merasiminin meşru olduğunu belirtiyordu. Bu kararlar 28 Ocak 1564'de Papa tarafından onaylanmıştır. Bu kararlar sonucu IV. Pie, halâ mevcut olan bir komisyon kurmuştur. Onun halefi olan V. Pie, kararları bütün piskoposlara göndermiş ve konsilin doğmatik kararlarını özetleyen **"Roma Din Kitabını"** bölge papazlarına göndermek üzere yayınlamıştır. Bunun yanında ayrıca, bir de dua kitabı neşredilmiştir.

Bütün bu kararlara ve olumlu icraatlara rağmen **Trente Konsili**, Luther, Calvin ve diğer reformistler tarafından meydana getirilen dini bölünmeleri ortadan kaldırmaya muvaffak olamamıştır. Yine de **Trente Konsili**, bir karşı reform özelliği taşımaktadır. Bunun için **Trente Konsili** Batı kilisesinin en önemli olaylarından birini teşkil eder. Bu konsille, katolik Hristiyanlık reform proplemlerinin farkına vardığını göstermiştir. Böylece, hiyerarşinin yenilenmiş olan güveni ve katolik kilisesinin geleceğine olan iman karşı-reform özelliği tayışan bu konsille ve özellikle yeni ülkelerde **Cizvitler** (Jésuites) tarafından teşkilatlandırılmış olan misyonerlik faaliyetleriyle kendini göstermiştir. Artık, konsilin papa'ya üstünlüğünü ifade eden **"Konsil Teorisi"** nin son yankıları, kilisede papalığın rolu hakkındaki kilise babalarının beyanatları ile, boğulmuş oluyordu. Çünkü, bütün konsil kararlarının papa tarafından tasdik edilmesi olayı, Papa'nın konsil üzerindeki üstünlüğünü isbat etmekteydi (79).

79- Francis Dvornik, s. 106-113; René Metz, s. 59- 63. Dictionnaire de Théologie Catholique, III, s.672; H. Jedin, le Concile de Trente, Latran Konsili için Bak. s. 108-125; Trente Konsili için bak) s. 379-480; Ludwig Hertling, l' histoire de l' Eglise, s. 386-390.

V. BÖLÜM

XIX. VE XX. YÜZYIL KONSİLLERİ :

XIX. ve XX. yüzyıl konsilleri adı altında, Hristiyan tarihinin yakın zamanlardaki en önemli iki konsilini ele alacağız. Bu konsillerden biri XIX. yüzyıla ait, diğeri, XX. yüzyıla aittir. Her ikisininde kilise tarihinde özellikle Batı Hristiyanlığı tarihinde çok önemli yerleri vardır. Karşı- Reform özelliği taşıyan Trente konsilinin birer devamı olarak bu iki genel konsil üzerinde burada ayrı ayrı duracağız :

20- I. VATİKAN KONSİLİ (1869-1870) :

Karşı-Reform hareketi taşıyan konsiller, protestanlığın Avusturya, Macaristan, Almanya ve Polonya'da yayılmasını durdurmuştu. Luther ve Calvin'in doktrinlerinin tesiri, Jansénizm hareketinde olduğu gibi; Fransa'da ve Hollanda'da sadece sofular (Dévots) dairesinde sınırlı kalmıştı. Böylece dinî gerilim azalmış, ruhlar gün geçtikçe daha toleranslı hale gelmişti. Bunun için XVII ve XVIII. yüzyıllar, tüm Avrupa Monarşilerinde mutlakiyetin kuvvetlenmesiyle ve devlet mefhumunun lâikleşmesiyle karakterleşmiştir.

İngiltere'den tüm Avrupa'ya yayılan aydınlanma çağına özgü fikirlerle beslenen lâişizm düşüncesi, daha tehlikeli hale geliyor ve imanla akıl arasında açılan çukur, Rönesans ve reformla genişliyordu. Diğer yandan, felsefedeki ve maddi ilimlerdeki ilerlemeler, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'da doruk noktasına ulaşan ve dünyayı alt-üst edecek olan Fransız ihtilalinin ilk tohumlarını saçan bu tekamülü yoğunlaştırmıştı. Böylece, Fransa, meşrutiyetçi dönemlerinin hatalarını pahalı bir şekilde ödeyecek ve kilise prensliklerinin lâikleşmesi (1803), Alman kiliselerinin geleneksel yapısını ebediyyen sarsacaktı. Çünkü, Anayasal ve demokratik hükümetlerin 1848 ihtilaline varan yeni fikirleri, birçok ülkelerdeki kiliselere daha çok hürriyet vermiş fakat ilimlerdeki ilerlemeler ve maddî alandaki refah, liberalizm, pozitivizm ve Materyalizm gibi dinî hayat için tehlikeli bir takım doktrinlerin doğmasına neden olmuştur. Ayrıca, Endüstriyel ilerlemenin meydana getirdiği sosyal proplemler, kiliseye düşman olan sosyalizm ve kommunizm gibi ideoljik sistemlerin kaynağını teşkil etmiştir **(80)**.

Papa **X. Pie** (1846-1878), bu doktrinlerin katolik imanı için ne kadar tehlikeli olduğunun farkına vararak 1854'de **"Hz. Meryem'in, insan ilişkisi ol-**

80- Francis Dvornik, s. 115.

madan hamileliğini, vahyedilmiş bir doğma olarak ilân etmiştir" Ayrıca, zamanın belli başlı doktrinel hatalarının bir katoloğunu yapmak üzere bir komisyon kurmuş **"sylabus"** denen **"günahlar listesi"** **8 Aralık 1864**'de böylece meydana gelmiştir. Bu liste bir genelge ile bütün piskoposluklara gönderilmiştir. Bu genelgenin en önemli tarafı seksen yanlış doktrinin mahkum edilmiş olmasıydı. Bu doktrinler arasında, **Panteizm, Rasyonalizm, dini ilgisizlik, tablatçılık, ahlak ve evlenme konularındaki yanlış görüşler, komunist fikirler, Devlet ve kilise ilişkileri konusundaki yanlış kavramlar yer alıyordu. Şüphesiz bu syllabusu,** modern kültür için haksız bir tehdit gören Liberaller, şiddetle eleştirmişlerdi. Oysa bu **Syla-bus**'un hedefi, Hristiyanları yanlış doktirlerden korumaktı.

Syllabus'u neşreden papa, ayrıca yeni bir genel konsil toplama fikriyle de meşguldu.

Kardinallerinden ve piskoposlarından bazıları ile yaptığı iştişareden sonra, Sen Pierre'in ve Paul'un ölümlerinin yıl dönümünde Roma'da toplanan beşyüz piskopos'a papa, niyetini açıkça bildirmiş ve 29 Haziran 1868 bülteniyle **8 Aralık 1869**'da Roma **Sen Pierre** kilisesinde toplanacak olan konsilin ilk çağrısını yapmıştı.

Fakat ortadoks patrikler, konsile iştiraki reddetmişler; protestanlar da çağrıyı sukutla karşılamışlardı. Böyece, konsil ilk başarısızlığını göstermişti. Fakat konsil'in toplanması gerekiyordu. Konsilin toplanmasını isteyen çok sayıda piskopos, " **Papa'nın yanılmazlığı"** konusnunun açıklığa kavuşturulması taraftarlarıydı. Konsil davetinde böyle bir ifade olmasına rağmen, **Jizvitlerin** 6 Şubat 1869 tarihli **"CİVİLTA CATTOLİCO"** dergisinde **Anonim** bir makale, toplanacak konsilin, belli başlı hedefinin **Syllabus**'da gösterilen doktrinlerin mahkum edilmesi ve papanın yanılmazlığının (infaillibilite) ilân edilmesi olduğunu açıklıyordu.

Bazı zorluklara rağmen davet edilen konsil, tesbit edilen tarihte Saint Pierre kilisesinde toplanmıştı. Toplantıya yediyüz yetmiş dört piskopos iştirak etmişti. katolik imanı projesi 28 Aralıkta yapılan genel kurulda çok şiddetli tartışmalara neden olmuştu. Bu doğmatik yasa, **24 Nisan 1870**'deki üçüncü oturum sırasında altıyüz altmış yedi oyla kabul edilmiştir. Bu yasa on sekiz kararı ihtiva eden dört bölüme ayrılmıştı. Bunlar: **Kişileşmiş bir Allah'ın varlığını, vahyin zaruretini, imanın özünü,ilimle iman arasındaki ilişkileri** ele alıyordu.

Konsil oturumları, kapalı cereyan etmesine rağmen, konsil babalarının çoğunluğunun **"Papanın yanılmazlığını"** kabul niyetinde oldukları haberi İtalya dışına yayılmıştı. Bu haber birçok protestolara neden olmuştu. Ancak papa

ve piskoposların çoğunluğu bu konuda kararlıydılar. **"İsa'nın kilisesi"** konusundaki tartışmalar, alt - komisyonlardaki hazırlık çalışmalarından sonra 13 Mayısta başlamıştı. Bu tartışmalar, 3 hazirana kadar devam etmiştir. Şüphesiz belli başlı tartişma konusu **"Papanın önceliği"** ve **"yanılmazlığı"** konusuydu. 13 Temmuzda yapılan genel kurulun kesin oylaması, dört yüz elli bir konsil babasının, papanın yanılmazlığını kabul ettiğini ortaya koymuştu. Halka açık dördüncü konsil oturumu, papa'nın huzurunda 18 Temmuz'da yapılmıştı. Papanın yanılmazlığını ihtiva eden **PASTOR AETERNUS** yasyası, beşyüz elli üç oyla kabul edilmişti. Bu yasayı, papada kabul etmiştir.

Papanın yanılmazlığının kabul edilmesi, konsil çalışmalarına son vermemiştir. Dördüncü oturumdan bir gün sonra Fransa ile Almanya arasında savaş patlak vermiş neticede çok sayıda piskopos Roma'yı terk etmiştir. Piémon ordusu Roma'yı işgal etmiştir. Vatikanda hapis olan Papa, bir ay sonra, konsili erteleyen bir bülten neşretmişti.

"Papa'nın yanılmazlığı" konusundaki kararı, yerinde bulmayan küçük bir azınlık, daha sonra bu karar önünde eğilerek kabul etmişlerdir. Bu itaatla, katolik hiyerarşideki iman birliği açık olarak tezahür etmiş oluyordu. Ancak Prof. F. Döllinger bunları kabul etmemiş ve piskoposların hareket hürriyetinden mahrum olduklarını beyan ederek konsilin **"Genel"** olma karakterini reddetmiştir. Neticede aforoz edilmiş ve **"Eski katolikler kilisesini"** kurmuştur. Bunların sayıları 1957'de **80.000** civarına düşmüştür. Buna benzer bir harakete İsviçre'de de rastalıyoruz. Bu kilise, günümüze kadar varlığını devam ettiren eski katolikler ilâhiyat Fakültesini bu şehrin üniversitesi bünyesinde kurmuş olan Bern bölgesi protestan hükümeti tarafından desteklenmiştir. Bu kilisenin bugün **30.000** mensubu ve bir piskoposluğu vardır.

"Papanın yanılmazlığı" konusundaki kısmi protestolara rağmen konsil babaları şöyle bir formül geliştirmişlerdi:

"Roma piskoposu, tüm hristiyanların bilgini ve papazı olarak doğmatik bir şekilde konuştuğu zaman, yüce Apostolik otoritesi gereğince, iman veya ahlak konusunda bir doktrinin evrensel kilise tarafından kabul edilmesini belirlemiş, Saint Pierre'in şahsında kendisine vaadedilmiş olan ilâhi inayetle o, "Bu yanılmazlıktan" yarararlanmaktadır. Kutsal kurtarıcı, kilisenin iman ve ahlak doktrinini belirleyerek buna sahip olmasını istemiştir. Netice olarak Roma piskoposunun (papa) "yanılmazığı" kilisenin rızası olmasa bile değiştirilemez".

Konsildeki **"yanılmazlık"** aleyhtarı grup, bu formüle muhalefet etmemişti. Fakat papa'yı, kiliseye bağlayan bağa daha çok yer verilmesini arzu ediyor-

du. Böylece bunlar, **"Yanılmazığı, üzerinde taşıyan papayı"** sadece kilisenin şefi olarak değil, aynı zamanda kilisenin yanılmazlığı ile bedenleşen bir sözcüsü olarak göstermek istiyorlardı. Bunların bu konudaki görüşleri şöyle özetlenmişti: **"Şartlara ve olaylara göre Roma piskoposları (papàlar), kah genel konsillerie, kâh dünyaya dağılmış olan kiliselere danışmakla, kâh Allah'ın onlara lutfettiği diğer vasıtalarla ve yine Allah'ın yardımı ile kabul etmiş oldukları tüm şeylerin kutsal kitaplara ve Apostolik geleneğe uygun olmasının gereğini belirlemişlerdir. Gerçekten, kutsal - Ruh(Saint-esprit), Pierre'in haleflerine kendi ilhamlarına göre yeni birdoktrin ortaya koymaları için vaadedilmemiş; bilakis kutsal-ruhun yardımı ile, havariler tarafından nakledilen vahyin sadık bir şekilde açıklanması ve sağlıklı bir şekilde muhafazası için vadedilmişti. Bu durumda, kutsal-Ruh, bir iman koruyucusudur".**

Netice olarak papa'nın yanılmazlığı konusunda şu fikrin kabulu kendini göstermiş oluyordu. papa, Allah tarafından vahyedilen kurtuluş için gerekli hakikatin sadece yüce bilgini olarak yanılmazlığa sahiptir. Yoksa yüce rahip (papa) ve disiplin konularında yüce kanun koyucu veya kilise proplemlerinin yüce hakimi yahut başka şeylere uzanabilen yüce iktidara sahip olmasından dolayı yanılmazlığa sahip değildir (81). Bu fikirler **Fessler**'e aitti. Konsil sekreteri olan **Fessler**'in bu eseri **IX. Pie** tarafından tasvip edilmiş ve İtalyancaya tercüme ettirilmiştir.

Aslında bu önemliydi. Çünkü **Fessler**'*in açıklamaları,* **"papanın yanılmazlığının"** ateşli taraftarları olan Ward Kardinal **Manning**'in kararları lehinde değildi. **Manning**, **"yanılmazlığı"** papanın tüm beyanatlarına uyguluyordu. Böylece Papa'nın, hukuki faaliyetlerinde ve tüm yasamalarında olduğu gibi, doktrinlerin doğmatik sansürü, sapıklık sayılmıyordu. **"yanılmazlık kararının"** bu şekilde uygulanması, konsilin iki büyük otoritesi olan mgr. **Gasser** ve mgr. **Fessler** tarafından ifade edilen fikirleri aksettirmiyordu.

Mgr. **Ullathorne**, konsil konusundaki piskoposluk mektubunda **Fessler**'le aynı fikirleri açıklamıştı. Bu konuda İsviçre Piskoposlarının piskoposluk mektubu ise çok önemliydi. Piskoposlar, papanın yanılmazlığını aşağıdaki gibi sınırlandırmışlardır: **"Hiç bir zaman şu veya bu doktrinden doğmatik bir tarif konusu yapmak, papanın kaprisine ve keyfine bırakılmamıştır. Kendini sınırlandıracağı doğmatik tarife o, ilâhi vahiyle ve bu vahyin ihtiva ettiği hakikatlerle bağlanmıştır. Yine o, ilâhi kanunla, ki lise yasası ile bağımlıdır. Nihayet o, Tanrısal olarak vahyedilen**

81- Mgr. Fessler, La vraie et la Fausse infaillibilité des papes, Londres, 1875, s.43.

doktrinle bağımlıdır. Bu doktrin, kilise hiyerarşisine paralel olarak kendilerine has sahada itaat ve medeni cemiyetten musaade edilen bütün ahlâki şeylere saygı ile bağlı olduğumuz yüce otorite ile mücehhez lâik şeflerin iktidarının mevcut olduğunu tasdik etmektedir " (82).

Ancak burada şunu belirtelim ki **"yanılmazlık konusu"** I. Vatikan konsilinin temel konularından birini teşkil etmesine rağmen bu konu bütün itizallerin ortadan kalkmasını sağlayamamıştır. Çünkü itizaller **"yanılmazlığın"** reddi kadar, kabul edenlerin geniş yorumundan da doğmuştur. Kilise Tarihi bunun açık örnekleriyle doludur.

Burada bir defa daha belirtelimki nihaî gelişmesini sağlayamayan, gerçek değerini ve anlâmını kazanamayan her prensip ve hakikat bunu ancak asırlar sonrası elde edebilmiştir? İşte bu hüküm, kilisedeki yüce otorite prensibi içinde geçerlidir. Roma kilisesi, bu prensibi doğu kilisesinden daha gerçekçi olarak geliştirmiştir. Bu Saint Pierre'in Roma'daki halefinin kilise tarafından özel bir saygıya mazhar olmasından değil, doğudan tamamen farklı özel ideolojik ve politik vakıalar nedeniyle olmuştur. İşte bu ideolojik ve politik vakalar, grekli olandan daha kolay merkezi bir otorite üzerinde israr ediyordu.

Bu durumda Doğu kilisesine, Teslis (Trinite) konusunda vahyedilen hakikatleri belirleme ve kristolojinin doğmatik sistemini hazırlama görevi düşüyordu. Bu kristolojik doğmatik sistem, papaların vekiller ile temsil edildiği ve doğulu babaların hazır olduğu ilk yedi genel konsil sırasında tamamlanmıştı. Pratik proplemlerle meşgul olan ve Romalılardan teşkilat ve idare dehasını miras alan **"Batı kilisesi"** ise dikkatini bir başka hristiyan düşünce alanında merkezileştirmiş, esas görevinin evrensellik prensibini ve merkeziyetçi yüce otorite prensibini geliştirmek olduğu kanaatına varmıştı.

XIX. yüzyılda ise bu gelişmeleri olaylar hızlandırmış ve **"Papanın yanılmazlığı"** nın Vatikan konsili ile belirlenmesi nihai bir durum olmuştur.

İşte yüzyıllık gelişmenin tarihi muhtevasını gün ışığına çıkarma işi ve doğmaların belirlenmesi konusunda ilâhiyatçıların açıklamasını kolaylaştırma olayı, kilise Tarihçilerine düşmektedir. papa XXIII. Jean'ın yeni bir konsil toplama kararı, Mgr. **Gasser**'i doğrulamaktadır.Buna göre, Papa'nın yanılmazlığı kabul edildikten sonra bile **"Genel konsiller"** kilise için geçmişte olduğu kadar gerekli ve faydalıdır (83).

82- Mgr, Fessler, s. 63.

83- Francis Dvornik, s. 117-137; René Metz, s. 64,76, Dictionnaire de théologie catholique, III, s. 673; Karl Rahner, Herbert Vorgrimler, Petit dictionnaire de Théologie Catholique, s. 84- 85; Encyclopédie de la Foi, Paris, 1965, I, s. 216.

21- II- VATİKAN KONSİLİ (1962-1965):

I.Vatikan konsilinin en önemli proplemi olan **"Papanın yanılmazlığı konusu"** bazı çevrelerce çok geniş yorumlanmıştı. Buna göre papa istediğini yapabilme gücüne ve yetkisine sahip oluyordu. Bu ise, papanın vekilleri olan piskoposların otoritesini sınırlandırıyordu. Diğer taraftan papaya atfedilen bu **"yanılmazlık"** kutsal kitap ve gelenek gibi imanın esası ve kaynaklarını ikinci plana itiyor, kitab-ı mukaddesin daha derin tetkiklerini ve kilise babalarının cesaretini kırıyordu. Bu ise, papalık lehine, kilise yönetiminde merkeziyetçiliği artırmış ve Engizisyonun mubalalağalı etkisine ulaşmayı sağlamıştı.

XX. yüzyılın başından itibaren dünyadaki siyasi ve politik yelpazenin değişmeye başlaması, kiliseyi yeni proplemlerle karşı karşıya getirmişti. Kilise karşısında değişen bu sosyal kökenli proplemleri şöylece maddeleyebiliriz:

1- İki dünya savaşının ortaya koyduğu proplemler.

2- Ateizm cereyanının dünyada etkinliğini artırması.

3- Batı sömürgeciliğinin ve ona dayalı misyon faaliyetlerinin son bulması ve yeni devletlerin sahneye çıkması.

4- Teknolojideki baş döndürücü ilerleme.

5- Tıp sahasındaki yeni buluşlar, kalabalıklaşan dünya, dev şehirleşme olayı, sosyal tabakadaki dengesizlik, toplumdaki dayanışmayı sağlayan manevi değerlerin çöküşü.

6- Milletler arasındaki ekonomik güç farklılığı.

7- İşsizlik olayı ve iş piyasasına makinanın hakimiyeti.

8- İnsanlardaki bencillik duygusunun artması ve şahsi menfaatin herşeyin önüne geçmesi.

Hristiyan batının içinde bulunduğu manzarayı gösteren bu proplemler, insanları kilise karşısında lâkayt bırakmış din proplemini ikinci plana itmiştir. Böylece Batı insanı, maddiyat dünyasında mutluluk aramaya yönelmiştir. Pek tabiiki çok geçmeden Batı insanının boşluğa düşmesi mukadder olmuştur.

İşte katolik dünyanın başı olan Vatikanı bu proplemler, düşünmeye zorlamıştır. Acaba insanlığın bu seyri takip etmesinde kilisenin rolü ne olmuştur? sorusu her düşünen hristiyan ilâhiyatçısının kafasını kurcalamıştır. Bundan daha önemli bir soru, daha acil bir cevap beklemekteydi. **"Çağdaş dünya proplemleri karşısında katolik hristiyanlık kendini nasıl yenileyecekti?"** İnsanlığın bu duruma gelmesindeki Tarihî vebalini, kilise nasıl bağışlatacaktı?

İşte XX. yüzyılın ortalarında papalık görevinde bulunan **XXIII. JEAN**, kilise

ile dünya arasında meydana gelen bu mesafenin farkına varan ilk papadır. **Bulgaristan'da ve İstanbul'da** papalık elçisi olarak ikâmeti sırasında ortodoks çevreleri tanımış, muhtelif kiliseleri karşı karşıya getiren sert savaşların ve hristiyanî bölünmenin, Allah'tan uzaklaşan kitlelerin hidayete ermesini ve materyalizmle mücadeleyi imkansız hale getirdiğini görmüştü. İşte bunun için o, bu problemler karşısında alışılmış olanın dışına çıkarak bir takım tedbirler alma zaruretine inan-mıştı. Bunun sonucu olarak, onun kafasında bir konsil toplama fikri doğmuştu. **I. Vatikan** konsilinden beri hemen hemen bir asır geçmişti. Yeni toplanacak bu konsil, bu haliyle **"Hristiyanlığın kendi kendine"** bir hesaplaşması olacak ve karşı-Reform özelliği taşıyacaktı. Yeni konsil fikrini ilk defa papa **III. Jean**, 25 Ocak 1959'da Saint-Paule'da toplanan on sekiz kardinale açmıştı. Konsilin hedefini de şöyle belirtmişti: **"Hristiyanların manevi mutluluğunu sağlama ve dağınık cemaatlerin birleşmesini temin"**

Konsile doğru ilk adım, ön hazırlık çalışmaları ile görevli bir komisyonun kurulması olmuştur. Bu ön hazırlık devresi 17 Mayıs 1959'da açılmıştır. Açış konuşmasında papa **XXIII. Jean** şöyle diyordu: **"Biz 17 mayıs 1959 Pentecote bayramında bu muhteşem teşebbüsün ilk adımını atmış bulunuyoruz. Bu bir dizi faaliyetlerin ve müesseselerin başlangıcını teşkil etmektedir"** (84).

Aynı gün, 5 Haziran 1960 da XXIII. Jean **"Hazırlık komisyonlarını"** meydana getiren (papanın resmi mektubu) **"Motu proprio superno Dei Nutu"** kararını da imzalamıştı. Bu karara göre on komisyon ve üç sekreterya kurulmuştu. Ayrıca bir de merkezi komisyon, vardı. Onun başkanlığını bizzat papa üstlenmişti. Bu merkezi komisyonun görevi, diğer çalışma gruplarıyla koordineyi sağlamaktı (85).

"MOTU PROPRİO" kararına göre kurulan on komisyon şunlardı:

1- Kutsal kitap, gelenek inanç ve adetler ile ilgili problemleri incelemekle görevli ilâhiyat komisyonu.

2- Piskoposluk ve piskoposlar yönetimi komisyonu.

3- Hristiyan halk ve ruhban disiplin komisyonu

4- Dindarlar komisyonu

5- Sakrament disiplinleri komisyonu

6- Liturji komisyonu

84- René Metz, s. 80, Paul Poupard, Le Concile Vatican II, Paris 1982, s.3-6.

85- a.g.e., s.83; Francis Dvornik, s. 141; Daniel Rops, Vatican II, Paris, 1961, s. 123-131.

7- Seminerler ve inceleme komisyonu

8- Doğu kiliseleri komisyonu

9- Misyonerler komisyonu

10- Lâikler komisyonu. Bu komisyon, tüm sosyal, dinî ve katolik faaliyetlerle ilgili propiemleri incelemektedir (86).

Kurulan sekreteryalar ise:

1- Basın ve gösteri sekreteryası

2- Hristiyanları Birleştirme Sekreteryası

3- Teknik ve ekonomik yönden konsili yönetim sekreteryası.

Şüphesiz bu sekreteryaların içinde en önemlisi **"Hristiyan Birliği Sekreteryası"** idi. Bu sekreterya **"Bölünmüş Hristiyanlara"** karşı aşkın ve iyi niyetin bir belirtisi olarak kurulmuştu. Nitekim bu sekreterya **22 Ekim 1962** den sonra papa **XXIII. Jean**'ın arzusu ile pratik olarak gerçek bir komisyon olarak kabul edilecekti.

(Kurulmuş olan bu komisyon ve sekreteryalar bir buçuk yıl kadar çalışmalarına devam etmişlerdi. Komisyonların ve sekreteryaların faaliyetleri, merkezi komisyon tarafından incelenmeye tabi tutulmuştur. Merkezi komisyon tarafından kabul edilen taslaklar derhal papa'ya intikal ettiriliyordu. Çünkü konsilde bir metnin görüşülüp görüşülmemesi kararı papaya aitti. Bütün bu işler için merkezi komisyon yedi oturum yapmıştı. İlk toplantı 12 Haziran 1962'de yapılmıştı. Yedinci ve son oturum ise 20 Haziran'da sona ermişti. Merkezi komisyonun son toplantısını bizzat papa kapatmıştı. Konsilde görüşülmek üzere 70 (yetmiş) taslak belirlenmişti. Bu **2060** sahifelik bir cildi meydana getiriyordu. Kapanış nutkunda papa, tüm taslak örneklerinin konsile iştirak edeceklere daha önceden ulaştırılacağını belirtmişti. 25 Aralık 1961'de Noel sabahı papa **XXIII. Jean**, 1962 yılında konsili toplama davetiyle ilgili resmi evrakı imzalamış ve tarih belirtmemişti. Bu yazıda papa şöyle diyordu :)

"1962 yılında II. Vatikan ökümenik konsilinin vatikan kilisesinde, Allah'ın lutfedeceği günlerde kutlanacağını ilan ediyoruz"

Nihayet Papa, 2 Şubat tarihindeki **"Motu Proprio"** da **11 Ekim 1962** gününü konsilin açılış tarihi olarak ilan etmişti. Papa **XXIII. Jean**'ın dinamizmi, ön görülen tarihte konsil toplantısının ortaya çıkardığı tüm güçlükleri aşmayı başardı. Böylece konsil tesbit edilen tarihte toplanmıştı. Bu konsilin bir dikkat çekici yönü de tüm Roma piskoposlarının konsil toplantısı için aynı heyecanı duy-

86- René Metz, s. 83; Daniel, Rops, Vatican II, s. 124.

mamış olmalarıydı. Çünkü onların bazıları, konsilin fayda getireceğine inanmıyorlardı.

Herşeye rağmen, **II. Vatikan konsili**, 11 Ekim 1962'de Saint-Pierre kilisesinde resmen açılmıştı. Yapılan ayinden sonra, papa **XXIII. Jean**, konsil için şöyle diyordu:

"Toplumun bugünkü durumunda bazıları, sadece harabe ve felaket görüyorlar. Onlar, çağımızın geçmiş asırlara nisbetle çok kötüleştiğini söylemeyi âdet haline getirmişlerdir. Onlara, sanki tarih hiçbir şey öğretmemiş ve vaktiyle yapılmış olan konsiller, hristiyan doktrininin adetlerini, kilisenin gerçek hürriyetini ilgilendiren herşeyde herşey tamammış gibi davranıyorlar. Bu gibilerle tam bir uyuşmazlık içinde olduğmuzu söyleyebilirim".

XXIII. Jean, ilmin ilerleyişinden, kilisenin mutlaka yararlanmasını bir görev olarak görüyordu. Yine o **II. Vatikan konsilinden**, hataları lanetlemesini ve hristiyan doktrinini çağdaş isteklere cevap verecek tarzda takdim etmesini istiyordu. Böylece o, kilisenin kendini, çağdaş proplemler karşısında bir hesaba çekmesini arzu ediyordu. Artık bu durumda konsile iki görev düşüyordu. Ya çağdaş proplemleri anlayışla karşılayarak onlara kiliseye bağlı çözümler getirecekti. Veya kendi içine iyice kapanarak fanatik ortaçağ zihniyetini yeniden hortlatarak karşı-Reform ihtiyacını kabul etmeyecekti. Bunun için II. Vatikan konsili, katolik kilisesinin geleceği için çok önemli bir vebal yüklenmiş oluyordu.

II. Vatikan konsilinin üzerinde durduğu önemli proplemlere geçmeden önce, konsile kimlerin iştirak etmiş olduğunu gözden geçirmekte yarar olacaktır. Konsile iştirak edenleri iki gruba ayırabiliriz. **Asll Üyeler, Müşahitler. Asil Üyeleri,** piskoposlar, bazı din büyükleri, Apostolik şefler teşkil ediyordu. Bunların oy verme ve müdahale hakları vardı. **Muşahitleri** ise, uzmanlar, katolik olmayan mezhep temsilcileri, erkek ve bayan dinleyiciler teşkil ediyordu.

İştirakçi sayısı itibariyle **II. Vatikan konsili** tarihin en büyük konsili sayılıyordu. **I.Vatikan konsilinde** iştirakçilerin sayısı **750**'ye ulaşmış iken; **II. Vatikan konsilinin** açılış oturumunda konsil babalarının sayısı **2450**'ye ulaşmıştı.

Yine burada belirtmekte yararı olan diğer bir konuda uzmanların konsilde oynadığı roldü. İlâhiyat ilimlerinin muhtelif sahalarında mütehassıs olan, uzmanlar, ister komisyonlarda olsun, ister konsil babaları danışmanı olsun, konsilde önemli bir rol oynamışlardır. Bu uzmanların çoğu daha önce, konsil öncesi komisyonlarda mevcuttu. Bir defa daha İtalya **77** isimle öndeydi. İspanya **20**, Fransa **19**, Almanya **15**, Amerika **11** uzmanla temsil ediliyordu. Orada temsil edilen 27

ülkeden 201 kişi uzman olarak vazife almıştı.

Bunlardan **105**'i lâik papaz sınıfına, **96**'sı ise régulier papaz sınıfına mensuptu.

"Civilta Cattolica" dergisinin verdiği istatistik rakamlara göre **II. Vatikan konsilinde** ülkelerin ve milletlerin temsili, farklıydı. 23 ekim 1962'deki genel toplantıda yer alan piskoposların beş kıtaya göre dağılımı şöyleydi:

Avrupa **835** piskoposla ön sıradaydı. Amerika, **790** piskoposla konsile iştirak ediyordu. Bunların **407**'si güney Amerika'dan, **325**'i kuzey Amerikadan, **58**'i de orta Amerikadan geliyordu. Asya'dan **290** piskopos, Afrikadan **273** piskopos, Okyanustan **63** piskopos gelmişti.

İştirakcilerin durumunu ülkelere göre hesaplamak gerekirse şöyle bir tablo ortaya çıkıyordu:

İtalya	385	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Amerika	196	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Brezilya	171	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Fransa	122	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
İspanya	84	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Kanada	76	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Hindistan	72	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Almanya	58	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Meksika	52	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Arjantin	50	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Kongo	44	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Kolombiya	43	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Filipinler	40	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
İngiltere	39	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Avusturalya	34	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Peru	34	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Şili	25	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Endonezya	44	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Güney Afrika Birliği	24	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Portekiz	23	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Tanzanika	23	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Bolivya	22	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Venezüella	22	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
Belçika	21	Piskoposla konsile iştirak ediyordu
İrlanda	20	Piskoposla konsile iştirak ediyordu

Politik nedenlerle bazı ülkelerin piskoposları, konsile katılamamışlardır. Bu ülkeler, **Arnavutluk**, **Çin**, **Bulgaristan**, **Kuzey Vietnam**, **Kuzey Kore**'dir.

Bizzat konsilin ağırlığını üstlenen bu uzman ve tabii üyelerin dışında konsile müşahid olarak katılanlar da olmuştur. Papa **XXIII. Jean**, II. Vatikan konsiline diğer Hristiyan kiliselerinin de iştirak etmesini arzu ediyordu. Konsilin başlangıcında kurulan **"Hristiyan Birliği Sekreteryası"** bu kiliseleri konsile davet görevini üstlenmişti. Genelde bu katolik davet, kabul edilmiştir. Daha ilk oturumdan itibaren konsilde **17** kiliseyi temsil eden **49 müşahit** görülmüştür. Rus Ortodoks kilisesi, üyelerinden ikisini delege olarak göndermişti. İkinci oturumda müşahitlerin sayısı **70**'e ; üçüncü oturumda **76**'ya; dördüncü oturumda bu sayı **29** kiliseyi temsilen **101**'e ulaşmıştı (87). **II. Vatikan konsiline** müşahid olarak katılan katolik olmayan kilise temsilcileri Saint-Pierre'de başkanlık konseyinin yanındaki şeref türbününü işgal ediyorlardı. Bunlar, konsilin tüm dökümanlarını inceleme imkanına sahip olabiliyorlardı.

Burada **II. Vatikan konsilinin**, oturum çalışmaları hakkında bilgi vermeden önce; Katolik olmayan bir görgü tanığının tasvirini sunarak konsil hakkında kısaca bir kanaat oluşturacağız. Paris Üniversitesi ve Strasbourg protestan ilâhiyat Fakültesi öğretim üyesi **M. Oscar Cullmann**, Sorbonne'da verdiği bir konferans'da şöyle diyordu:

"İkibinden fazla piskopos, Roma'nın sonbahar güneşinin altında her sabah sayısız renkli roblariyle St. Pierre kilisesinin merdivenlerinden çıkıyorlar ve öğle kendilerini bekleyen otobüslere dönüyorlardı. Kilisenin içinde yaş sırasına göre yaşlılar önde, gençler en geride oturmuştu. Kardinaller özel bir türbünde oturmuşlardı. Saat 9.30 bir ayin icra edilmişti. Her defasında bir başka piskopos ayini yönetiyordu. Ekseriya doğu tipi merasim yapılıyor ve yerli korolorla ilâhiler söyleniyordu. Mesela bir afrika ayini hatırlıyorum. Tambur ve el çırpma eşliğinde zenci bir koro tarafından söyleniyordu. Her oturumun başında, ilk basılan incillerden bir nusha mihraba bir piskopos tarafından konuyordu. Bu incil nushası oturumun sonuna kadar açık kalıyordu (88).

II. Vatikan konsilinde kullanılan dil **latince** idi. İstisnai olarak, bir veya birkaç konsil babası modern dillerden birini kullanıyordu. Karar taslakları önce ko-

---

87- René Metz, s. 93.

88- La Documentation Catholique, 1963, Col, 483 v.d. II. Vatikan konsil için Bak: Document Conciliare 6. cilt, Centurion, 1965- 1966; R. P. congar, Edition Commenteé des textes du concile Vatican II, 20 cilt, cerf. 1966-1970; G. Brauna, l' Eglise dans le monde de ce Temps, 1968; Les Actes du concile Vatican II, [Textes intégraux] Paris 1966.

misyonlarda tartışılıyor daha sonra genel oturumlarda inceleniyordu. Her tartışılan taslak, beş kategorilik bir oylamaya tabi tutuluyordu:

1- Metni değerlendirmeye alma oylaması

2- Her metin için önerilen islah tekliflerinin kabulu veya reddi oylaması

3- Metinlere getirilen ıslahatların oylanması.

4- Metnin kabulunun kurul tarafından nihai olarak oylanması.

5- Resmi yayın için yapılan oylama.

Konsilin sisteminde oylama çok önemli idi. I. Oturumda **33**; II. oturumda **94**; III. Oturumda **150**; IV. oturumda **261** oylama yapılmıştır.

XX. yüzyılın hristiyanlık açısından çok önemli bir olayı olan **II. Vatikan konsili** tam olarak üç yıl ve iki ay sürmüştü. Buna göre **11 Ekim 1962'de** konsil açılmış 8 Aralık 1965 de tamamlanmıştır. Ancak konsil çalışmalarının aralıksız devam ettiğini söyleyemeyiz. Zaman zaman konsile ara verilmiş fakat konsil yolundan hiç bir zaman dönülmemiştir.

Şimdi II. Vatikan konsilininin çalışma seyrine geçerek bu konuda detaylı bilgi verebiliriz:

11 Ekim-8 Aralık 1962 tarihleri arasında toplanan birinci konsil oturumunun sonunda konsilin hedefi tahakkuk etmemişti. Birinci oturumun akabinde **ölen papa XXIII. Jean'** dan sonra Montini, **VI. Paul** adı ile papa olmuştu. VI. Paul selefinin heyecanı ile konsile işlerlik kazandırmıştı. **11 Ekim 1962** de açılan konsil, **20 Ekim**'den itibaren dünyaya ümid mesajları vermeye başlamıştı. Ancak **8 Aralık 1962**'de konsil dağılmıştı. **21 Haziran 1963**'de papa olarak seçilen VI. Paul, seçilişinin ertesi günü yayınladığı ilk mesajında (Urbi et Orbi) **"Genel Konsili"** devam ettirmek niyetinde olduğunu ilan ediyordu. Böylece **II. Oturum 29 Eylül- Aralık** 1963'de vuku bulmuştur. Oturum ise, **14 Eylül-21 Kasım 1964**'de yapılmıştır. Son oturum olan IV. oturum ise **14 Eylül- 8 Aralık 1965** de yapılmıştır.

II. Vatikan konsili katolik kilisesinin kendi kendine bir hesaplaşması olarak yapılmış ve katolik doktrini ve hristiyanlığı ilgilendiren temel proplemlere yeni bir yorum getirmeye yönelmiştir. Şimdi II. Vatikan konsiliyle kabul edilen doğmatik yasaları ve onlara getirilen hristiyanlığın yeni anlamını görelim. Yürürlüğe konulan bu doğmatik yasaları şöylece sıralayabiliriz. Bu yasalarda kulandığımız ifadeler II. Vatikan konsilinin ifadeleridir:

I - KİLİSE KONUSUNDAKİ DOĞMATİK YASA : (LUMEN GENTİUM)

Bu konudaki doğmatik yasa, **21 Kasım 1964'de yürürlüğe girmiştir.** Bu yasa etrafında şu konular ele alınmış ve bu konularda açıklık getirilmiştir:

1- KİLİSENİN SIRRI :

II. Vatikan konsiline kadar **"kilisenin ne olduğu"** bir konsilde tartışılmış değildir. Çoğu zaman kilise dişardan kendine has teşkilatı ile, şefleri ile, yapısı ile ve kanunları ile bir topluluk olarak tasarlanmıştır. Fakat kilise önce bir sırdır. Bu sır, İsa'dan çıkmıştır. **Kilisenin görevi, insanları ona götürmektir. Kilise bir ağıldır. İsa ise onun kapısıdır.** Kilise bir sürüdür. Onun tek çobanı İsa'dır. O, hayatını koyunları için feda etmiştir. Kilise, köşe taşı olan İsa üzerine Allah tarafından inşa edilmiştir. kilise, Allah'ın insanların içinde ikamet ettiği ikametgahıdır. O, aşk çimentosu ile birleştirilmiş hayat taşlarından yapılmıştır. Kilise, kutsal bir site'dir. O eşi için süslenmiş bir nişanlı gibi hazırdır. O göksel **Kudüs**'dür. Allah'ın sitesidir. Lekesiz kuzunun temiz eşidir. Kilise, başı İsa olan mistik bir bedendir. İsa kiliseyi, eşi gibi sevmektedir. Kilise hem görülebilir hem de manevidir. Kilise katolik ve apostolik bir azizedir.

2- ALLAH'IN CEMAATI :

Kilise cemaatı herhangi bir cemaat değildir. O **"Allah'ın cemaatıdır".** İnsanlar, inançları, dilleri, ırkları ayrı olan Allah'ın yeni cemaatını oluşturmaya çağrılmışlardır. İsa, Allah'ın tüm dağılmış çocuklarını bir birlik içinde toplamak için ölmüştür. Bu birliği meydana getiren millet, tüm dünyaya uzanıyor ve tüm kültürleri kuşatıyor. Kiliseler, vaftizle ve sakramentlerle büyüyen canlı ve organik hücrelerdir. Kilise, tüm dünyanın **"Allah'ın cemaatı"** olması için dua eder ve çalışır.

3- PİSKOPOSLUK :

Allah'ın cemaatı içinde herkes, Allah'a bir şükür nişanesi olarak imanda aynı kültü ve aynı hayat tarzını icraya davet edilmiş kardeşlerdir. Bu eşit olarak Allah'ın çocukları olma liyakatı içinde herkesin iştirak ettiği evrensel bir m'minler topluluğudur. Bu cemaat yapısal bir cemaattir. Kilise hiyerarşisi bu cemaatin hizmetindedir. Buna göre yapılan icraatlar, isa'nın incilde dediği gibi, hizmet değildir.

Ancak kardeşlerin yaptıkları hizmet olabilir. İsa, Saint Pierre (Petrus'a) şöyle demişti : **"Sen taşsın. Ben kilisemi bu taşın üstüne inşa edeceğim".** Böylece İsa onu, on iki havarinin başına iman ve cemaat birliğinin prensibi ve daimi temeli olarak yerleştirmişti. Bu kurul, Kudüste, Yahuda da, Samari'de ve yeryüzünün en ücra köşelerinde İsa'nın tanığı olarak teşekkül etmiştir. On iki havariye havale edilen bu misyon, sadece mekanda değil; zamanların içinde de geçerlidir. Havarilerin İsa'dan aldıkları yeteneğin haleflerine devamlı intikal etmesiyle bu misyon, devam etmiştir.

Apostolik kurulun başı **Pierre** olduğu gibi Roma piskoposu olan papa'nın başı olduğu piskoposlar kurulunun üyeleri ve şefi ile, hiyerarşik cemaat içinde öğretme, idare ve kutlama görevi de vardı.

Fonksiyonları içinde piskoposlar, İsa adına özel bir güç icra ederler. Bunun için onlar, milletlerinin manevi şefleri olmaya davet edilmişlerdir. Böylece Kilisede, piskoposun yeri tüm açıklığı ile kendini gösteriyordu. **VI. Paul**'un doğmatik yasasında gösterdiği gibi **II. Vatikan konsili** I. Vatikan konsilini tamamlıyordu.

4- LAİKLER :

Lâikler Allah'ın cemaatının tüm haklarına sahip olan üyelerdir. Saint Augustin şöyle diyordu: **Sizinle Hristiyanım. Sizin için piskoposum. ilk ünvanım benim inayetimdir. İkincisi ise, benim görevimdir".**

Bu duruma göre lâik adını alanlar tüm hristiyanlardır. Yani vaftiz olmuş insan topluluğudur. Bunlar,aynı bedenin uzuvları, aynı liyakata ve aynı incil misyonuna iştirak eden, isayı dünyada kabul eden insanlardır.

5- KUTSALLIĞA ÇAĞRI :

Bütün laikler veya Allah'ın cemaatının hizmetindeki hiyerarşinin üyeleri, kutsallığa davet edilmişlerdir. Hayat tarzı ve meşguliyetler farklı olmakla birlikte ideal aynıdır. İsa İncilde şöyle diyor: **"Göksel babanızın mükemmel olduğu gibi sizlerde mükemmel olunuz".** Papazlar gibi, mevkileri ve şartları ne olursa olsun mü'minlerden herbiri kendi özel yolunu takip ederek isa tarafından tam olarak babanın tasarrufunda olan kutsallıkta olgunlaşmaya davet edilmişlerdir. Hristiyan Antropolojisi sıradan bir Antropoloji değildir. Ona göre insan, hür ve sorumlu **olarak, Allah'ın şeklinde yaratılmıştır. Onun tüm ideali, Allah ve mükemmel** insan olan İsa gibi günlük hayatta **"Allah'ın oğlu"** olma duygusunu duymaktır. İşte İsa'nın özel hayatına iştirak ederek bu idealle birleşen

lâikler, cemiyete, cismani yönetim arasında Allah'ın krallığını kurmak için görev alırlar.

6- DİNDARLAR :

İffet, fakirlik, itaat gibi üç istekle hristiyan, bu üç incil tavsiyesini yaşamaya kendini adar. İşte bu dini hayat, vaftizlilerin kutsallığına tamamiyle özel bir tarzda şehadet eder. Bu kutsallığı kilise tanımakta ve tebcil etmektedir. Şüphesiz, İsa'yı takip etmek isteyen erkek ve kadınlar daima var ola gelmiştir, Böylece herbiri, Allah'a tahsis edilmiş bir hayat sürmüşlerdir. Bu dindar kişiler sadece Allah için yaşamışlardır. Çünkü bunlar, hayatlarını tamamıyle vaftiz içinde kökleşen özel bir taktisle, onun hizmetine tahsis etmişlerdir. İşte kilise, bu istikrarlı hayatı resmileştiriyor. Kutsal - Ruh'da, dindarları buna davet ediyor. İffet, insan kalbini, Allah'ın ve tüm insanların aşkı ile yanıp tutuşması için serbest bırakıyor. İradi fakirlik, isa gibi bir terk âlâmetidir ve Allah'a tam bir güven hareketidir. İtaat ise, kurtarıcının sözleri ve misalleri üzerine kurulmuştur. Hristiyan dindarlar bilirlerki İsa, herşeyin üstünde sevilmelidir.

7- YÜRÜYEN BİR CEMAAT :

Tüm hristiyanlar, lâikler, dindarlar, rahipler, piskoposlar ve papa, krallığa doğru yol almaktadırlar. Hristiyan dindarlar, Allah'ın cemaatına daha derin bir şekilde dahil olmaktadırlar. Herkes, kutsallığa davet edilmiştir. Bunun için hristiyan dindarlar da birgün Allah'ın hayatına iştirakedecektir. Yaşadıkları Hristiyan hayatı onları, sakramentlerin de yardımı ile biçimlendirecektir. Hristiyan cemaatı tektir. Bazıları yürümekte diğer bazıları ise, ölümden sonra hedefe vasıl olmuştur. Bu fani dünyada, Hristiyan ceamatı, yeni dünyanın doğmunun acılarına iştirak edecektir. İşte bu yeni dünyada biz, Allah'a benzeyeceğiz. Çünkü onu, olduğu gibi göreceğiz Gerçekten isa, bizim zavallı dünyevi bedenimizi kendi muhteşem bedenine benzetecek. Bu dünyevi bedenler, vaftizle Allah'ın mabedi haline gelmiştir.

Hristiyan, ölüleri ile, eksik yaşanan geçmişe dönerek değil; fakat bir gün onlarla göksel hayata iştirak ümidi ile yaşar. Söz konusu olan gerçek cemaatte işte budur. Buradaki bağ karşılıklı aşktır. İsa ile sıkıca birleşmiş olanlar, yeryüzünde, şehitler, bakireler, davetçiler, tanınmış ve tanınmamış azizler, bakire meryemin ve meleklerin etrafında toplanmış olanlar, Hristiyanlar için şefaat edecektir. Onları seviyoruz. Onlara dua ediyoruz. Onları taklid etmeye çalışıyoruz. Vahiyde dendiği gibi bizim dualarımız her kabileden, milletten, ırktan, İsa'nın kanı ile satın alınan herkesle birleşiyor, Evharistiyayı kutluyoruz. Orada İsa, bizim de ken-

dimizi ona vermemiz için, kendini bize veriyor. Biz de sevincimizi orada buluyoruz.

8- BAKİRE MERYEM :

II. Vatikan konsili, bakire **Meryem**'i, kilise sırrının merkezine yerleştirmiştir. Bunun için **Meryem**, İsa'nın ve Kilisenin sırrı içinde anlaşılmıştır. Katolik kredosunda şöyle denmiştir: **O, biz insanlar ve bizim kurtuluşumuz için gökten indi. Kutsal ruh vasıtasıyla bakire meryemden bedenleşti ve böylece insan haline geldi. Allah'ın oğlunun annesi olan Meryem, babanın tercihli kızı ve kutsal-Ruhun mabedi idi. Kilise onu, çok sevgili anne olarak tebcil eder. Tam bir itaatla, inanç hürriyeti içinde Allah'ın kurtuluş gayesine iştirak ederek o inayet doludur.** Anne ve oğulun kefaret olayında birleşmesi hakkında II. Vatikan konsili şöyle der: **"Bu birleşme kendini, İsa'ya bakire olarak hamile kalışından ölümüne kadar kendini gösterir. Biricik oğlu ile derinden muzdarip olarak o, analık ruhu ile, İsa'nın çarmıhına ortak olur. Böylece Meryem, doğurduğu kurbanın boğazlanmasına boyun eğer. Nihayet, her türlü orijinal hatadan korunmuş olan temiz bakirenin ruhu ve bedeni yükselir. Günahın, ölümün galibi rablar Rabbı olan oğluna tamamen benzemek için, Meryem rab tarafından dünyanın kraliçesi olarak tebcil edilmiştir. Böylece, Meryem'de göktedir. İsa'nın göğe çıkışı onu da oraya çekmiştir. Bunun için Meryem, Hristiyan cemaat için kurtuluş işareti olmuştur. O, hayatında, anne aşkının modelidir. Bundan dolayı, II. Vatikan konsili, Hristiyanları, Meryemi "Allah Annesi" olarak telakki etmeye davet etmiştir. Ayrıca, konsilin sonunda papa VI. Paul, Meryemi "Kilise Annesi" olarak kabul eden doğmatik bir yasa ilân etmiştir** (89).

II - İMANIN KAYNAKLARI YASASI: (DEİ VERBUM)

18 Kasım 1965'de VI. Paul tarafndan yürürlüğe konan **Dei Verbum** doğmatik yasası, aslında uzun ve zor bir çalışmanın sonucunda gerçekleşmişti. Bu konuda beş defa metin hazırlanmıştı. Nihayet beşinci metin, 6 oya karşı 2344

89- *Les actes du concile vatican II, s. 1-69; Le Concile Vatican II, s. 8-16; René Metz, Histoire des Conciles, s. 115, Documentation Catholique, 1964, Col. 1633-1648, 1965 col. 65-79, 97-130.*

oyla kabul edilmiştir. Bu doğmatik yasa altında, belli başlı alınan kararlar şöylece sıralanabilir :

1- İNCİL VAHYİ :

Hikmeti ve lutfu içinde, **"iradesinin sırrını"** bizzat ortaya koymak ve tanıtmak Allah'ın hoşuna gitmişti. Görünmeyen Allah, Aşkla, insanlara bir takım dostlara hitap eder gibi hitap ediyor ve onları, cemaata davet için sohbet ediyor. Allah kendi kelâmı ile herşeyi yarattı ve muhafaza etti. Yaratılmış dünyada, insanlara bizzat sürekli bir tanık oldu. Babalarımıza da başka bir yaratılışla kendini gösterdi. Atalarımızın düşüşünden sonra, onlara bir kefaret vadetti. Onlara, kurtuluş ümidi verdi. Bunun için, büyük bir millet yapmak üzere İbrahimi davet etti. Bu milleti, Hz. musa ve diğer peygamberler vasıtasiyle **"vadedilmiş kurtarıcıyı"** kabul etmeleri için eğitti. Şimdiye kadar birçok şekillerle ve muhtelif şekiller altında peygamberlerle konuştuktan sonra, Tanrı, bugün **"ibranilere mektubun"**yazarının ifadesine göre bizimle, oğlu aracılığı ile konuşmuştur. Ebedi kelime olan oğul, kurtuluş işini tamamlamak üzere baba tarafından gönderilmiştir.

İşte vahyin tabiatı ve konusu budur. **II.Vatikan konsili I. Vatikan konsilinin** izninde giderek görüşlerini açıklamıştır.

2- TAM VAHİY OLAN İSA :

II. Vatikan konsilinin yaptığı açıklamaya göre **"kurtuluş tarihi"** tam olarak ifasını babanın elçisi İsa - Mesihte bulur. Onun kurtuluş mesajı, onun gönderdiği kutsal ruhun ışığında tamamlanmıştır. İsa mesihe göre konsil, günahın karanlıklarından kurtulmamız ve ebedi hayat için dirilmemizdir. Sözleriyle, eserleriyle, âlâmetleriyle özellikle ölümü ve muhteşem dirilmesiyle İsa, Vahyin tamamlanmasına son şeklini veriyor.

3- VAHYİN İNTİKALİ :

Tüm vahyin, kendisinde tamamlandığı İsa, havarilere incili vaaz etme emri veriyor. **II. Vatikan konsili**, bu emrin havariler tarafından sadakatle uygulandığını ve isa'nın ağzından aldıkları ve kutsal - ruhun telkinleri altında öğrendikleri her şeyi naklettiklerini haber veriyor. Böylece **II. Vatikan konsili**, İsa'nın yukarıdaki emrinin havariler ve havari görevi icra eden insanlarla icra edildiğini açıkça ifade ediyor. **Yine II.Vatikan konsili**ne göre, havarilerin ölümü ile tanrısal vahiy kesilmemiştir.Böylece, İncil, kesintisiz ve canlı şekilde kilisede muhafaza edilmiştir. Bu kesintisizliğin olması için, havariler, piskoposları, halefleri ola-

rak bırakmışlardır. Aziz İrénee'nin ifadesine göre havariler, piskoposlara özel öğretim vazifelerini nakletmişlerdir.

4- GELENEK VE KUTSAL KİTAP :

II.Vatikan konsiline göre, vahyin iki ayrı kaynağı vardır. **Biri gelenek.** Diğeri, **kutsal yazılar.** Havarilere özgü vaaz, vahyedilmiş kitaplarda tamamen özel bir tarzda nakledilmiştir. havarilerden gelen bu gelenek durgun bir madde değil, kutsal, ruhun yardımı altında kilise içinde gelişen canlı bir vücuddur. **II.Vatikan konsiline** göre, gelenekle, kutsal kitap arasında sıkı bir ilişki vardır. Aynı kaynaktan akan bu iki şey, bir tek akıntıda birleşiyorlar ve aynı sona ulaşıyorlar. Çünkü, kutsal kitap, kutsal ruhun ilhamı altında yazı ile tesbit edilmiştir. Gelenek ise, havarilere İsa ve kutsal - ruh tarafından tevdi edilmiştir.

5- KİLİSE VE ÖĞRETME YETKİSİ :

Gelenek ve kutsal kitaplar, Allah'ın sözünün yegane kutsal deposu olarak kiliseye emanet edilmiştir. Çünkü kilise, nakledilen hristiyan imanını, piskoposlar ve hristiyan mü'minlerle dikkat çekici bir anlaşma ile korur ve öğretir. Fakat yazılı veya nakledilmiş olan Allah'ın kelamının resmen yorum vazifesi sadece, kilisenin yaşayan öğretme yetkisine verilmiştir. Çünkü kilisenin otoritesi İsa adına işlemektedir. Fakat, öğretme yetkisi, Allah'ın kelamının üstünde değildir. Kilisenin yetkisi nekledilen şeyi öğretmektir. **Gelenek, kutsal kitap, kilisenin öğretme yetkisi biribirine sıkıca bağlıdır. Biri olmadan diğeri olamaz.** Hepsi de kutsal Ruhun aksiyonu altında gerçek görevini ifa eder.

Böylece kilise, doğru öğretiyi sadece kutsal kitaptan almaz. Doğmalar tarihinin isbat ettiği gibi papaların, piskoposlara danışarak yaptığı araştırmalarda da gerçek öğreti elde edilebilir. Meselâ **"Meryem'in Temiz Hamileliği"** ve **"Bakire Meryemin Göğe çıkması"** olayında olduğu gibi. Çünkü kutsal kitap, bütün geleneği ihtiva etmez.

6- KUTSAL KİTABIN İLHAMI VE ONUN YORUMU :

Kutsal kitap konusundaki düşünce bir defa daha **II.Vatikan konsili** ile gündeme gelmiştir. Bu konuda konsilin aldığı karar şöyledir: **"Eski ve yeni Ahdin bütün kitapları, kutsal ruhun ilhamı altında meydana gelmiş ve yazar olarak da Allah'a ait bulunmaktadır".** Seçilmiş olan insanlar, kaynaklarını kendilerine göre kullanmışlar, istediği şeyi yazı ile nakletmişlerdir.

7- ESKİ AHİT :

II.Vatikan konsilinde Eski ahid de gündeme gelmiştir. Hristiyanlıkta **Eski Ahidin** yeri nedir? Bunun cevabı, Hristiyani anlamda **"Kurtuluş Tarihine"** bağlıdır. Bu anlayışa göre, **Eski Ahid**, Allah'ın eğitimini, Aşkını, Allah'ın milleti için olan sabrını anlamaya yardım eder. Allah, mesihi saltanatın yollarını hayretâmiz şekilde hazırlamıştır. Öyleki, kurtarıcı İsa - Mesihin gelişini anlamak için **Eski Ahid** bir zaruret olarak vardır. Bunun için **II.Vatikan konsili**, aziz Augustin'in dediği gibi **"Yeni Ahidi" "Eski Ahidde"** gizli görmüştür. Buna göre, **Eski Ahit**, köklerini uzattığı yeni ahidle açık hale gelmiştir.

8- YENİ AHİD :

Yeni Ahid, Eski Ahidin önceden haber verdiği kurtuluşu bize sunmaktadır. **İsa**, Allah'ın krallığını, işleri ve sözleri ile kurmuştu. Yine **II.Vatikan konsilinin** yaptığı açıklamaya göre, İsa, gönderildiğ işi, ölümü ile, dirilişi ile, yükselişi ile, kutsal - Ruhun gönderilmesiyle tamamlamıştır. Bunun için **Yeni Ahidin** yazıları Tanrısal ve daimi şehadetlerdir. Dört incil olan **Matta, Markos, Luka** ve **Yuhanna** Apastolik bir kaynağa sahiptir. Bunlar bize, insanların arasında yaşadığı süre içinde, isa'nın yaptığı, onların ebedi kurtuluşu için öğrettiği şeyleri sadık bir şekilde nakletmişlerdir.

Aziz Pavlos'un mektupları ve yeni Ahidin diğer yazıları incilleri tamamlamaktadır. Çünkü bunlar, İsa doktrinini, kilisenin başlangıcını ve onun yayılışını aydınlatmaktadır. İsa, vadettiği gibi havarilerle birlikte olmuş, onları kurtuluşun mutlu haberi olan hakikat içine dahil etmek için kutsal - Ruhu göndermiştir.

9- KİLİSE HAYATINDA KUTSAL KİTAP :

Kilise, bizzat **İsa'nın** bedeni olarak daima kutsal kitaplara saygısını göstermiştir. Çünkü kutsal kitap, Allah'ın kelamıdır. O, imanın canlı kuralıdır. Bütün hristiyanlara bunun ulaşması için herşeyin yapılması gerekir. **II.Vatikan konsili**, kutsal kitapların etüdünün, ilâhiyatın, vaazların, din eğitiminin ve her türlü hristiyan eğitiminin ruhu olmasında israr eder. Yine konsile göre, İlâhiyat ruhunun, günlük din derslerinin, tanrısal ahlakın ruhu, kutsal kitap olmalıdır **(90)**.

90- Bu konuda geniş bilgi için Bak: Documentation Catholique 1966, Col. 1-15, Les Actes du concile vatican II, 2. cilt, s. 6-33; paul poupard, le concile Vatican II, Paris 1982, s. 20-27; René Metz, Histoire des conciles, s. 115.

III - DUA VE KİLİSE LİTURJİSİ : (Sacrosanctum Concilium)

1- LİTURJİ :

"Sacra Liturgia" yasası, papa VI. paul tarafndan Aralık 1963'de yürürlüğe konulmuştur.Şüphesiz bu yasa kilise hayatında idare yönünden yeni bir çağ açıyordu. Katolik inanç doktrinine göre, İsa, ayinde, ruhbaniyette ve Evharistik Türler altında en yüksek seviyede hazır oluyordu. Öyleki, birisi vaftiz olduğu zaman, vaftiz yapanın bizzat İsa olduğuna inanılıyordu. Orada İsa, sözleriyle mevcuttur. Kilisede kutsal kitaplar okunduğu zaman konuşan İsa'dır. Bu anlayış içinde, kilise de dua edildiğinde ve mezmurlar söylediğinde İsa orada hazır olmaktadır. **II.Vatikan konsili**, liturjiyi, **İsa - Mesih'in** ruhban görevinin icrası olarak telakki etmiştir.

2- LİTURJİNİN ISLAHI :

Katolik kilisesinin anlayışına göre liturji, inayet meyvelerini taşıyabilmesi için oraya bütün Hristiyanların aktif ve bilinçli olarak iştirak etmeleri gerekir. İşte bunun için **II.Vatikan konsili**, Liturjiyi islah etmek istemiştir.

Çünkü **Trente** (1563) konsilinden **beri liturji**, hep aynı kalmıştır. **4 Aralık 1963**'de kabul edilen liturji yasası şunu hedef alıyordu: **"Metinleri ve dini ayin usullerini daha açık bir şekilde ortaya koymak ve böylece Hristiyan halkın, mümkün olan ölçüde ibadet dilini anlamalarını ve onların ayinlere aktif ve tam olarak iştiraklerini sağlamak gerekiyordu. Bunun için liturjinin şunları ihtiva etmesi gerekiyordu:**

1- Liturjinin temel esprisi değiştirilemez.

2- Sınırları biribirine yakın bölgelerdeki liturji ritüeileri konusundaki farklılıktan kaçınmak gerekir.

3- Liturjinin basitleştirilmesi, kısa olması, tekrarlardan kaçınılması icabeder.

4- Dini ritüllerin fazla açıklamaya ihtiyaç göstermemesi gerekir.

3- HRİSTİYAN CEMAATİN AKTİF İŞTİRAKİ :

II.Vatikan konsilinin liturjideki ıslah yasasını kabul etmesi aslında din adamları ile ilgiliydi. Yani, Hristiyan, cemaati, liturjiye iştirake yönelikti. **II. Vatikan konsili**, kilisenin resmi liturjisini islah ederken kavvetle manevi hayatın sadece li-

turjiye bağlı kalmamasını da hatırlatıyordu. Bir hristiyan hem cemaatla hem de kendi başına odasında dini ibadetini yapabilmelidir.

4- LİTURJİ DİLİ :

II.Vatikan konsili, latincenin **Lâtin dini merasimlerinde** muhafaza edileceğini hatırlatmıştır. Fakat, gerek ayinde, gerekse liturjinin diğer kısımlarında ülkede cemaat için daha faydalı olan **ülke dilinin** kullanılmasını da konsil kabul etmiştir. Böylece gerek okumada ve gerekse nasihatlerde veya dua ve ilâhilerin belli bir kısmında ülke diline çok önemli bir yer verilecektir. Dil konusundaki kararı, bölge piskoposları ile yapılan muzakereden sonra yetkili kilise otoritesi verir. Kullanılacak dil konusundaki nihai kararı Roma verebilir.

5- PİSKOPOSLUK VE PAROİSSES :

II.Vatikan konsiline göre piskopos, cemaatının en büyük rahibidir. Yine **konsil**, piskoposun temsil ettiği bölgede aynı ibadet türünün tatbik edilmesini belirtir. Piskoposlar, bölgelerinde **paroisses**'lar (bölge kiliseleri) kurmak zorundadırlar. Bu anlamda **Paruas** (paraoisse), bir rahibin idaresi altındaki mahalli teşkilatlardır. Burada rahip, piskoposun yerini işgal eder. Hristiyanlığın iyice yerleşmesi için, paruass'ların yaygınlaştırılması gerekir.

6- EVHARİSTİYA SIRRI :

II.Vatikan konsilinin aldığı karara göre, liturjinin ustası İsa'dır. Bunun için İsa sakramentlerde daima hazırdır. İsa, son gecede, **etinin** ve **kanının evharistik** kurbanını tesis etmiştir. Bunu da , geleceği dünyanın sonuna kadar, asırlar boyunca Haç'ın takdisinin devamı için yapmıştır. Ayrıca İsa, sevgili eşi olan **kiliseye**, ölüm ve dirilme hatırasını emanet olarak tevdi etmiştir.

Yine **II.Vatikan konsilinde** merasimlerin özünü muhafaza ederek onları sadeleştirmek ve onlara ilâve edilen faydasız şeyleri çıkarmak düşüncesi kabul edilmiştir. Bunun bir sonucu olarak da kutsal kitabın halka daha fazla sunulması kabul edilmiştir. Böylece belli bir müddet zarfında kutsal kitabın çok önemli bir kısmı okunmuş olacaktır. Kilisede verilecek nasihatlarda da kutsal kitap önemli bir yer işgal edecekti. **II.Vatikan konsilinde** alınan karara göre, pazar ve bayram günleri, dini nasihatler mutlaka yapılacaktı. Dua ise, incil okuma ve onun açıklaması yapıldıktan sonra yapılacaktı. **Toplu ibadette ülkenin dili tavsiye edilmiştir.**

7- DİĞER SAKRAMENTLER :

Hristiyanlıkta sakramentlerin hedefi, insanları kutsallaştırmak, İsa'nın bedenini yapmak ve nihayet Allah'a ibadet etmektir. **II.Vatikan konsili**, sakramentlerin öğretme rolünü kabul etmiştir. Yine, sakramentlerin, imanı besleme rolleri vardır. **II.Vatikan konsiline** göre, hayatın muhtelif şartları, paskalya işkencesinin sırrından, İsa'nın ölümünden ve dirilmesinden akan ilâhî inayetle kutsallaşmıştır. **II.Vatikan konsiline** göre bütün bu merasimler daha açık bir şekilde gözden geçirilmelidir. Hristiyanlıktaki **son yağlama,** hasta sakramenti olarak adlandırılabilir. Bu sakrament, hristiyanın fiziki zayıflama, ihtiyarlık sonucu ölüm tehlikesinde de yapılabilir. **Evlenme Merasimi,** genelde ayinle icra edilir. Fakat bu merasim, milletlerin ve ülkelerin âdetlerine göre de icra edilebilir.

8- ŞÜKRAN DUASI :

Antik hristiyan geleneğe göre, gündüz ve gecedeki her gelişme Allah'a hamdle takdis edilmelidir. Toplanan dini cemaatler her gün koro halinde **"Şükran Duasını"** tamamen veya kısmen kutlamalıdırlar. Tabiiki bu, piskoposluk, ruhbanlık, katedral veya topluluk düzenini sağlayan kurallara göre icra edilmelidir. Papaz sınıfı, mümkün olduğu zaman cemaatle **"Şükran Duasını"** okumaya davet edilmişlerdir. Bu liturji bakire - Meryemle, şehitlerle, azizlerle birlik içinde cereyan eder .

9- MÜZİK VE KUTSAL SANATLAR :

II. Vatikan konsilinde ele alınan konulardan biri de müzik ve kutsal sanatlar konusu olmuştur. Kilisenin zengin bir müzik geleneği vardır. **Gregorien müzik**, Latince liturjiye özgü bir şarkıdır. Org. Liturjinin geleneksel âletidir. Fakat. diğer âletler de kullanılabilir.

Kutsal san'at dini sanatın zirvesidir. Onunla insanlar, Allah'ın sonsuz güzelliğini belli bir tarzda insani işlerde ifade etmeyi hedef almışlardır. Sanatkârları gayrete getiren kilise, hiçbir san'at stilini kendine has görmez. Fakat o her mekanın ve insanın sanatsal hazinelerini kullanır. Piskoposlar orda hristiyan sanatkarlara göz kulak olacaklar ve dinî anlamı bozacak şeyden sakınmasını bileceklerdir.

10- TAKVİM :

Bu uzun liturjik yasa, takvim kanusundaki bir beyanatla son bulmuştur. **II.Vatikan konsili**, paskalya bayramının, diğer ayrılmış hristiyanlarla anlaşmak

şartıyla özel bir pazara bağlanmasına karşı değildir. Yine, **konsil**, halka daimi bir takvim verilmesine de karşı değildir. Yeterki yedi günlük hafta, pazarla muhafaza edilsin. Böylece haftalar aynı şekilde devam edecektir (91).

IV- PİSKOPOSLAR : (CHRİSTUS DOMİNUS)

Yukarıda bahsettiğimiz kilise konusundaki doğmatik yasa, piskoposlara önemli bir yer ayırmıştır. Bu **Christus Dominus** diye anılan ve 28 Ekim 1965'de yürürlüğe giren bir kararın konusu olmuştur. Bu kararda alınan açıklamalar ana hatlarıyla şunlardır:

1- EVRENSEL KİLİSEDE PİSKOPOSLAR :

Piskoposlar, havarilerin varisleridir. Onlar, İsa'nın ebedi işinin devamlılığını sağlamak için gönderilmişlerdir. Onlar bu görevi, Roma piskoposu ile ve onun otoritesi altında cemaatle icra ediyorlar. Onlar üzerlerindeki işi, bazan ökümenik konsillerle, bazan da özel ve mahalli konsillerle ifa ediyorlar.

Piskoposlararası hareket bugün için uygun bir harekettir. **II.Vatikan konsili**, bir milletin veya bir bölgenin piskoposlarının bir tek cemaat oluşturmalarını ve tecrübelerini sunmak üzere belli tarihlerde toplanmalarını ümid eder. Şüphesiz bu konferansın sitatüleri papalık tarafından tespit edilmesi gerekir.

2. PİSKOPOSLAR VE VATİKAN :

Piskoposlar, havarilerin halefleri olarak kendilerine havale edilen piskoposluklarda bölgesel görevlerini icra için gerekli olan iktidara sahiptirler.

Roma piskoposu olan papa, kilise üzerindeki yüce iktidarı içinde, Roma piskoposlar meclisinden yararlanır.

3. PİSKOPOSLAR VE ÖZEL KİLİSELER :

Katolik doktrine göre bir piskoposluk, bir piskoposa emanet edilen Allah'ın cemaatının bir parçasıdır. Böylece piskoposluk, rahibine bağlıdır. Piskoposluk, rahibi ile birlikte kutsal-ruhta toplanmıştır. İncil ve Evharistiya sayesinde piskopos-

---

91- Ducumentation Catholique, 1963, Col. 1635-1660; 1964, Col 1721, René Metz, Histoire des Concile, s. 115; Les Actes du concile Vatican, II, s. 130-185; P. Paupard, Le concile Vatican II, s. 29-38.

luk, özel bir kilise teşkil eder. Piskoposun yaptığı işlerin en önemlisi **ÖĞRETME İŞİDİR.** Çünkü O, Hristiyan doktrinini, zamanın gereklerine göre takdim etmek zorundadır. Yani, insanları ençok kaygılandıran problemleri ve zorlukları çözmek birinci derecede piskoposun görevidir.

Piskoposlar, mü'minleri kutsallaştırmakla görevlidirler. Bunun için onlar, Hristiyanları İsa'nın paskalya sırrında, Evharistiyada toplamak için azami gayreti gösterirler. Yine piskoposlar, kendilerine emanet edilen cemaatı yönetmektedirler.

II. Vatikan konsili, piskoposların tayin hakkının sadece yetkili kiliseye ait olduğunu hatırlatmaktadır. Yine konsil, piskoposları, yaşlılık ve sağlık nedenlerinden dolayı güç durumda kaldıklarında derhal görevlerini terk etmeleri gerektiğini hatırlatır.

4- PİSKOPOSUN YARDIMCILARI :

II. Vatikan konsili piskoposun görevinin çok geniş olması nedeniyle, onun yardımcılara ihtiyacının olduğunu kabul etmiştir. Ancak piskopos yardımcılarının, piskoposa varis olma hakları yoktur.

Piskoposluk hizmetlerinin daha iyi yürütülebilmesi için birde **"Piskoposluk kurulu"** vardır.

II. Vatikan konsili, piskoposluk kurulunun daha çağdaş bir şekilde organize edilmesini hatırlatmıştır. **Yine konsil**, piskoposun başkanlık ettiği ve rahiplerin dindarların özellikle seçilmiş lâiklerin iştirak ettiği pastoral bir konsey tavsiye eder.

5- PİSKOPOSLUK DİN GÖREVLİLERİ VE DİNDARLAR :

Piskoposlukta görev almış olan bütün papazlar, piskoposun yardımcılarıdır. Piskoposun etrafında bunlar bir tek presbyterium ve bir tek aile meydana getirirler. Fakat katolik papazların üstün bir yeri vardır. Çünkü, piskoposluğun belli bir kısmının mü'minleri, onlara emanet edilmiştir. Dindarları da piskoposluğun ruhban sınıfına aittir. Bunlar piskoposların otoritesi altında havarilerin işlerine ve ruhların özenine iştirak ederler.

II. Vatikan konsilinin sonunda papa **VI. Paul**, 15 Haziran 1966'da, piskoposların yetkilerinin ne olduğunu açıklamıştı. Ancak, 6 Ağustos'ta yayınlanan **Motu proprio "Ecclesiae sanctae"** piskoposluk sırlarının tatbiki için yeni değer ölçüleri getiriyordu.

V - RAHİPLER :
(Optatam Totius)

II. Vatikan konsili, rahipler için iki döküman kabul etmiştir. Biri, rahiplerin formasyonu **"Optatam Totius"** dur. Bu, 28 Ekim 1965'de yürürlüğe girmiştir. Diğeri ise rahiplerin öğretme yetkisi ve hayatı ile ilgildir. **(Presbyterorum Ordinis)** . Bu da **7 Aralık 1965**'de yürürlüğe girmiştir.

Şimdi bu alınan kararların neler olduğunu görelim:

1- RAHİPLERİN FORMASYONU :

II. Vatikan konsilinin kanaati, bütün kilisenin yenilenme arzusunun büyük ölçüde İsa'nın ruhu ile canlanmış öğretme yetkisine ve rahiplerin formasyonuna bağlı olduğu şeklindedir. **Trente** konsilinde kurulmuş olan seminerler, rahiplerin formasyonu için son derece yararlı olmuştu. **II. Vatikan** konsili ise bu yüzyıllık seminer kurumunu yeni ihtiyaçlara göre yenilemek istiyordu. Fakat **II. Vatikan konsili** için önemli olan rahipleri bilgili kılmadan önce kutsallaştırıcı temayülleri artırmak gerekir. Bu da önce ailelere düşer. İman ruhu ile canlı olan aileler, bu işi en iyi şekilde yapmalıdırlar. Ancak yine de, rahiplerin yerini hiç kimse dolduramaz.

2- SEMİNERLER :

II. Vakitan konsilinin ifadelerine göre seminer müessesi, gönül temayüllerinin tohumlarını ekmek için kurulmuştur. Küçük çaptaki dinî okullar, özel dinî bir formasyon Hristiyan öğrencilere İsa'yı, cömert bir iradeyle ve saf bir kalb ile takibe yardım eder. Seminer okullarına gelince, bunlar, rahiplerin formasyonu için gerekli okullardır. Her Hristiyan eğitimi, İsa modeli üzerinde, Üstad, rahip yetiştirmeye yönelmişlerdir. Seminere devam edenlerin formasyonu herşeyden önce iyi eğiticilere bağlıdır. Bu sadece pedogojik planda değil; manevi planda da böyledir.

3- MANEVİ FORMASYON :

Manevi formasyonun, doktrinel ve pastoral formasyonla sıkı ilişkisi vardır. Manevi formasyon, seminercilere İsa-Mesih'le daimi şekilde kutsal- ruhun samimiyeti içinde yaşamayı öğretir. Önemli olan, İsa'nın samimiyetine, seminercilerin girmesidir. Bunun için seminerciler, kilise sırrı ile bütünleşmek ve onun hayatına iştirak etmek zorundadırlar. **II. Vatikan Konsili,** aziz Augustin'in bu konudaki

şu sözlerini nakleder:

"Herkes kiliseyi sevdiği ölçüde kutsal-Ruha sahiptir. İtinalı bir hazırlık, seminerciye, İsa'ya bağlanmak için cinsel aşktan vazgeçmeye yardım eder. kısaca seminercinin hayatı, aşk ve dindarlıkla meşbu' olarak, bir rahibin süreceği hayata bir giriş oluşturması gerekir.

4- SEMİNER DERSLERİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ :

Seminerin hedefi, dünyaya ve kiliseye hakim olan İsa'nın sırrına seminercinin ruhunu açmaktır. Bu da onların okuduğu seminer derslerinin hedefini anlamaya, imanlarını derinleştirmeye İsa'ya olan mutlu yeteneklerini sağlamlaştırmaya yardım eder. Felsefi etüdler, insan, kainat ve Allah konusunda tutarlı ve kesin bilgi vermeyi hedef alır. Yine seminerci, memleketlerinde büyük tesir yapan yeni felsefi araştırmalara ve modern ilmi ilerlemelere dikkat eder. Yine seminercilere hakikat aşkı vermek de çok önemlidir. Şüphesiz seminerde verilecek olan temel şey, kutsal kitap, doğu ve batı kilise babaları olmalıdır. Ayrıca onlara, ahlâk ilâhiyatı, kilise hukuku, kilise Tarihi, Liturji gibi şeylerde öğretilmelidir.

5- PASTORAL FORMASYON :

II. Vatikan konsiline göre, seminercinin formasyonu hep pastoral amaca yöneliktir. Bunun için, seminercinin gideceği çevrenin keşfi içinde uygun bir hazırlık gereklidir. Yani seminerciye, diğer hristayan gruplar, diğer büyük dinler, inançsız insanlar konusunda bilgi verilmelidir. **II. Vatikan konsilinin** kararlarına göre seminercinin pastoral çevreye uyumu için **pedagoji**, **psikoloji**, **sosyoloji** de alması gerekir.

6- DAİMİ FORMASYON :

II. Vatikan konsiline göre, misyonerlik ve pastoral faaliyet için başlangıç formasyonu değişmeksizin kalmaktadır. Fakat o bugün değişen dünya için yetersizdir. Daimi formasyon rahipler için faydalı olmakla birlikte, hedef, rahipleri, tedrici şekilde kutsal hayata ve Aposolik faaliyete dahil etmektir.

7- KİLİSE MİSYONUNDA PRESBYTERAT :

II. Vatikan konsiline göre, rahip, incil hizmetinde ve yeni Ahit kültünde İsa'nın elçisidir. Çünkü rahibin esas işi dünyanın Hristiyanlaştırılmasıdır. Bunun için Hristiyan cemaat içinde İsa'nın elçileri, kutsal güçle kuşatılmışlardır.

8- RAHİPLERİN ÖĞRETME YETKİSİ :

II.Vatikan konsilinde bu konuda benimsenen fikir şudur: İnanmaksızın kimse kurtuluşa eremez. Piskoposların yardımcıları olan rahiplerin ilk görevi **"Allahın kelâmını"** Allah'ın cemaatini meydana getirmek ve büyültmek için tüm insanlara ilân etmektir. İsa'nın kutsallığına özel bir şekilde iştirak etmek için piskoposun öğretme yetkisiyle takdis edilen rahipler, iman sakramentini takdis ederler. **Evharistik cemaat**, rahip tarafından yönetilen hristiyan cemaatın merkezidir. Zira rahipler, kendi otorite seviyelerine göre İsa'nın fonksiyonunu ifa ederler.

9 - RAHİPLERİN HAYATI :

II. Vatikan konsili, şu prensibi kabul etmiştir: Rahiplerin meşru ve yorulmaz faaliyetleri, onların kutsallığa ulaşmasında mevsuk vasıta olan İsa'nın ruhundadır. Kutsallığa doğru yol alma ile öğretme yetkisinin ifası arasında çözülmez bir bağ vardır. Allah'ın kelâmı, okumadan, düşünmeden onu hazmetmeden nasıl öğretilebilir?

10- BEKARLIK :

Şüphesiz kilisede evli rahiplerde hizmet ifa etmiştir. **Halâ da doğuda bu gibi rahipler vardır**. Bekarlık zarureti, tabiattan değil; yerinde bir hareket olmasından gelmektedir. Bu, **rahiplerin kendilerini serbest bir şekilde İsa'ya hasretmeleri içindir.** İşte **II. Vatikan Konsili**, İsa'nın sırrı ve misyonu üzerine kurulan sebeplerden dolayı bekarlık, önce rahiplere Lâtin kilisesinde bir kanunla empoze edilmiştir. (92)

VI - DİNDAR GRUPLAR :
(PERFECTAE CARİTATİS)

1- DİNİ HAYATA UYGUN YENİLİK :

II. Vatikan konsili tarafından arzu edilen Dinî hayata uygun yenilik, aslında bütün Hristiyan kaynaklarına dönüşü ihtiva eder. Ayrıca kilise yönetimi ve kutsal ruhun yönetimi altında bu, yeni farklara bir adaptasyon olayıdır. Bu konuda-

---

92- Documentation Catholique, 1965, Col. 2113-2138; P. Poupard, Le concile Vatican II, S. 49-56; R. Metz, Histoire des Conciles, s. 116; Les Actes du Concile Vatican, II, 2 Cild, s. 47-83.

ki yüce kural, İncile göre İsa'yı takipdir. Kilise mutluluğu her enstitünün kendi karakterini kendi fonksiyonlarını, özel amaçlarını korumasını ister. Yani, her enstitü, kendi özel durumu ile kilise hayatını birleştirmesi ve İncil'in, doğmatik pastoral, ökümenik, misyoner ve sosyal yeniliğe iştirak etmesi gerekir. Dindar gruplar, kurtuluşları için, bugünün dünyası ile bütünleşerek onun karakter çizgilerini tanıyarak şehadetlerini daha tesirli hale getirmeleri gerekir. **II. Vatikan konsili**, çağımızın isteklerine en iyi adaptasyonun sonuçlarının ancak manevî yenilikle meydana geleceğini hatırlatmaktadır.

2- MANEVİ HAYATIN ÖNCELİĞİ :

Manevi hayat, dinî hayatın kalbidir. Manevi hayat olmadan, dinî hayat solar. Öyleyse, dinî hayatı, günlük olarak dinleyerek, okuyarak, kutsal kitap murakabesiyle, dua ile ve özellikle evharistiya ile beslemek gerekir.

3- MURAKABE VE HAVARİLİK :

II. Vatikan konsili, murakabecinin, İncil'in yörüngesinde, İsa'nın mistik bedeninde bir seçim yeri muhafaza ettiğini hatırlatır. Murakabe hayatını seçenler, **yalnızlık, sessizlik, daimi dua içinde sadece Allah'a ait şeyleri hedef almışlardır.** Bunun için Hristiyan manastır hayatı, halkın aydınlığının canlı merkezleri olarak, devam etmesi gerekir.

4- İFFET - FAKİRLİK VE İTAAT :

Tarikat veya dinî grup üyesi, İsa'nın taklitçisi olan itaatkar, iffetli fakirdir.

İffet, göklerin krallığı için büyük bir lutuftur. Çünkü o, insan kalbini serbestleştirmede ve onu Allah aşkının bir alameti yapmaktadır. **İffet**, bir çileyi gerektirir. Bir deneme ister ve psikolojik bir olgunluk gerektirir.

İsa'yı takip amacı ile iradeli fakirliğin günümüzde bir değeri vardır. Bu fakirlik ruhta ve cemaatta fakir olmayı gerektirir.

İtaat tam bir irade takdimesidir. Yüksek durumda olanlar, sorumlu bir itaatla dindarları, işbirliğine sevkedeceklerdir. **(93)**

93- Documentation Catholique, 1965, Col. 1921-1934; Paul Poupard, Le Concile Vatican II, s. 57-61; Les Actes du Concile Vatican II, s. 77-82; René Metz, Histoire des conciles, s. 116.

VII - HRİSTİYAN EĞİTİMİ VE LÂİKLERİN HAVARİLİĞİ (OPTATAM TOTİUS ECCLESİAE - APOSTOLİCAM ACTUOSİTATEM)

1- HRİSTİYAN EĞİTİMİ VE SORUMLULARI :

II. Vatikan konsili, İsa'nın ona emanet ettiği kurtuluş sırrını insanlara haber vermeyi doğrular. Yine gençler ve çocuklar için ahlakî değerleri takdime teşvik edilmelerini ve bu değerlere kişisel istekle katılmalarını ister.

Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirme mecburiyetleri vardır. Bunun için ebeveynler, çocukların ilk ve belli başlı eğiticileridir. Aile, **her cemiyet için gerekli olan sosyal faziletlerin ilk mektebidir.**

2- OKULLAR VE KATOLİK OKULU :

Diğer eğitim vasıtalarının arasında okul, çok özel bir önem arzeder. Çünkü okulda, zihinsel yetenekler gelişmekte, karar verme alışkanlığı öğretilmekte, toplumsal değerler genç nesillere aşılanmakta, mesleğe hazırlama, karşılıklı anlayış ruhu ve arkadaşlık duygusu geliştirilmektedir.

II. Vatikan konsiline göre, çocukların yetişmesi ile görevil olan ebeveyn, çocuklarının okuyacağı okulu'da seçme hakkına sahiptir. Çocukların okulu konusundaki tekelleştirme insan haklarına, kültür yayılmasına, vatandaşlar arasındaki uyuma ve bugün cemiyete hakim olan çoğunluğa ters düşen bir olaydır.

Kilise, kendini, katolik okullarda yetişmeyen çok sayıda öğrenci için hazırlamalıdır. Katolik okullar, kültürel amaçlar ve gençlerin insani formasyonunu hedef seçmişlerdir. Öğrencilerin burada alacakları dünya, hayat ve insan hakkındaki tedrici bilgi, imanla aydınlanacaktır.

II. Vatikan konsili, kilisenin, her düzeyde ve derecede okul kurma hakkı üzerinde israrla durmuştur. Yine konsil, bu hakkın işlemesinin birinci derecede vicdan hürriyetine bağlı olduğunu hatırlatmaktadır.

3- KATOLİK ÜNİVERSİTELERİ :

Bütün bu eğitim ağı içinde konsil, yüksek okullara özel bir önem veriyor. Çünkü bunlar, yegane hakikate ulaşmak için okulla, imanın nasıl birleşeceğini daha derin bir şekilde kavramaya imkan vermektedir. Bu müesseseler, hristiyan düşüncesini daimi olarak entellektüel bir çaba içinde daha üst seviyede

gerçekleştiriyor.

1979 yılı paskalyasında **II. Jean Paul**, II. Vatikan konsilinin izinde Apostolik yasa olan **"SAPİENTİA CHRİSTİANA"** yasasını kilise ile ilgili fakülte ve üniversiteleri için yürürlüğe koymuştur. Böylece **17 orta ve üniversite arası Eğitim kurumu, 46 katolik üniversitesi, 35 kilise fakültesi** ve **lâik üniversitelerde mevcut olan 34 ilâhiyât fakültesi**, **4 kültür enstitüsü** vardır.

4- LÂİKLERİN HAVARİLİĞİ (APOSTOLAT) :

II. Vatikan konsilinde lâiklerin havariliği konusu **18 Kasım 1965**'de 2340 oyla kabul edilmiştir. Buna göre, incilin propoganda edilmesi olayı, sadece **papaya, piskoposlara, rahiplere, dinî gruplara** munhasır değildir. **Lâikler** de, İsa'nın **profetik ve krallık fonksiyon** larına iştirak etmektedirler. Kilise için dünyanın özel bir değeri vardır. Lâikler dünyada kendi sorumlulukları, altında hareket ederler.Çünkü dünya, günahla kirletilmiştir.

Lâiklerin hidayet alanından istisna edilen hiçbir alan yoktur. Bunun için lâiklerin icraat alanı kilisenin ve dünyanın bütün alanıdır (94).

VIII - MİSYONERLİK FAALİYETLERİ : (AD GENTES)

II. Vatikan konsilinde üzerinde durulan çok önemli konulardan biri de kilisenin misyonerlik faaliyeti için aldığı kararlar olmuştur. **Papa VI. Paul** konsili ziyaret ederek şöyle demişti:

"İncil, her yaratığa incili vaaz için, tüm dünyaya gidin" demektedir. Ben ise buna şunları da ilave ediyorum : **"Misyonerlik için yeni yollar hazırlamak, yeni vasıtaları gözdengeçirmek yeni enerjiler meydana getirmek"** gerekir,

II. Vatikan konsili kilisenin bizzat misyoner olduğunu kabul etmiştir. Çünkü, incilin vaz'ı bizzat davettir. Genç kiliseler, Hristiyan hayatının tüm sahalarında konsil düzenlemesine göre evrensel kilisenin bünyesinde olgunluğa kavuşacaklardır. Böylece genç kiliseler, birlik içinde misyoner olmalıdır. Bunun

---

94- Documentation Catholique, 1965, Col 1933-1948; Paul Poupard, Le Concile Vatican II, S. 63-69; R. Metz, s. 116; Documentation Catholique, 1965, Col. 2017-2044; Les Actes du Concile Vatican II, 2. Cilt, s. 94 a -107; Documents Conciliaire, Paris, 1966, III, s. 247.

için kilise, tamamen misyonerdir. Çünkü kilise, incilin yayıldığı yerdir. Papa **VI. Paul**, 8 Aralık 1975'de yayınladığı bir beyanatta şöyle diyordu : **İncili yaymak için gösterilen gayret, hristiyan cemaata bir hizmettir"**

II. Vatikan konsili, İsa'nın incil yayıcı olduğu gibi, kilisenin de incil yayıcı olduğunu kabul eder. İncili yaymak demek, insanlığın tüm mühitlerine mutlu haberi götürmek demektir. Yine incili yaymak insanlığı içten değiştirmek demektir **(95)**.

IX- ÖKÜMENİZM : HRİSTİYAN BİRLİĞİ (Unitatis Redintegratio)

Hristiyan Birliği konusunu amaçlayan ökümenizm konusundaki yasa, papa **VI. Paul** tarafından 21 Kasım 1964 tarihinde 2137 müsbet oya karşı 11 redle kabul edilmiştir. Doğu kiliseleri ile Batı kiliseleri arasında devam eden uzun bir ayrılıktan sonra (hemen hemen bin yıllık) ve reformun sonucunda beliren protestanlıktan sonra, bugün bu yasa ortaya çıkmıştır. Aslında, papa **XXIII. Jean**, 25 Ocak 1959'da vatikan'ın duvarları dışındaki Saint - Paul'da konsil davetini yaptığı zaman bu davetin ayrı Hristiyan cemaatlerini de birleştirmesi ümidini ifade etmişti.

5 Haziran 1960'da **Motu proprio** (Superno Nutu,) Hristiyan birliği için bir sekreterya kuruyordu. Bu sekreterya 19 Ekim 1962'de kuruldu. Bu sekreterya, Katoliklerin dışındaki Hristiyanların da konsile müşahidler göndermesini istiyordu. Onlara tam bir serbest statü tanınıyordu. Her oturuma katılmaları, haftalık toplantılarda görüşlerini ifade etmelerine imkan verilmişti.

1- ÖKÜMENİZMİN KATOLİK PRENSİPLERİ :

İsa tarafından birtek kilise kurulmuştur. Bununla beraber bugün, birçok Hristiyan cemaat kendini İsa- Mesihin hakiki varisi olarak takdim etmektedir.Şüphesiz böyle bir durum, İsa'nın iradesine terstir. Bu bir skandaldır. İncilin vaazı içinde bir engeldir. Bugün ise birlik arzusu uyanmıştır. Bunun için **II. Vatikan konsili**, bu tanrısal çağrıya cevap vermeye izin verecek olan yönlendirmelere ve vasıtalara tüm Hristiyanları davet etmektedir.

Kilise tarihinin geçmişinde esef verici bölünmeler vuku bulmuştur. Şüphesiz bu, her iki taraftan da birinin hatası sonucu olmuştur. Bu gün bu cemaatlerin içinde doğan kişiler, bölünme günahı ile itham edilemezler.

95- Documentation Catholique, 1966, col. 111-150; Les Actes du Concile Vatican II, 3. cilt, s. 217-280; R. Metz, s. 116; P. Poupard, Le concile Vatican II, s. 71-74.

Gerçekte İsa'ya inanan ve vaftiz olan kişiler, katolik kilisesi ile belli bir birlik içindedirler.

2- DOĞU KİLİSELERİ :

Doğu kiliselerinin birçoğu havariler tarafından kurulmuştur. Batı kiliseleri onlardan bir çok liturjik hazine almıştır. Çünkü doğu kiliseleri manevi miras bakımından çok zengindir.

Doğu kiliseleri konusundaki **"Orientalium Ecclesiarum"** yasası **12 Kasım 1964**'de kabul edilmiştir. Gerçekten ökümenizm'in ayrılmış ortodoks kiliselerine açıldığı bir zamanda, Doğu katolik kiliselerini ilgilendiren bir takım düzenlemeleri çoğunluğu latin olan bir topluluğa onaylatmak nazik bir konuydu. Ortaya konan prensip şuydu: Katolik kilisesi, bizzat havarilerden gelen geleneklerin vafisi olan doğu kiliselerinin hristiyan hayatı disiplinine, kilise geleneklerine, liturjik usullerine büyük bir saygı duyduğu konusuydu. Hatta papanın sevki tabiisi altında incili, tüm dünyaya vaaz etme olayı da dahil, **Doğu Katolik kiliseleri**, kendilerini kendi özel disiplinleriyle yönetme hakkına sahiptir. Özellikle doğu Hristiyanları birliğini yükseltmek görevi onlara düşmektedir.

3- BATIDA AYRI KİLİSELER :

Geçmişten getirdikleri müşterek miras bağlarına rağmen katolik kiliselerini de Tarihi, sosyolojik, piskolojik ve kültürel farklılıklar biribirinden ayırmaktadır. Özellikle Vahyin yorumundaki farklılıklar.

Bu farklılıkların giderilmesi için, İsa'nın **son yemek sahnesi**, kilisenin **öğretme yetkisi** ve **kültü** üzerindeki doktrinin diyaloğ konusu teşkil etmesi gerekir. Fakat, bütün hristiyanların bir tek kilisede toplanması, insan gücünün üstünde bir iştir.

4- ÖKÜMENİK TEŞEBBÜSLER :

Konsil oturumlarının kapanma arefesinde 4 Aralık 1965'de **VI. Paul**'un yönettiği oturumda şöyle demişti: **"davranışınız, konsil öncesi tanımadığımız bir tesanüd meydana getirmiştir"** Papa **VI. Paul**, ökümenizm hareketinde, görevinin en esrarlı ve en önemli bir işinin olduğunu görüyordu.

Ancak **II. Vatikan konsiiinin** hayal ettiği bu kiliselerin birleşmesi olayı için daha uzun yıllar beklemek gerekiyordu (96).

96- Bak: Documentation Catholique, 1964, col. 1615-1630; 1965 col. 170; R. metz, Histoire des Conciles, s.116, Les Actes du Concile Vatican II, 1.cilt, s. 189-223; P. Poupard, Le Concile Vatican Iı, s. 75-78; Daniel Rops, Vatican Iı, s. 163.

X - HRİSTİYANLIK DIŞI DİNLER VE İNANMAYANLAR :
(Nostra Aetate)

II. Vatikan konsili kilise tarihinde ilk defa hristiyanlık dışındaki dinler ve inançsız insanlarla ilgili beyanatlarda bulunmuştur. Kilisenin, Hristiyan olmayanlarla ilişkilerini belli bir seviyeye getirme amacını güden bu deklarasyon **15 Ekim 1965**'de kabul edilmiştir.

1- KİLİSE VE DİNLER :

Çağımızda insanlar arasındaki ilişkiler her geçen gün biraz daha sıklaşmaktadır. kilise ile diğer dinler arasında müşterek olan birçok şeyler, insan kalbini derinden rahatsız eden problemlere diğer dinlerden cevap bekliyor. Bu problemleri şöylece sıralayabiliriz:

I- İnsan nedir?

II- Hayatın anlamı ve hedefi nedir?

III- Izdırabın kaynağı ve hedefi Nedir?

IV- Ölüm nedir?

V- Ölümden sonraki yargılama ve mükafat nedir?

VI- Varlığımızı kuşatan son ve anlatılamaz sır nedir?

VII- Nereden geliyoruz ve Nereye gidiyoruz?

2- HİNDUİZM VE BUDİZM :

Hinduizm de kutsalın sırrını açıklamaya yönelmiştir. insanî kaygıların kurtuluşa kavuşması bu dinde çile hayatında aranmıştır. Yani, derin murakabe, aşk ve güvenle Allah'a sığınma halinde, kaygıların giderileceğine inanma.

Budizm de, dünyanın köklü yetersizliğini kabul eder. Bunun içinde, tam kurtuluşa ve kendi özel çabalarıyla veya yukarıdan gelen bir yardımla yüce aydınlığa götürecek bir yol gösterir.

Muhtelif dinler, insanlara bir takım yollar takdim eder. Bunu da, insan kalbinin endişelerini hafifletme gayreti içinde yapar.

Katolik kilisesi bu dinlerde doğru olan hiçbir şeyi reddetmez. Aksine, katolik kilisesi bu yaşama biçimine büyük bir saygı gösterir. Ona göre bu doktrinler. tüm insanları aydınlatan bir hakikat ışığı getirmektedir.

3- İSLÂMİYET :

Tek ve hayy, merhametli, herşeye kadir, yeri ve göğü yaratan insanlara hitap eden bir Allah'a inanan müslümanlara karşı katolik kilisesi, saygı duymaktadır. Müslümanlar, Hz. İbrahim'e bağlıdırlar. Hz. İsa'yı, sadece Allah'ın peygamberi olarak kabul ederler. Hz. Muhammed'e (A.S) son peygamber olarak inanırlar. Hz. İsa'nın annesi meryemin iffetine saygılıdırlar. kıyamet inançları çok canlıdır. Yine müslümanlar, Ahlaki hayata çok önem verirler. Dinî pratiklerini islâmın beş şartı ile yerine getirirler.

II. Vatikan konsili, müslümanlarla - Hristiyanların arasında geçen karanlık geçmişi unutmaya çağırır. Böylece, karşılıklı anlaşma ortamında, bütün insanları ilerletmeye, sosyal adalete, ahlâki değerlere sulh ve hürriyet için çalışmaya davet eder.

4- YAHUDİLİK :

II. Vatikan konsilinin yayınladığı deklarasyona göre, yeni Ahid cemaatı (Hristiyanlar) ile Hz. İbrahim, Hz. Musa ve diğer peygamberlerin soyu arasında manevi bir bağ vardır. Hristiyan imanına göre Hz. isa'nın bütün mensupları, Hz. İbrahim'in hidayetine dahildirler. Kilisenin kurtuluşu, esrarlı şekilde seçilmiş halkın kölelik yurdunun dışına çıkma olayı içinde tasarlanmıştır. Bakire meryemin oğlu Hz. İsa'da, yahudi ırkındandır. **Kilise**, havarilerin, yahudi milletinden oluştuğunu ve İsa'nın incilini dünyaya ilk yayan müntesiplerin çoğunun yahudilerden doğduğunu hatırlatır. **Fakat yahudilerin büyük bir kısmı, incili kabul etmezler ve çokları da onun yayılmasına karşıdırlar.** Bununla beraber Allah'a karşı saygılıdırlar. Çünkü yahudi otoriteleri, taraftarlarıyla beraber İsa'yı ölüme sevketmişlerdir. Şüphesiz bu işlenen cürüm o devirdeki bütün yahudilere isnad edilemez. bugünkü yahudilere de isnad edilemez.

II. Vatikan konsili, ne vaazlarda ne de din bilgisinde incilin ve İsa'nın ruhuna uymayan şeylerin öğretilmemesini istememektedir. Kilise, hangi devirde ve kim tarafından yapılırsa yapılsın her çeşit antisemitizmi ve zulmü reddeder. Kilise bu konuda şunu söylemektedir: **"İsa, çarmıhı isteyerek kabul etmiştir. Bunu da tüm insanların kurtuluşu elde etmeleri için günahları nedeniyle yapmıştır"** Böylece kilise, İsa'nın Haçını, herçeşit ihanetin kaynağı ve Allah'ın evrensel aşkının âlâmeti olarak kabul eder.

5- ATEİZM: ŞEKİLLERİ, NEDENLERİ VE HRİSTİYANLARIN SORUMLULUĞU

II. Vatikan konsili, çağımızdaki Ateizmin tırmanışından kaygı duyduğunu belirtmiştir. Bunun için Katolik kilisesinin, diğer hıristiyanlarla ve diğer dinlerle karşılıklı saygı içinde bu konuda bir sonuca varabilmek için diyaloğa arzulu olduğunu konsil ifade etmiştir.

II. Vatikan konsili Ateizmin, çağımızın en ciddi proplemleri arasında olduğunu kabul etmiştir. Ona göre, bugün açıktan Allah'ı inkar edenlerle. Dini, hiçbir zaman proplem olarak ele almayanlar üzerinde durmak gerekmektedir.

Ateizmin sebeplerini araştırmak ve burada insanlara düşen sorumluluğu belirtmek gerekir. **II. Vatikan konsili**, sistematik olarak iki Ateizm kabul eder. Bu ateizmin birincisi, kendi tarihinin yaratıcısı olmak isteyen insan'ın doruk noktasına ulaşan hususiyetinden kaynaklanır. İkinci Ateizm şeklide ekonomik ve sosyal bağımsızlık bekler. Bu projeye muhalefet eden dine karşıda sitem eder.

Şüphesiz kilise, Ateist doktrinleri reddeder. Bununla beraber, bunun sebeplerini bulmaya gayret eder. Kilise insanın ciddi problemlerine sadece iman ile cevap verilebileceğine inanır. Böylece Ateizm karşısında kilisenin çift tutum içinde bulunması gerekir, imanı daha iyi takdim etmek ve daha iyi yaşamak.

Ateizmi tam olarak reddeden kilise, tüm insanları, inananları ve inanmayanları, meşru ve tedbirli bir diyaloğ içinde dünyanın doğru şekilde inşasına davet eder. (97)

XI - KİLİSE VE DÜNYA
(Gaudium et spes)

II. Vatikan konsilinde bu yasa, **7 Aralık 1965**'de kabul edilmiştir. Kilise ve dünya ile ilgili konsilin bu yasa altında kabul ettiği prensipleri aşağıdaki başlıklar altında sıralayabiliriz :

1- BUGÜNÜN DÜNYASINDA İNSAN'IN DURUMU :

Bugün kilise, insanlara kendini açıklamak ihtiyacını duymaktadır. Bunu'da sadece, evrensel kardeşlik temayüllerini gerçekleştirmeye yardım etmek için iste-

---

97- Krş. Documentation Catholique, 1965, col: 1825-1830; R. Metz, Histoire des conciles, s. 116; P. Poupard, Le Concile Vatican II, s. 81-87; Les actes du Concile Vatican II, 3 cilt, s. 159-165; Les Relations de L' Eglise Avec les Religions Non- Chrétiennes, Paris 1966.

mektedir. II. Vatikan konsili, bu yasa'da, insanlığın yeni bir çağda yaşadığını kabul ederek, çağın derin ve hızlı değişikliklerle karakterize olduğuna dikkatleri çekmektedir. Bugün dünyada karşılaşılan bütün terslikler, aslında insanın derin sorularının bir cevabı olduğunu söyler konsil. Bu sorular : **İnsan nedir**? Kötülük, ızdırap, ölüm nedir? **Kısaca bu hayatın anlamı nedir**? Hayat sona erince ne olacaktır?

2- KİLİSE VE İNSANÎ DURUM :

Kilise ve dünya konusundaki II Vatikan konsilinde alınan karar içinde üzerinde durulan bir diğer konuda kilise ile insanın durumu meselesi olmuştur. Alınan kararda, özellikle şunlar üzerinde durulmuştur:

"İnanan ve inanmayan herkes, yeryüzündeki herşeyin insana tahsis edildiğinde mutabıktırlar. Fakat İnsan nedir? Kilise bizzat Allah tarafından vahyedilen kitapdan biliyor ki, insan, hür ve sorumlu olarak yaratılmıştır. Fakat insan, sınırlılığı içinde, gururla bağımsızlığı seçmiş, böylece de, kendisini Allah'a ve diğer insanlara ve bütün yaratıklara bağlayan yapıcı bağı, günahla kırmıştır. İşte onu, kendisine çeken iyilikle, onu büyüleyen kötülük arasında kararsız yapan içten bölünme buradan kaynaklanmaktadır. İnsan varlığını, vicdanının **"şunu yap, şundan sakın"** şeklindeki sesiyle keşfeder. O, bu emirleri yerine getirmese de, hürriyetinin büyüklüğünün, iyiye doğru yönelmesinde olduğunu bilir. İnsan, günahına rağmen; Tanrısal inayetin gücü ile hala iyiliğe yönelebilir.

Ölüm karşısında insanın varlığının sırrı, doruk noktasına çıkıyor. İnsan, kesin olarak yok olma korkusu ile muzdariptir. Bu sakınılmaz görüldüğü halde o bunu bütün gücü ile reddediyor. Bunu kendinde taşıdığı **"ebedîlik tohumu"** ile yapıyor. (98)

Tanrısal vahiy tarafından eğitilen kilise, Allah'ın insanı, zamanın sefaletlerinin ötesinde mutluluk gayesi ile yarattığını kabul ediyor. İnsan'ın bedenî ölümü, kendi ölümü ile insanı serbest bırakan insanın ölümü tarafından mağlup edilmiştir.

3- İNSAN CEMAATİ :

II. Vatikan konsili, Allah'ın, aşk gayesi içinde bütün insanları, bir tek aile kurmaya ve kardeşler gibi karşılıklı ilişkilere çağırdığını bildirir. Konsile göre, insan ancak bu kardeşliği yaşadığı ölçüde insandır. Burada aşkın üstünlüğü, ilave bir değer değil; kişideki temel cemaat boyutudur. Yani, kişinin çabası ile cemiyetin gelişmesi arasındaki bağımlılık. Yine bu, düşmanlar dahil, hiç kimseyi istisna et-

---

98- Le Concile Vatican II, s. 92.

meksizin hertürlü insana saygı göstermektir. Çünkü hıristiyanlığa göre, makul bir ruhla mücehhez, Allah'ın imajında yaratılmış olan bütün insanlar, aynı tabiata ve aynı köke sahiptirler.

Çağımız insanı tarafından üstlenilen realitelerin bağımsızlığı yaratıcının da iradesine uygun düşmektedir. Fakat yaratık, yaratıcı olmadan kaybolup gidiyor ve Tanrıyı unutmak, bizzat yaratığı donuklaştırıyor. Günahla bozulan insan aktivitesi paskalya sırrı ile bütünleşerek kurtuluşa eriyor. Bunun için, yersel terakkiyi, İsa'nın saltanatının büyümesinden ayırmak gerekir. Yine'de bu terakki, insan cemiyetinin iyi teşkilatlanmasına yardım ettiği ölçüde, Tanrısal krallık için çok önemlidir.

4- KİLİSE VE DÜNYANIN KARŞILIKLI İLİŞKİLERİ :

Kilise ve dünya ilişkisi konusunda da **II. Vatikan konsili** önemle durmuş, kilisenin insana kendi varlığının anlamını göstermesinin bir görev olduğunu belirtmiştir. Bu konudaki konsil anlayışı içinde, hiçbir kültür ve politik sisteme, ekonomik veya sosyal sisteme bağlı olmadığı için kilise, muhtelif insanlar ve milletlerle cemaatleri arasında çok sıkı bir bağ olabilir. Yeter ki bu milletler ona güvensinler ve görevini ifa için onu kabul etsinler. Konsile göre, iman ile günlük davranış arasındaki ayrılık, zamanımızın en önemli hatalarından biridir. Laik faaliyetler, özellikle, Hristiyan hikmeti ve öğretme yetkisiyle aydınlatılmış laiklere düşmektedir.

Konsile göre, kilise ve dünya, karşılıklı ilişki içindedir. Dünyevi işlerin tamamlanması içinde kilisenin yardımı, teknik düzeyde değil; aksine cemiyette hayat yapısının üstünde durduğu gerekli olan şeylerdendir. Burada söz konusu olan, yeni bir anlam vermek değil; ebedi değeri olan nihai anlamı ifade etmektir.

5- EVLENMENİN VE AİLENİN DEĞERİ :

II. Vatikan konsilinde insan topluluğunun temel kurumlarından biri olan evlenme ve aile değerleri üzerinde de durulmuş ve bu konudaki Hristiyan görüşü şöylece belirtilmiştir: Eşlerin geri dönmez rızası üzerine kurulan karı - kocanın aşk ve hayat cemaati, eşlerin tam bir sadakatini ve ayrılmaz birliğini gerektirir. İşte bu evlilik aşkı, evlenme sakrameti ile takviye edilmiştir. Bu evlilikten doğan **Hristiyan aile** (İsa ile kiliseyi birleştiren aşk iştirakinin imajı olan) tüm insanlara dünyada, kurtarıcının canlı varlığını ve kilisenin tabiatını gösterir. Bunu, eşleri aşkı ile, onların verimli cömertliği ile, ocağın birliği ve sadakati ile olduğu kadar tüm üyelerinin dostça işbirliği ile gerçekleştirir.

Netice itibariyle, eşlerin samimi ve iffetli birliğini gerçekleştiren faaliyetler, namuslu ve laik hareketlerdir. Bizzat onlar, döllenmeye yöneliktirler. Bizzat, çocuklar, evliliğin en mükemmel bağışıdırlar. Onlar bizzat, ebeveynlerin yararına katkıda bulunurlar. Hayatı nakletmek ve eğitimci olmaları vazifesi içinde onların misyonlarını değerlendirmek gerekir. Eşler bilirler ki, hayatın sahibi olan Allah, hayatı insanlara emanet etmiştir. Hamileliğin ilk anlarından itibaren hayatı, son derece itina ile korumak zorundadırlar. Düşük yapma ve çocuk öldürme en iğrenç cenayetlerdir.

6- KÜLTÜRÜN GELİŞMESİ :

II. Vatikan konsili'nin bu oturumunda ele alınan konulardan biri de kültür olayıdır. İnsan kişiliğinin, insanlığa intikalinin ancak kültürle sağlandığı kabul edilmiştir. Konsile göre kültür, insanın vücudunun ve ruhunun yeteneklerini ne ile geliştirdiğini gösterir. Yine insan, çalışma ve bilgi ile kainata hakim olur.

II. Vatikan konsiline göre insan kültürü, tarihî, sosyal, sosyolojik ve hatta etnolojik bir yön ihtiva eder. Bu anlamda çoğulcu kültürden bahsedebiliriz. Kültür, miras olarak alınan adetlerden hareketle her insan cemaatına göre şekillenir. İşte her cemaatın insanı, bu kültür yapısı içinde bütünleşir.

II. Vatikan konsiline göre, hıristiyanlığın kurtuluş anlayışı ile kültür arasında sayısız bağlar mevcuttur. **"Bedenleşmiş oğlunda tam olarak milletine görünen Tanrı, her devrin kültür tiplerine göre konuşmuştur."** Yine kilise, İsa'nın mesajını tam olarak ifade edebilmek için, muhtelif kültürlerden yararlanmıştır.

II. Vatikan konsili, kültür konusunda tüm insanların hakkının tanınmasını ve her milletin sosyal gruplarında olduğu gibi, her insanın geleneklerine uygun olan kültürel gelişmeyi temin vasıtalarının alınmasını ister. (99)

II. Vatikan konsilinde tartışılan bu kültür konusu, **II. Jean Paul**'un 2 Haziran 1980'de Paris'te bir **Unesco** formunda, daha önce 5 kasım 1979'da Roma'da kardinaller önünde dediği **"kilise'nin zamanımız kültürleri ile diyaloğu, hayatî bir konudur. Bunun hedefi, kilisenin ve dünyanın kaderidir."** (100) sözünün istikametinde şekillenmiştir. İşte bu politikanın bir sonucu olarak da 20 Mayıs 1982'de Vatikan'da bir kültür konseyi kurulmuş (pontifical conceil) ve başkanı da Mgr. Poupard olmuştur.

99- Le Concile Vatican II, s. 97.

100- Paul Poupard, Eglise, et cultures Jalons pour une pastorale de l' İntelligence, Paris, 1980.

7- EKONOMİK VE SOSYAL HAYAT :

II. Vatikan konsili'nin bu oturumda üzerinde durduğu bir başka konuda, ekonomik ve sosyal meseleler olmuştur. Konsile göre, ekonomik ve sosyal hayatın sahibi, merkezi ve hedefi, insandır. Bu düşünce daha sonra 14 Eylül 1981'de Papa **II Jean Paul**'un **"Laborem Exercens"** genelgesi ile daha da aydınlatılmıştır **(101)**.

Konsile göre gelişme, insan kontrolünün altında olmaktadır. Ekonomik gelişmede, ne küçük bir guruba, ne büyük guruplara ne de bir tek politik gücün eline terk edilmemelidir. Diğer yandan büyük çaptakı ekonomik uyumsuzluklara son verilmelidir. Bir işyerinde bütün çalışanların iştirakleri sağlanmalı, sosyal çatışmalara, diyaloğ içinde bir çözüm aranmalıdır. Çünkü konsile göre, Allah, yeryüzü nimetlerini bütün insanlara ve milletlere yöneltmiştir.

II. Vatikan konsilinin bu düşüncesi istikametinde 10 Haziran 1969'da VI. Paul'un Cenevre'de "Milletlerarası iş teşkilatında söylediğini II. Jean Paul 5 Haziran 1972'de aynen tekrar etmiştir : **"Asla ne çalışanın üstünde iş ne de çalışana karşı iştir. Fakat daima, insanın, her insanın hizmetinde iştir."** **(102)**

8- POLİTİK CEMAAT HAYATI :

II. Vatikan konsiline göre, politik cemaat hayatı, insanın temelinde olan bir hayattır. Bugün bu, birçok insanların, politik cemaata daha çok iştirak arzusu olarak ifade ediliyor. Konsile göre, politik cemaat ve halk otoritesi temellerini tabiatta buluyor ve orada Allah tarafından tesbit edilmiş bir nizamı gösteriyor. **(103)**

II. Vatikan konsiline göre, kilise, hiçbir zaman politik hayata karışmamışdır ve hiçbir politik sisteme bağlı da değildir. Çünkü kilise, insan şahsiyetinin aşkın (transandant) karakterinin koruyucusudur. Kilise hiçbir zaman ümidini, sivil iktidarın takdim ettiği imtiyazlara bağlayamaz.

Kilisenin hedefi, iktidarını heryerde arzu etmesidir. Çünkü bu iktidar ona, tam bir hürriyetle imanı vaaz etmek, cemiyette doktrinini öğretmek, ahlakî yargı getirmek ortamını ona verir.

101- Le Concile Vatican II, s. 98.
102- Le Concile Vatican II, s. 98.
103- a.g.e., s. 99.

9- BARIŞI KORUMAK VE MİLLETLER CEMİYETİNİN GELİŞMESİ :

II. Vatikan konsili bu oturumda dünya barışı konusunda da bazı kararlar alma zaruretini duymuştur. Konsile göre, sulhu koruyabilmek için ilk şart, insanlar arası uyumsuzlukları elimine etmektir. Diğer taraftan milletler cemiyeti, kendisine gerçek düzeni kuracak müesseselerle mücehhez olmalıdır. Bu konuda, milletlerarası işbirliği, acil olduğu kadar da zaruridir.

Konsilde belirtilen bu görüş istikametinde, kilisede, konsile müteakip yıllarda bazı gelişmeler olmuştur. Mesela Papa, VI. paul tarafından **"ADALET ve BARIŞ"** komisyonu 6 Ocak 1967'de kurulmuş ve dünya barışı ile yakinen ilgilenmeye başlamıştır. **(104)**

10 SOSYAL HABERLEŞME VASITALARI :

II. Vatikan konsilinin bu oturumunda alınan kararlardan birisi de sosyal haberleşme vasıtaları konusunda olmuştur. Bu konudaki karar, 4 Aralık 1964'de yürürlüğe girmiştir. Konsildeki bu yöndeki çalışma, kilisenin dışa açılma niyetini göstermektedir. Konsile göre, sosyal komunikasyon vasıtaları, modern apostolik faaliyetin bütünleyici kısmını teşkil eder.

II. Vatikan konsili, "sorumlu hürriyet" konusunda israr eder. Ebeveynlere çocuklarını kendi adetlerine göre eğitmek ve onlara doğru düşünme formasyonunu öğretmelerinin gereği üzerinde durur. Konsile göre, kamu oyu, gerçek ve doğru haber hürriyetini korumalıdır. Aksi takdirde, sosyal komunikasyon vasıtalarının kötüye kullanılması, cemiyetin terakkisi ve halk ahlakı için ciddi tehlikeler meydana getirecektir.

Yine konsil, kilisenin bütün üyelerinin, sayısız apostolk hizmet vermek için çabalarını birleştirmeyi ister. Böylece, tam olarak **"Katolik Bir Basın"** geliştirmeye muvaffak olunacağını söyler. **II. Vatikan konsili**, halk kanaatlerinin, ilerletilmesi ve şekillendirlmesinin **"Katolik Doktrine"** ve **"Katolik Disipline"** göre olması gerektiği noktası üzerinde israrla durmuştur.

Yine konsile göre, kilise ile ilgili haberleri meşru olarak açıklamak ve yaymak için çaba harcanmalıdır. Haberleşme konusunda, geçerli filimleri, radyo yayınlarını ve özellikle aile ile ilgili yayınları çoğaltmak konsile göre önemli bir görevdir. Ancak bütün bu görevlerin yerine getirilebilmesi için profesyonel yapımcıların

---

104- Concile Vatican II, s. 101; R. metz, Histoire des Conciles, (Nostra Aetate), s. 116; Documentation Catholique, col. 1825-1830, 1965.

yetiştirilmesi gerekir.

Netice olarak **II. Vatikan konsili**, kilise hizmetinde tüm haberleşme vasıtalarının kullanılması taraftarıdır.

11- PASTORAL EĞİTİM :

II Vatikan konsili bu oturumda **"sosyal haberleşme vasıtaları"** konusunda aldığı karara dayanarak pastoral eğitim istikametinde de bazı kararlar almıştır. 11 Nisan 1964'den itibaren Papa VI. Paul bir komisyon kuruyordu. Bu komisyon, bütün sosyal haberleşme problemlerini takip edecek; bu konuda Vatikan'a öneriler getirecekti. Bu komisyonun üyelerini, uzmanlar, laikler ve rahipler teşkil ediyordu. Bu komisyon, pastoral eğitim için gerekli olan şeyleri hazırlayarak, kilisenin hizmetine sunacaktı. **(105)**

XII - DİNÎ HÜRRİYET :
(Dignitatis Humanae)

Dinî Hürriyet konusundaki metin, **7 Aralık 1965**'de yürürlüğe girmiştir. *Bu metin*, 70 menfi oya karşı 2308 oyla kabul edilmiştir. Dinî hürriyet konusundaki beyanat, kilise tarihi içinde çok önemli bir olayı gösterir. Çünkü, bu karar, kilisenin, modern dünya ile ilişkilerinde yeni bir dönem başlatmaya müsait bir karardır.

1- HÜRRİYET VE HAKİKAT :

Dinî Hürriyet tartışması içinde tüm insanların hakikatı aradıkları belirtilmiştir. Hrıstiyanlık açısından bu hakikat **"Katolik ve Apostolik"** kilisede mevcuttur. Bunun için Hz. İsa, şöyle demiştir: **"İmdi, siz gidip bütün milletleri Şakirt edin, onları Baba ve Oğul ve Ruhü'l-küdüs ismi ile vaftiz eyleyin" size emrettiğim herşeyi tutmalarını onlara öğretin..."** (106)

Konsile göre, Hürriyet ve Hakikat gibi iki önemli nokta, insan vicdanını ilgilendirmektedir. Fakat hakikat ancak yine insan aklına nüfuz eden hakikat gücü ile empoze edilebilir.

Konsile göre, insanın üstlendiği din hürriyeti, medeni toplum içinde

---

105- Le concile Vatican II, s. 103-104; Documentation Catholique, 1966, col. 193-279; R. Metz, s. 115; P. Poupard, Le Concile Vatican II, s. 90-103; Les Actes du concile vatican II, 3 cilt, s. 7-144; Documents concilaires 3 cilt, 15-30; Daniel-Rops, Vatican II, s. 151.

106- Matta, XXVIII, 19-20.

hertürlü zorlamadan muafiyeti ilgilendirir. Din hürriyeti, insanın ahlaki ödevi, İsa'nın kilisesi ve gerçek din karşısında geleneksel katolik doktrine hiçbir peşin hüküm getirmez.

Çünkü insanın dini hürriyeti, hakkıdır. Yani, din konusunda vicdanının aksini yapmaya, hiçbir kimse zorlanmamalıdır. Ne de onun haklı sınırlara göre davranmasına engel olunmalıdır. Yine **II. Vatikan konsili**, insanların hakikatı ararken ve onu kabul ederken, bunu kendi tabiatlarına göre yapmaları, her türlü dış zorlamalardan (107) uzak tutulmaları gerektiğini de vurgulamıştır. (108)

2- KİŞİLER - AİLELER VE GRUPLAR :

Konsile göre insanın sosyal, kişisel tabiatına göre hakikat, ancak hür araştırma ile, eğitim ve **öğretimle** yapılabilir. Buna'da ancak, hür iştirakle katılınabilir. Fakat insanın sosyal tabiatı, dinin iç faaliyetlerini açıkça ifade etmesini gerekli kılacaktır. Başkaları ile görüş alış verişi de ancak böylece mümkün olabilir.

II. Vatikan konsiline göre dinî faaliyetler, cismanî ve dünyevî düzeni aşar. Sivil iktidar, vatandaşlarının dinî hayatını korumak ve kayırmak zorundadır. **Bunun için devlet, dinî faaliyetlere mani olduğunda veya onları idare hakkını kendisinde gördüğünde sınırlarını aşmış oluyor. Devlet, dinî grupların hürriyetini temin etmek zorundadır. Onlar, kendi idarelerini kendileri seçmelidirler.**

Yine **II. Vatikan konsili**, her ailenin dinî hayatını serbest bir şekilde ebeveynlerinin yönetimi altında organize etme hakkına sahiptir. Bunun için ebeveynler, kendi dinî kanaatlerine göre çocuklarına dinî formasyon verebilmelidirler. Yine çocuklarının okullarını seçmek veya başka eğitim vasıtalarını ayarlamak da ebeveynlerin işidir. Bundan dolayı, eğer çocuklar, ebeveynlerinin kanaatlerine ters düşen bir eğitime zorlanırlarsa; ebeveynlerin hakları ihlal edilmiş olur.

Konsile göre sivil iktidarın esas görevi, insanın değişmez haklarını yükseltmek ve onları korumaktır. Bunların korunması, barışın kaynağıdır. Yine sivil iktidar, vatandaşların hukuki eşitliğini temin etmek zorundadır. Devletin, zorla, yıldırma ile veya herhangi bir vasıta ile, vatandaşlara herhangi bir inancı empoze etme hakkı yoktur.

107- Vatikan konsilinin " Dinî Hürriyet" konusunda aldığı bu karar, bazı hristiyan teşkilatlarının milyonlarca yatırım yaparak misyonerlik faaliyeti yapmalarını engellemesi gerekirdi. Ancak, bugün misyonerliğin bütün hızı ile devam ettiğini görmek bu kararın sözde kaldığını göstermeye kafi gelecektir.

108- Le Concile Vatican II, s. 106-107.

3- HÜRRİYET VE İMAN :

Konsil Hürriyet ve İman konusunda da açıklık getirmiştir. Bunun için, Din hürriyetinin, insan kişiliğinin değeri üzerine kurulmuş olduğunu belirtmiştir. Ona göre, vahiy, insan şahsiyetinin değerini tüm kapsamı ile ortaya koymaktadır.

Konsile göre, insanın Allah'a vermiş olduğu iman cevabı, iradî olmalıdır. Hiç kimse imanı zorla kabul etmeye zorlanmamalıdır. İman, bizatihi iradî bir karakter taşır.

Yine **II. Vatikan konsili** bu konuda tarihte ters tutumlar içine girildiğini de itiraf etmiş; ancak kilisenin daima iradî iman tarafını tuttuğunu da belirtmiştir. (109)

109- Documentation Catholique, 1966, col. 97-110; R. Metz. Histoire des conciles, s. 116; P. Poupard, Le concile Vatican II, s. 105-110; Documents Conciliaire, 3. cilt s. 315-371; Les actes du concile Vatican II, 3. cilt, s. 167-190.

VI. BÖLÜM

SONUÇ :

II. VATİKAN KONSİLİNDEN SONRAKİ GELİŞMELER VE GENEL DEĞERLENDİRME

Roma katolik Hristiyanlığı XX. yüzyılın sonuna doğru gerçekleştirdiği **II. Vatikan konsili** ile, mazideki günahlarını yeniden gözden geçirme imkanını bularak kendini kısmende olsa yenilemesini bilmiştir. Bu yenileme içinde, kendi mensuplarının problemlerini çözmeye, en azından onun üzerinde kafa yormaya yönelerek ortaçağ skolastiğinden kendini kurtarmış ve böylece de yüzyılları içine alan **"İçe kapanıklıktan"** kendini kısmende olsa, sıyırmasını bilmiştir. Ancak bütün bu parlak tezahürata rağmen, katolik dünyanın teolojik doktrinleri, çağdaş insanın kafasındaki düğümleri çözmeye yetmemiştir. Bizzat katolik imanından kaynaklanan bu düğümler, ne hazindir ki gittikçe dine karşı biganeleşen batı insanını, özellikle batı entellektüellerini ya **Ateist** olmaya ya da **dinsiz** olmaya sevkederek; önce batı toplumlarını, sonra da onları model olarak seçen diğer toplumları **"din dışı"** bir hayat özlemine sevketmektedir. (110) Bunun için, Katolik Hristiyan dünya için ve diğer Hristiyan ülkeler için, Hristiyanlık açısından doktrinel ve sosyal problemler, **II. Vatikan konsili** ile tam olarak çözülmemiştir.

Aslında özellikle katolik dünya için tam bir nefs muhasebesi özelliği taşıyan **II. Vatikan konsili**, bazı konularda çok önemli kararları yürürlüğe koyarak çok cesur bir adım atmış olmasına rağmen; yüzyılların biriktirdiği problemlerin bir konsille çözülmesi de beklenemezdi. Çünkü katolik dünyanın problemlerinin birçoğu katolik inanç yapısından kaynaklandığı halde; konsilde buna hiç temas edilmemiş veya yüzeysel yorumlarla insanları ikna etmek yolu seçilmiştir. Böylece Vatikan'ın yönettiği katolik dünyanın konsilden beklediği sonucu elde edip edemediği daima sorulmuştur. **II. Vatikan konsili** sonrası, gerek **katolik** muhitlerde gerekse **ortodoks** ve **protestan** muhitlerde konsil lehinde ve aleyhinde birçok neşriyat yapılmıştır. (111)

110- Doç. Dr. Mehmet Aydın, Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış, Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt XXVII, Ankara 1985, s. 135.

111- Bunlar için Bak:. K. Barth, Réflexions sur le deuxiéme concile du Vatican, Paris, 1963; N. Calmels, la vie du concile, Paris, 1966; R. Caporale, Les hommes du concile, Etude sociologique sur vatican II, Paris, 1965; H. Fesquet, Rome s'estelle Convertie. Paris, 1966; J. Guitton, Regard sur le concile prophéties d'un observateur, paris, 1963; G. Richard Molard, L'hiver de Vatican II, un pasteur au concile, Paris, 1964; G.A. Lindbeck, V. Vajta, O. Cullmann, K.E. Skydsgaard, Le Dialogue est ouvert, Paris, 1965.

Şüphesiz **II. Vatikan konsilinin** çözüme ulaştıramadığı, en azından çözmesi mümkün olmayan birçok problemlerin askıda kaldığı bir gerçektir. Fakat, birçok defa belirttiğimiz gibi **II. Vatikan konsili**, özellikle katolik dünya için faydalı bir çalışma vermiştir. Ancak **II. Vatikan konsiline** rağmen, hala, **"Doğumların düzelmesi, karma evlilikler, Terk edilmiş masum karı kocanın dramatik durumu, Rahiplerin bekarlığı"** gibi konular hala katolikler için çözüm bekleyen konulardır.

II. Vatikan konsilinin katolik kilisesi açısından getirdiği en büyük başarı, bizzat konsilin toplanmasıdır. Bazı katolik çevreler bunu profetik bir hareket olarak görmektedirler. (112) Çünkü **II. Vatikan konsili**, kilisenin kendisiyle girdiği bir diyaloğu temsil etmektedir. Konsille başlatılan bu diyalokta, kilisenin daha önce bilmediği yeni bir takım teşkilatlar kurulmuştur: 21 Kasım 1964'de kurulan, **"Milli piskoposlar konseyi"**, 15 Eylül 1965'de kurulan **"piskoposlar sinodu"**, bu yenilikler arasında yer almaktadır. Piskoposlar konseyi ile, piskoposlar, yeni bir bağımsızlıktan yararlanıyordu. Böylece, 1917 yılında çıkarılan **"kilise hukuku yasası"** ile tesis edilen Roma'nın aşırı milliyetçiliği, kısmen sınırlandırılmış oluyordu. (113) Diğer yandan **"piskoposlar sinodu"** ile piskoposlar, kilisenin genel yönetimine iştirak etmiş oluyarlardı. Piskoposluk kadrosunda, **presbyteral** ve **pastoral konseyin** teşekkülleri, rahiplere ve laiklere daha aktif bir şekilde mahalli kiliselerin kaderleriyle ilgilenmeye imkan veriyordu.

II. Vatikan konsili ile, kendi kendisi ile diyaloğa girmiş olan katolik kilisesi bu diyaloğu sadece dahilî bir platformda tutmadı. Bu diyaloğ onu diğer Hristiyan kiliseleri ile de diyaloğa götürdü. Arzu edilen birlik başarısı elde edilmemekle beraber; **II. Vatikan konsilinin** bir meyvesi olan bu dış diyaloğ; katolik kilisesi dışındaki kiliselerle bir yakınlaşmaya yol açtı. **II. Vatikan konsilinde** gördüğümüz diğer kilise **"muşahitleri"** bu yakınlaşmanın ilk adımını teşkil ediyordu. Ama belirtmek gerekir ki bu yakınlıklar, temeldeki derin çatlaklıkları hiçbir zaman onarmıyordu. Onun için bu yakınlaşmaları bir **Detant** havası içinde mütelaa etmek zorunda kalıyoruz. Bunun için Papa **VI. Paul**'un, İstanbul patriği Athénagorasla Kudüst'te **5.1.1964**'de buluşması; **"Hristiyanlar Birliği Sekretaryası"** ve (Hristiyan olmayanlar Sekretaryası = Dinlerarası diyalog sekreteryası) nın faaliyetleri, hep politik seviyede faaliyetler olarak değerlendirilecektir. 7.12.1965'de, İstanbul Ortodoks kilisesi ile Roma Latin Katolik kilisesi arasındaki mevcut olan dokuz asırlık aforozun kalkması (1054)'da iki kilise arasındaki **itikadî** ve kilisenin yapısal farklılıklarını tam olarak izale edememiştir. Yine doktrinel ve kurumsal ayrılıklardaki derin farklılıklara son verememiştir.

Hristiyanlık tarihinin ilk genel konsili olan **I. İznik konsili** (M 325) ile **II.**

112- R. Metz, Histoire des Conciles, s. 120.
113- a.g.e., s. 121.

Vatikan konsili arasını on altı asırdan fazla bir zaman ayırmaktadır. **I. İznik konsili** (M. 325) kelimenin tam anlamı ile bir ökümenik (genel) konsildi. Çünkü bu konsile Hz. İsa'nın bütün kiliseleri iştirak etmişti. Orada bütün Hristiyan kiliselerinin temsilcileri vardı. **II. Vatikan** konsili ise sadece Roma katolik kilisesinin temsilcilerini bir araya getirmişti. Diğer kiliselerin temsilcileri sadece **gözlemci sıfatını** taşıyor, tartışmalara ve değerlendirmelere katılmıyorlardı.

Aslında XI. yüzyıldan beri **genel konsil** (ökümenik) İsa'da vaftiz olan cemaatın, sadece bir kısmının işi haline gelmiştir. Bu tarihlerden sonra yapılan konsillere **"Doğu kiliseleri"** iştirak etmemiş ve XVI. yüzyıldan sonra da Batıda önemli bir Hristiyan fraksiyon ortaya çıkmıştır(Protestanlık). Bunun için **II. Vatikan konsilinin** genel konsil kabul edilmesi izafi bir olaydır. Çünkü bir konsil gerçek anlamda ökümenik karaktere (genellik), bütün vaftiz olanların, İsa'nın kilisesi birliği içinde bir araya geldikleri gün sahip olacaktır.

Yine de **II. Vatikan konsili**, katolik dünyada XXI. Genel konsil olarak kabul edilmiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi **II. Vatikan konsilinin**, katoliklerin vicdanlarında büyük bir ümit ışığı olarak belirmesi, acaba sonraki yıllardaki gelişmelerle ve kilise çevrelerindeki faaliyetlerle ispatlanabilmişmidir? **II. Vatikan konsilinin** çalışma döneminde sadece yüksek düzeyde bir kilise görevlisi olan şimdiki papa **II. Jean Paul**, aradan yirmi yıl geçtikten sonra **II. Vatikan konsilinin** bir muhasebesini yapmayı ve onu bir değerlendirmeye tabi tutmayı düşünmüştü. Bu değerlendirme toplantısı Vatikan tarafından 25 Ocak 1985'de tüm katolik dünyanın ilgililerine ve diğer Hristiyan temayüllerine bildirilmişti. Bu değerlendirme toplantısı 24 Kasım - 8 Aralık 1985'de Roma'da yapılacaktı. Toplantının ana hedefini şu konular teşkil ediyordu :

1- II. Vatikan konsilini karakterize eden kilise toplantı atmosferini yeniden yaşatmak

2- II. Vatikan konsilinin kararlarının tatbiki konusunda bilgi alış verişinde bulunmak ve tecrübeleri derinleştirmek.

3- Aktüel ve mustakbel ihtiyaçların ışığında sonraki derinleştirmeleri kolaylaştırmak ve II. Vatikan konsilini kilise hayatına daimi olarak dahil etmek. (114)

Gerçekten **II. Vatikan konsilinden** yirmi yıl sonra Roma'da yeniden büyük bir kilise yönetim cemaatı bir araya gelmişti. Bu toplantı bir anlamda bir konsildi. Ama bu konsilin ana gündemini yukarıdaki üç madde teşkil ediyordu. 1962 - 1965 tarihleri arasında yapılan **II. Vatikan konsili,** çok geniş bir şekilde Avrupadan gelmiş olan piskoposlardan oluşurken; yirmi yıl sonra Roma'da yapılan bu

---

114- Documentation Catholique-Paris, 1985. no: 19, 3 novembre 1985, (1905, s.1015).

toplantının piskoposlarının çoğunluğunu, Avrupalı olmayan piskoposlar teşkil ediyordu. Konsilin 165 üyesinden 114'ü Avrupanın dışından üçüncü dünya ülkelerinden geliyordu. (115)

Papa **XXIII. Jean** tarafından başlatılmış, halefleri tarafından genişletilmiş olan **"sacré - college"** in milletlerarası oluşu; daha önce, Katolik kilisesinin **"Avrupaî Merkeziyetçiliğinin"** sonunu ilân etmişti. Fakat hiçbir zaman **24 Kasım - 8 Aralık 1985** toplantısı seviyesinde hiçbir toplantı Avrupalı olmayan piskoposların ezici çoğunluğu ile tahakkuk etmemişti (116). Bunun için bu toplantı, yirmi yıl sonra, katolik kilisesindeki Avrupa dışındaki kiliselerin ağırlığını ortaya koyuyordu. **Artık Vatikan yönetiminde üçüncü dünyanın piskoposlarının mı sözü geçecekti?** Bu sorunun belli ölçüde müsbet olarak cevaplandırılması gerekecekti. Çünkü Avrupanın Hristiyanlığı, özellikle katolikliği sarsılmış durumdaydı. Sanayi ve teknoloji, dev şehirleşme ve insanların egoizm dalgasına kendilerini kaptırarak nüfusun ve ailenin hızla düşüşü, sorumuzun müsbet cevaplandırılması yönünde bize yardım etmektedir. Aynı şeyleri bir **Latin Amerika**, bir **Afrika ülkesi** için söyleyemeyiz. Bugün Avrupa'da kilise yeniden **"Aydınlanma çağı"** dönemindeki yalnızlığını yaşamaya başlamış durumdadır. Katolik Hristiyanlığın nüfus dengesini birinci derecede **Latin Amerika** sağlamaktadır.

İşte **II. Vatikan konsilinden** yirmi yıl sonra ağırlığın üçüncü dünyaya kaymasının en önemli sebebi bu olmalıdır. Yine 24 Kasım - 8 aralık 1985 toplantısındaki bu kemiyet ağırlığına karşın, keyfiyet ağırlığı da üçüncü dünyaya aitti. 26 Kasım 1985'deki oturumda **"kilise içinde piskoposluğun işlemesi"** konusu ele alınmıştı. Bu konuda üçüncü dünyadan Mgr. Samual Carter söz almıştı. Bu adam, Antilles piskoposlar kurulu başkanıydı. **"piskoposluklardan daha çok Roma'da alınan kararlar var"** diyerek söze başlayan **Carter**, II. Vatikan konsiliyle piskoposluklara verilen bağımsızlığın işletilmesine işaret ediyor ve **Roma**'nın merkeziyetçiliğinden dert yanıyordu. Böylece, **Carter**, İskandinav piskoposları başkanı eski Oslo piskoposi John Gran'a katılmış oluyordu. (117)

Bir değerlendirme konsili mahiyetinde olan bu toplantıda, daha önce yüz iki piskoposluğa gönderilen yüz otuzbeş soruya verilen cevaplar değerlendirilmişti. Toplantıda ençok durulan konulardan birisi de **II. Vatikan konsilinde "Bu zamanın kilisesine"** tahsis edilen **"Gaudium et spes"** yasasının eskimiş olduğu konusu olmuştu. Toplantıya dünyanın birçok yerlerinden gelen piskoposlar, iman konusunu her geçen gün tehdit eden **"çağdaş**

115- L' Ouverture du synode A Rome, Le Monde, Samedi 23 Novembre, 1985, s.17.
116- a.g.e., s. 17.
117- Premiéres Critiques au synode de Rome Contre le fonctionnement de l' Eglise, le monde, Jeudi 28 Novembre 1985, s. 11.

kültür" konusunda kilisenin hangi cevabı vereceğini soruyorlardı. **(118)**

Diğer bir tartışma konusu da **II. Vatikan konsilinde** ele alınmış ve fakat tatbikatta fazla mesafe katedilememiş olan **Laikler** meselesiydi: Laiklerin, kilise hizmetinde daha aktif rol almalarını isteyenler vardı. Bunlara göre, laiklerle kilise hiyerarşisi arasındaki diyaloğ nasıl olması gerekecekti.

Yine **II. Vatikan konsili** ile başlatılan **"kiliseler birliği"** meselesinin, delegelere göre soluğu kesilmek üzereydi. Bunun içinde birşeyler yapılması gerekiyordu. Her geçen gün sayıları artan **"inançsızlar"** konusunda da kilise pek fazla birşey yapabilmiş değildi. **(119)**

II.Vatikan konsilinden yirmi yıl sonra yapılan bu değerlendirme toplantısı aslında kilisenin belli başlı proplemlerini yeniden bir gözden geçirmiştir. Daha doğrusu Katolik manâda proplemlerin bir çözüme ulaşması belirtilmiştir. Ancak ne gittikçe laikleşen dünyaya yeni bir ümit verebilmiş nede kilise'nin sırrını; kalbini, madde ve menfaat kaplamış olan batı insanına sunabilmiştir. Bunun için bu taplantıda yine bilinen şeyler tekrar edilmiş, belki belli ölçüde üst düzeydeki kilise yöneticilerine daha ileri seviyede bir dinî aktivite ruhu sunulmuştur.

24 Kasım - 8 Aralık 1985 toplantısı bir defa daha katolik dünya'ya, çok iyi yetişmiş din adamı ihtiyacını hatırlatmıştır. **(120)** Ancak tüm problemlerin buna bağlı olarak çözülmeside düşünülemez. Çünkü Batı medeniyetinin meteryalizme doğru kaymış olan temel değerleri, bugünün kilisesi için propağanda alanını oldukca daraltmaktadır. İnanma duygusunu dejenere ettiği insan tipi ile Batı medeniyeti, Batı insanın kiliseden çekip almış ve onu kendi vicdanının sessizliği içinde ölüme mahkum etmiştir. Bu ortam içinde Vatikan'ın görevide cidden zorlaşmıştır. Batının pozitivist ve materyalist entellektüelleri ve onların bütün Batıyı çepeçevre kuşatan çevreleri, Teslise dayanan katolik imanını benimseme durumunda değildir. Bunun için birçok yerde ve birçok defa tekrarladığımız gibi konsiller, Batı kilisesinin ümit ışıkları olarak görülmüşler, fakat bekleneni hiçbir zaman katolik kilisesine verememişlerdir. Çünkü beklenen Katolik kilisesinin kendisini,doktrinel yönden yenilemesi ve ıslah etmesidir. Bu ise Katolik kilisesi için hiçte kolay olmayan bir iç olaydır. Doktrinel yönden Katolik kilisesinin ıslâhı demek iki bin yıllık bir tarih içinden Hz. İsa'ya ait olanın çekip çıkarılması ve bu müddet zarfında ona ilave edilen herşeyin ondan atılması anlâmına gelmektedir. Durum böyle olunca katolikliğin bu dahili proplemi de çözülemiyecek demektir. Bu proplem çözülemediği ölçüde Katolik dünyanın dini proplemleri, sosyal ve politik gelişmelere nisbetle ters yönde gelişme gösterecek, dinî kriz, Batı dünyasının temel proplemi olmaya devam edecektir.

118- L' Ouverture du synode A Rome, Le Monde, Samedi 23 Novembre 1985, s. 17.
119- a.g.e., s. 17.
120- L' osservatore Romano, 17 Decembre 1985, No:51, s. 8.

KAYNAKLAR :

1. L. Bouyer, Dictionaire Théologique, 1963.
2. Marguerite- Marie Thiollier, Dictionnarie des Religions, Verviers, (Belgique), 1982.
3. René Metz, Histoire des Conciles, Paris, 1964.
4. Francis Dvornik, Histoire des Conciles, Paris, 1961.
5. Encylopedie de la Foi, Paris, 1965.
6. Karl Rahner- Herbert Vorglimler, Petit Dictionnaire de Théologie catholique, Paris, 1969
7. Dictionnaire de théologie catholique, Paris, 1938. III.
8. H. Küng, structures de L' Eğlise, Paris, 1963
9. R. Laurentin, L'enjeu du concile, Paris, 1962
10. O. Rousseau, Le prochain concile et L' Unité de L' Eğlise, in, irénikon 32 (1959)
11. G. Dumeige, Histoire des conciles Oecuméniques, Paris, 1962
12. B. Botte, H. Marot, Y. Congar, A. Dupront, Le Concile et Les conciles. Contribution a' l' Histoire de la vie conciliaire de l' Eğlise, chevetogne, 1960
13. G. Welter, Histoire des sectes chretiennes, Paris, 1950.
14. Prof. Dr. Mehmet Aydın, Batı ve Doğu Hristiyanlığına Tarihi Bir Bakış, Ank. Üniv. İlah. Fak. Dergisi, cilt XXVII, Aralık 1985.
15. H. jedin, Bréve Historie des Conciles, Almancadan Fransizcaya çev. A. Vidick, Paris, 1960
16. Prof. Dr. mehmet Aydın, Hıristiyanlıkta Teslis Doktrini ve Hıristiyan itizalleri, İlâhiyat fak. Dergisi, Ank. 1982, IV Cilt.
17. Histoire des L' Eğlise, (Bloud- Gay, Editeurs), 1946
18. Lutwig Hertling, L' Histoire de L. Eglise, Fransızca çev. Henriette Bourdeau-petit, (Maisan Mame), France, 1962
19. J. Hefele, Histoire des Conciles, Paris, 1907-1921
20. Histoire des Conciles Oecumeniques, G. Dumeigi Yönetiminde, Paris, 1962-1967
21. H. Jedin, Le Concile de Trente, Belgiqu, 1965
22. Mgr. Fessler, La vrai et la Fausse infaillibilité des papes, Londres, 1875
23- Daniel-Rops, Vatican II, Paris, 1961
24- La Documentation Catholique, 1963, Col. 483. (Bu derginin sayıları metindeki dipnotlarda detaylı olarak verilmiştir.)
25- Document Conciliaire VI. cilt, Centurion, 1965-1966
26- R.P. Congar, Edition Commentée des textes du Concile Vatican II, 20 cilt, cerf, 1966-1970

27- G. Brauna, L'Eğlise dans le Monde de ce Temps, 1968
28- Les Actes du concile Vatican II, Textes İntegraux, Paris, 1966
29- Paul Poupard, Le concile Vatican II, Paris, 1982
30- Les Relations de l'Eğlise Avec les Religions Non-chrétiennes, Paris, 1966
31- Paul Poupard, Eglise et Cultures Jalons pour une pastorale de l' intelligence, Paris, 1980
32- K. Barth, Reflexion sur le deuxiéme concile du Vatican, Paris, 1963
33- N. Calmels, La vie du concile, Paris, 1966
34- R. Caporale, Les hommes du concile, Etude Sociologique sur Vatican II, Paris, 1965
35- H. Fesquet, Rome s'est-elle Convertie?, Paris, 1966
36- J. Guitton, Regard sur le concile prophéties d'un observateur, Paris, 1963
37- G. Richard- Molard, L'hiver de Vatican II, Un pasteur au concile, Paris, 1964
38- G.A. Lindbeck, V. Vajta, O. Cullmann, K.E. Skydsgaard, Le dialogue est ouvert, Paris, 1965
39- L'ouverture du synode A Rome, Le Monde, Samedi 23 Novembre, 1985
40- Premieres Critiques au Synode de Rome Contre le Fonctionnement de l' Eglise, Le Monde, 28 Novembre, 1985
41- L' ouverture du synode A Rome, Le Monde, Samedi, 23 Novembre 1985
42- L' osservatore Romano, 17 Decembre, 1985, No: 51.